655
1-76

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

1913 *թուի*

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

ԹԻՖԼԻԶ
Տպարան Ն. Աղանեանի, Պօլից. 7
1914

24.05.2013
24.05.2013
24 SEP 2013
4-76
370
2289-56
1004
15278

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

1913 *թուի*

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

ՍՍԽՀ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
С.С.Р.А Публичная Библиотека
7/XI 1922
имени А. Мясникяна
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ԹԻՖԼԻԶ
Տպարան Ն. Աղանեանի, Պօլից. 7.
1914

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

(1913 թ. յունուարի 1-ից մինչեւ դեկտեմբերի 31-ը)

Վարչութեան կազմը

Բժ. Ս. Զարգարեանց—նախագահ
Գր. Վարդանեան — փոխ-նախագահ
Տիկ. Դ. Թաղէոսեան—գրագահ
Յովս. Ամիրխանեան—գանձապահ
Բժ. Ա. Մխիթարեանց—քարտուղար
Ստ. Լիսիցեան
Բժ. Ե. Մինասեանց
Բժ. Յ. Մելիք-Նուբարեան
Փ. Վարդազարեան

Յիշեալ ժամանակամիջոցում Վարչութիւնը ունեցել է 30 նիստ, Խառն Ժողովը ունեցել է 4 նիստ։

Վարչութեան անդամները այդ նիստերին յաճախել են՝

	Վարչ. Ժող.	Խառն Ժողով
Զարգարեանց	30	4
Վարդազարեան	11	2
Թաղէոսեան	22	1
Լիսիցեան	21	2
Վարդանեան	22	2

Մխիթարեանց	17	3
Մինասեան	21	3
Մելիք-Նուբարեան	12	3
Ամիրխանեան	12	1
Գ. ա. ք. Աղանեան	25 (Խմբ. Մասն.-ի նախագահ)	4

Ընկերութեան անդամները եւ ճիւղերը

1913 թ. Ընկ. ունեցել է
- նոր մշտական անդամ 1 ընդամենը 59
- խսկական » » » 254
- նոր աշխ. » 15 » » 45

Նախընթաց տարիների նման այս տարի ևս Վարչութիւնը աշխատել է իր գործունէութիւնը ընդարձակել գաւառներում, ուր գտել է նոր աշխատակից անդամներ. Բացել է երկու նոր ճիւղ՝ Վլադիկաւկազում և Վաղարշապատում։

Ընկերութիւնս այժմ ունի չորս ճիւղ, Բագու, Արդւին, Վլադիկաւկազ և Վաղարշապատ։ Շուտով կունենայ և մի նոր ճիւղ Կաղզւանում, որի հիմքը արդէն դրուած է և սպասւում է այնտեղի ճիւղի Վարչութեան պաշտօնական ծանուցումը ստանալուն։ Թոյլտուութիւն է ստացուել նոյնպէս ճիւղեր բանալ Արմաւիրում, Երևանում, Նոր Բայազիտում, Ալեքսանդրապոլում, Եկատերինոդարում, Պեատիգորսկում, Ջուղայում և Բաթումում։

Վարչութիւնը լիայոյս է մօտիկ ապագայում Կովկասի հայաշատ վայրերում բանալ նոր ճիւղեր և այդպիսով ընդարձակել իր գործունէութիւնը։ Բացի այդ՝ Վարչութիւնը այս տարուայ վերջին ունեցաւ իր յատուկ ներկայացուցիչը պ. Լևոն Լևոնեանցին, որ պիտի աշխատի տարածել Ընկերութեանս հրատարակութիւնները հիւսիսային Կովկասում և Ռուսաստանի մայրաքաղաքներում։

Վարչութիւնը այս տարուայ վերջին բանակցութեան մէջ մտաւ Երևանի թեմական դպրոցի հոգաբարձութեան հետ, որպէս զի վերջինս համաձայնուի իրեն յանձնուած Նախկին Հրատարակչական Ընկերութեան գրքերը որոշ զիջումով իրեն տալ տարածելու համար։ Հոգաբարձութիւնը տուել է իր համաձայնութիւնը և Վարչութիւնն էլ իր գրքերի ցուցակի մէջ մտցրեց նաև Նախկին Հրատարակչական Ընկ. գրքերը։

Նիւթական միջոցներ

Վարչութիւնը Ընկերութեան միջոցները աւելացնելու նպատակով բացի անդամավճարներից, այս տարի գրքերի վաճառումից ստացել է 1000 րուբ-

լուց աւելի, նուէրներ է ստացել՝ պ. Պ. Օ. Ղուկասեանից 3000 ր. մանկական գրքերի հրատարակութեան համար, պ. Աբէլ Օհանեանից 150 ր., Թիֆլիսի Քաղաքային Վարկի Ընկ. 50 ր. և Թիֆլիսի Նաւթարդիւնաբերական Առևտրական Ընկ. 25 ր., մշտական և իսկական անդամակցութեան պատւիկներից 436 րուբլի, աշխատակից-անդամ պ. Ստ. Թումեանից 130 ր., Գիւտ ա. ք. Աղանեանի 1912 թ. հանգանակած գումարներից 2111 րուբլի, ներկայացումից 362 ր.։ Վերոյիշեալ նուիրատուներին Վարչութիւնը իր ժամանակին առանձին գրութիւններով յայտնել է իր շնորհակալութիւնը։

Հրատարակչական գործունէութիւն

1913 թ. Վարչութիւնը հրատարակել է Խմբագրական Մասնաժողովից ընդունուած հետևեալ գրքերը՝

1. Դ. Դեմիրճեանի «Բանաստեղծութիւններ»	1200	օրինակ
2. Ստ. Նազարեանի Երկերի I հ.	1480	»

«Համրային Մատենադարան»-ի շարքում տպել է հետևեալ գրքերը՝

ա) Մալխասեան Յովհաննէս, «Յանցանքը» վէպ.	2500	օրինակ
բ) Սէյրի «Միլ ու ծաղիկ» նովելլաներ ու արձակ բանաստեղծութիւններ	2487	»
գ) Կոմս Ա. Կ. Տօլստոյ, «Իօանն Ահեղի մահը» ողբերգութիւն հինգ արարուածով թարգմ. Տ. Յովհաննիսեանի	2491	»
դ) Ա. Չեխով, «Պատմուածքներ» թարգմ. Ռ. Խան-Ազատի	2513	»
ե) Ա. Ս. Գրիբօէդով, «Խելքից պատուհաս» կոմեդիա 4 արարուածով, թարգմ. Լևոն Մանուէլեանի	2500	»
զ) Լորդ Բայրոն, «Մանֆրէդ» ողբերգական քերթուած երեք արարուած. թարգմ. Տիրայր վարդապետի	2508	»
է) Գիւի-դը-Մոպասան, «Ծարպագունդն» ու «Ջարդը», թարգմ. Ռ. Խան-Ազատ	2500	»
ը) Վ. Վալադեան «Բժիշկը» դրամա 3 գործ.	2500	»
թ) Կնուտ Համսուն, «Պան» Լէյտընանտ Թոմաս Գլանի թղթերից, թարգմ. Աւ. Իսահակեանի	2500	»
ժ) Մարգար, «Վէպիկներ»	2500	»
ժա) Տիկ. Ն. Աթայեան, «Թերուս կնոջ խոստովանանքը»	2500	»
ժբ) Կոմս. Ա. Կ. Տօլստոյ, «Ֆէօդոր Իօաննօվիչ արքան» ողբերգ. 5 արարուածով թարգմ. Տիգրան Յովհաննիսեանի	2500	»

Ժողովրդական Գրադարանի շարքում հրատարակել է հետեւեալ գրքերը՝

ա) Ստ. Տէր-Աւետիքեան, «Զարաբաստիկ Թուղթը» պատմուածք — 2000 օրինակ
բ) Մովսէս Ղուկասեան, «Նահապետական տուն» — 2000 »
գ) Ս. Մելիք-Շահնազարեան, «Գործակատար Մարտիրոսը» — 2000 »

Մանկական Գրադարանի շարքում հրատարակել է հետեւեալ գրքերը՝

ա) Թարգմ. Լ. Մելիք-Ադամեանի, «Ոսկէ աղջիկը» պատկերազարդ — 2457 օրինակ
բ) Մ. Սիբիրեակ, «Ակ-Բօզատ» Թարգմ. Ս. Թորոսեան, պատկերազարդ — 2400 »
գ) Ն. Տելեշով, «Սպիտակ տառեղնիկը» փոխադ. օր. Ն. Գրիգորեան, պատկեր. — 2400 »

Վարչական ներքին գործունէութիւն

Վարչութիւնը գործերի կանոնաւոր առաջընթացութեան և իր որոշումների գործադրութեան համար աշխատանքները բաժանել է իր անդամների մէջ առանձին-առանձին յանձնաժողովներ կազմելով՝ հետեւեալ կերպով.

ա) Հրատարակչակ.-տպագրական գործին հսկելու համար՝ Ստ. Լիսիցեան, Գիւտ աւ. քհ. Աղանեան և Գրիգոր Վարդանեան։

բ) Գրավաճառութեան և անդամագրութեան համար՝ բժ. Ե. Մինասեան և բժ. Մելիք-Նուբարեան։

գ) Երեկոյթ կազմակերպելու համար՝ տիկ. Դ. Թադէոսեան և բժ. Ա. Զարգարեանց։

Աչքի առաջ ունենալով, որ Խմբագրական Մասնաժողովը ծանրաբեռնուած է եղել թէ ընթացիկ գրքերի ու թէ Հանրային Մատենադարանի համար նիւթերի քննութեամբ, Վարչութիւնը անհրաժեշտ համարից ըստ կանոնադրութեան ունենալ յատուկ Խմբագրական Մասնաժողով մանկական գրքերի գործով զբաղուելու համար։ Իր այդ որոշումը առաջարկել է նախ այս տարուայ փետրուարի 17-ին կայացած արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի քննութեանը, որտեղ այդ առաջարկը երկար քննելուց յետոյ, Ընդհանուր Ժողովը ձայների մեծամասնութեամբ որոշեց ընտրել 7 հոգուց բաղկացած մի Մասնաժողով, բայց ժամանակի ուշ լինելու պատճառով այս Ժողովում Մասնաժողովի ընտրութիւնը չըկայացաւ։ Նոյն խնդիրը Վարչութիւնը դրեց այս տարուայ մայիսի 5-ի տարեկան Ընդհանուր Ժողովի օրակարգի հարցերի մէջ, որպէս զի Ընդհանուր Ժողովը վերստին քննութեան առնի, բայց այս անգամ էլ ինչ ինչ պատճառներով խնդիրը քննութեան չառնուեց։

Վարչութիւնը ի նկատի ունենալով, որ տեղիս գրավաճառները, իրենց կողմից 15, նոյն իսկ 20% զեղչ են տալիս գաւառական գրախանութներին,

որոշեց այս տարուանից Թիֆլիսի գրավաճառներին տալիք զեղչը աւելացնել 5%-ով։

Գրքերի վաճառման գործը աւելի ընդարձակելու նպատակով՝ այս տարուայ սկզբին Վարչութիւնը մի գրութեամբ դիմեց Կովկասի երկաթուղու կայարանների քիօսկի գրավաճառ պ. Ցվետկովի ագենտ Րուկովիչին, թէ ինչ պայմաններով նա յանձն կառնի տարածելու Ընկերութեանս գրքերը երկաթուղու կայարանների քիօսկներում։ Պ. Րուկովիչը առաջարկեց 50% զեղչ. այդ առաջարկը Վարչութիւնը գտաւ աննպաստ Ընկերութեան շահերին. ուստի և մերժեց պ. Րուկովիչի առաջարկը։ Նա աւելի նպատակայարմար գըտաւ մի շրջաբերականով դիմել Կովկասի հայաբնակ վայրերի Մանր Վարկերի ընկերութիւններին, թւով 84, որ նրանք իրենց ընկերութիւններին կից ունենան նաև ընկերութեանս գրքերի պահեստը։ Վարչութեան շրջաբերականին արձագանք տուին միայն հետեւեալ ընկերութիւնները. Աշտարակի, Դաշ-Բուռունի, Համամլուի, Բեշիշքենդի, Հայ Գեառ-Գեառի և Արդահանի մանր վարկի ընկերութիւնները, որոնց մօտ և կազմակերպուեց Ընկ. գրքերի պահեստը։

Բացի այդ՝ Վարչութիւնը մի գրութեամբ առաջարկեց նաև Կովկասի Հայոց Բարեգործ. Ընկ. Կենտրոնական Խորհրդին, որ նա ցոյց տայ, թէ ինչ միջոցով նպատակայարմար կըլինէր Ընկերութեանս գրքերը տարածելու նաև Բարեգործ. Ընկ. ճիւղերի միջոցով, բայց Խորհուրդը իր № 361 գրութեամբ յայտնեց, որ ինքը ևս փորձեց իր ճիւղերի միջոցով տարածել Պօղոսեանի ֆոնդի գումարով հրատարակած գրքերը, բայց անյաջողութեան հանդիպեց։

Այս տարի Վարչութիւնը մասնակցել է մի շարք յոբելեանական տօների և նշանաւոր գործիչների թաղման սգահանդէսներին ներկայ գտնուելով թէ Վարչութեան ամբողջ կազմով և թէ ուղարկելով իր կողմից յատուկ ներկայացուցիչներ, ինչպէս օրինակ Շամշինեանի, գերասան Տէր-Դաւթեանի, Րաֆֆու մահուան 25-ամեակի, Յովհ. Յովհաննիսեանի, Հայ տառերի գիւտի 1500-ամեակի և Հայ տպագրութեան 400-ամեակի յոբելեանական տօներին. իսկ ամբողջ կազմով ներկայ է գտնուել Ալ. Ծալանթարի, Սիմէօն Զաւարեանի և Կոնստանդին Խատիսեանի թաղման սգահանդէսներին։

Թիֆլիսի Նաւթարդիւնաբերական Առեւտրական Ընկերութիւնից ստացած 25 րուբլի նուէրի դիմաց Վարչութիւնը ուղարկել է գրքեր Սսի կաթողիկոսարանին, բաժանելու համար Զէյթունի գիւղական գրադարաններին։

Կանոնադրութեան համաձայն այս տարուայ ապրիլի 24-ին Վարչութեան կազմից վիճակով դուրս եկան տիկ. Թադէոսեան և Ստ. Լիսիցեան, որոնք մայիսի 5-ի Ընդհանուր Ժողովում վերընտրուեցին։

Վարչութեան կազմից հրաժարուեց պ. Փ. Վարդազարեանը։ Մայիսի 15-ին հրաժարուեց նոր ընտրուած Վերստուգիչ Յանձնաժողովի անդամ Ս. Խարազեանը, հոկտ. 2-ին Ընկ. գանձապահ Յովսէփ Ամիրխանեանը, որի փոխարէն ընտրուեց նոր գանձապահ բժ. Մելիք-Նուբարեանը։

Այս տարի Վարչութիւնը Ընկ. գրքերի պահեստը ապահովագրեց 10000 րուբլով։

Տարուայ սկզբին նախահաշիւ կազմելու ժամանակ, համաձայն Խառն Ժողովի որոշման, նախահաշւում նշանակուեց 200 րուբլի մրցանակաբաշխութիւն լաւագոյն աշխատութիւնների համար։

Ընդհանուր Ժողովի որոշման համաձայն, որ պէտք է հրատարակուէր Սմբատ Շահազիզի Ժողովածուն, Վարչութիւնը դիմեց հանգուցեալի ժառանգներին այդ նպատակով թոյլտուութիւն ստանալու համար և նրա 4 ժառանգներից ստացաւ գրաւոր թոյլտուութիւն, մնաց որ մի ժառանգից էլ ստանայ և հրատարակութիւնը սկսի։

Վարչութիւնը մտադիր էր այս տարի իր սովորական տարեկան երեկոյթի կամ ներկայացման փոխարէն հրաւիրել Պետական Դումայի անդամ պ. Միլիւկովին, որ Ընկերութեանս օգտին մի դասախօսութիւն կարդայ Հայկական հարցի մասին, որի հետ և բանակցութեան մէջ էր մտել, բայց ինչ ինչ պատճառներով այդ մտադրութիւնը չիրագործուեց, որից յետոյ Վարչութիւնը այս տարուայ նոյեմբերի 19-ին, Թիֆլիսի Ժողովարանում տուեց մի երեկոյթ Սայեաթ-Նովայի անուան։

Գ. Մն. Խունունցի մանկական գրքերի համար նուիրաբերած 300 րուբլու մնացորդով այս տարի հրատարակեց Ն. Տելեշովի «Սպիտակ տառեղնիկը» մանկական պատկերազարդ գիրքը, թարգմ. օրիորդ Ն. Գրիգորեանի։

Մայիսի 19-ին Վարչութիւնը գրաւոր ներկայացրեց ընդհանուր ժողովին իւր պատճառաբանուած հասարակական հրաժարականը։

Ընդհանուր Ժողովը այդ լսելով որոշեց խնդրել Վարչութեանը՝ շարունակել իր պաշտօնավարութիւնը և մօտ ապագայում գումարել արտակարգ Ընդհանուր Ժողով կանոնադրութիւնը փոփոխելու համար։

Այդ որոշման համաձայն Վարչութիւնը իր մի շարք նիստերում կազմել է կանոնադրութեան փոփոխութեան ծրագիրը, հրաւիրել է արտակարգ Ընդհանուր Ժողով, ուր մանրամասն քննութեան ենթարկուելուց յետոյ ընդունուել է նոր կանոնադրութիւնը, որի հաստատութեան համար Վարչութիւնը ներկայումս կատարում է բոլոր պէտք եղած պաշտօնական դիմումները։

Վարչութեան Նախագահ՝ բժ. Ա. Զարզարեանց

Քարտուղար-անդամ՝ բժ. Ա. Մխիթարեանց

1913 ԹՈՒԻ ՆԱԽԱՀԱՇԻՒԸ

ՄՈՒՏՔ

	Ր.	Կ.
Մնացորդ առ 1-ն Յունուարի 1913 թ. դրամարկղում	233	10
Երկրորդ Վարկի Ընկ. մէջ, ընթացիկ հաշուով	1318	26
600 իսկական անդամավճար սպասւում է	1800	—
10 մշտական » »	750	—
Նուէրներից սպասւում է	500	—
Գ. Օ. Ղուկասեանից յատուկ գումար, մանկական գրքերի համար ստացուած	3000	—
Աբէլ Օհանեանից յատուկ գումար մի բրօշիւրի համար ստացուած	150	—
Գրքերի վաճառումից	1000	—
Երեկոյթից կամ ներկայացումից	500	—
1912 թուին հ. Աղանեանի բերած գումարը	2000	—
» սպասւում է նոյն տեսակ արդիւնք	1000	—
Ընթացիկ հաշուի % %-ից »	50	—
	12301	36

ԵԼՔ

	Ր.	Կ.	Ր.	Կ.
Բնակարանի վարձ			360	—
Կահաւորութիւն			100	—
Փոստ-հեռագրի, գրքերի ճանապարհածախք	200	—		
Լուսաւորութիւն և վառելիք	20	—		
Յայտարարութ. և մանր տպագրութ.	150	—		
Ընդհանուր ժողովների ծախք	30	—		
Դիւանական և գրասենեակի ծախքեր	75	—		
Անակնկալ ծախքեր	75	—	550	—
Գրասենեկապետին ռոճիկ			780	—
Քարտուղարին ռոճիկ			240	—
Գրասենեկի ծառայի ռոճիկ			216	—
Ճանապարհածախք շրջագայութեան համար			500	—
Տեղեկագրի տպագրութեան			100	—
Պահեստի (10,000 ր.) ապահովագրութեան			100	—
Մրցանակաբաշխութեան			500	—
Գրքերի հրատարակութեան			8855	36
			12301	36

Վարչութեան նախագահ՝ Բժ. Ա. Ջարգարեանց

Անդամ-քարտուղար՝ Բժ. Ա. Մխիթարեանց

Դրամական շրջանառութիւն

ՄՈՒՏՔ

	Ր.	Կ.	Ր.	Կ.
254 անդամավճ. 1913 թ.	762	—		
70 » 1912 թ.	210	—		
39 » 1910 թ.	117	—		
3 » 1911 թ.	9	—		
3 » 1914 թ.	9	—		
Տէր-Գաբրիէլեան Լիպարիտից 10 անդամավճար	30	—	1137	—
Աշխատակից-անդամ Թումեան Ստեփանից			130	—
Երուանդ Շահազիզից՝ Սմբատ Շահազիզի ժողովածուի համար			3	—
1 մշտական անդամավճար	75	—		
Մշտական անդամակցութ. ապառիկներից	325	—	400	—
Գրքերի վաճառումից՝ գրասենեակում և վերադիր վճարով գաւառները ուղ.	120	34		
Տեղային և գաւառական գրախանութներից	504	47		
Աշխ. անդամներից, ճիւղերից և գործակ.	289	28		
Հանրային Մատենադարանի բաժ.	93	90	1007	99
Նուէրներից				
Գ. Օ. Ղուկասեանց	3000	—		
Օհանեան Աբէլից	150	—		
Թիֆլիսի Առևտր. Նաւթ. ընկ.	25	—		
Թիֆլիսի Քաղ. Վարկի ընկ.	50	—	3225	—
Գիստ աւ. քհ. Աղանեանի յօգուտ ընկ. բերած անդամներից նրանց վերցրած գրքերի գումարից աւելացած գումարը			2036*)	—
Ներկայացումից			3	40
Թիֆլիսի հայ տպագր. 400-ամ. յոբ. յանձնաժ. Նրան տուած 250 րուբլու հաշուին			362	39
Դրամարկղի մնացորդ առ 1-ն Յուն. 1913 թ.			174	56
			233	10
Գումարն է			8712	44

*) Այս գումարի մէջ է մտնում 25 մշտական և 92 իսկական անդամների անդամակցական վճարները, որոնց անուանացուցակը տպագրուել է 1912 թ. տեղեկագրի մէջ։

Վարչութեան նախագահ՝

Անդամ-քարտուղար՝

ԵԼՔ

	Ր.	Կ.	Ր.	Կ.
Գրքերի հրատարակութեան				
Թղթի	1287	56		
Հոնորարի	1992	20		
Սրբագրութեան	328	50		
Տպագրութեան	1477	50	5085	76
Շարժ. գույքի			96	12
Մտցրուած է Երկրորդ Վարկ. Ընկ. ընթացիկ հաշուի մէջ			207	—
Եղբ. Գրիմի Թարգմ. համար կանխավճար			500	—
Բնակարանի վարձ			340	49
Զանազան անձանց հաշուին կատարած ծախսեր՝ (վերադառնալի)			35	95
Ընթացիկ ծախքեր.				
Փոստ-հեռագրի	71	89		
Հանր. Մատ. գրքերի և ձեռագրի ուղ. ծախք	81	31		
Գրաս. պարագաներ և մանր ծախք	81	10		
Լրագրերին յայտարարութ. համար	98	34		
Քարտուղարին արձանագրութ. կազմելուն	32	—		
Մանր տպագրութիւնների	57	41		
Անակնկալ ծախք	25	—		
Դահլիճի վարձ Ընդ. Ժող. համար	34	—		
Անդամավճարների գանձման համար	17	70		
Բնակարանի և պահեստի տեղափոխութեան	25	80	524	55
Ռոճիկների			1190	60
Լուսաւորութեան և վառելիքի			24	15
Ճանապարհորդութեան ծախք 1912 թ.			178	76
Տեղեկագրի տպագրութեան 1910-11, 12 թ.			78	50
Պահեստի ապահովագրութեան (10000)			73	75
			8335	63
Գումարն է				
Դրամարկղի մնացորդը առ 1-ն յունուարի 1914 թ.			376	81
			8712	44

Բժ. Ա. Զաքարեանց

Բժ. Ս. Մխիթարեանց

ՄՈՒՏՔ Պահեստի հաշիւը ԵԼՔ

		Ր.	Կ.	Ր.	Կ.		
	1913 թ ընթացքում տպագրուած են						
2500	օրինակ Ցանցանք	—	15	375	—		
2487	» Ծիլ ու ծաղիկ	—	15	373	05		
2491	» Իօաննն Անհղի մահը	—	30	747	30		
2513	» Պատմուածքներ Չեխովի	—	15	376	95		
2500	» Խելքից պատուհաս	—	30	750	—		
2508	» Մանֆրէդ	—	15	376	20		
2500	» Ծարպագունդն ու Զարդը Մոպասանի	—	15	375	—		
2500	» Բժիշկ	—	15	375	—		
2500	» Պան	—	30	750	—		
2500	» Վէպիկներ Մարգարի	—	15	375	—		
2500	» Թերուս կնոջ խոստովանանքը	—	15	375	—		
2500	» Ֆէօդոր Իօաննօվիչ արքան	—	15	375	—		
2000	» Զարաբաստիկ Թուղթը	—	08	160	—		
2000	» Նահապետական տուն	—	05	100	—		
2011	» Գործակատար Մարտիրոսը	—	07	140	77		
1200	» Բանաստեղծութիւններ Դեմիրճեանի	—	50	600	—		
2457	» Ոսկէ աղջիկը	—	07	171	99		
2400	» Ակ-բօղատ	—	15	360	—		
1480	» Ստեփաննոս Նազարեանի երկեր I հ.	1	50	2220	—		
2400	» Սպիտակ տառեղնիկը	—	20	480	—	9856	26
	Աշխատակից-անդամներից յետ է ստացուել					80	60
1913	թուին պահեստում մնում էր					19555	84
						29492	70

Վարչութեան նախագահ՝

Անդամ-քարտուղար՝

	Ր.	Կ.	Ր.	Կ
Գրասենեակում վաճառուած է	103	11		
Վերադիր վճարով ուղարկուած է	17	23	120	34
Անդամներին և բաժանորդներին տրուած և ուղարկուած է			991	42
Նուէր գրադար.-ընթերցարաններին, գրաշ., տպարանին, սրբագրիչներին, հեղինակ., թարգմ. ցենզուրին*), և այլն			356	31
Գրախանութներին տեղիս և գաւառի, Աշխատակից-անդամներին և գործակալներին, ճիւղերին և մանր վարկի ընկերութիւններին ուղարկուած և տրուած է			3747	39
Հոնորարի հաշուին տրուած է			5	07
Ընթացիկ ծախքի հաշուին տրուած է			2	65
Գրասենեակում վաճառուած գրքերի համար զեղչ է արուած			37	44
			5260	62
Մնում է պահեստում առ 1-ն յունուարի 1914 թ.			24232	08
			29492	70

*) Ցենզուրին ուղարկուած է իւրաքանչիւր հրատարակութիւնից 15-ական օրինակ

Բժ. Ա. Զարզարեանց

Բժ. Ա. Միխիթարեանց

Ընկերութեան ինվենտարը 1 Յունուարի 1914 թ.

	Ր.	Կ.	Ր.	Կ.
Կահկարասիք և կլիշէներ			510	86
Դրամարկղ.				
Մնում է առ 1-ն յունուարի 1914 թ.	376	81		
Երկրորդ Վարկի Ընկ. մէջ ընթացիկ հաշւով	1643	27	2020	08
Գրքեր.				
Վաճառելու գրքեր մնում են առ 1-ն յունուարի 1914 թ.			24232	08
Պարտապաններ.				
Ընկերութեանս պարտ են մնում, գրավաճառները, Աշխատակից-անդամները, ճիւղերը, Մանր. Վարկի Ընկերութիւնները և գործակալները եղ.			4109	72
Գրիմի հէքիաթների թարգմանութեան համար կանխավճար է տրուած	500	—		
Է. Զօլայի «Ժերմինալ» վէպի թարգմ. համար կանխավճար է տրուած	100	—		
Թիֆլիսի 400-ամ. յոբելեանական յանձնաժողովի պարտքը	75	44		
Մանր ստանալիքներ փոստից	9	22	684	66
			31557	40

1912 թ. դրամագլուխն էր,	24662	61
Մնում է 1914 թ. դրամագլուխ	31,557	40

Վարչութեան նախագահ՝ բժ. Ա. Զարզարեանց

Անդամ-քարտուղար բժ. Ա. Միխիթարեանց

Հ.Ս.Խ.Հ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
С.С.Р.А Публичная Библиотека
7/XI. 1922
имени А. Мясникяна
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ՄՈՒՏՔ — Նախահաշիւը — ԵԼՔ

ՄՈՒՏՔ

	Ր.	Կ.	Ր.	Կ.
Դրամարկղի մնացորդը առ 1-ն յունուարի 1914 թ.	376	81		
Մնում է Երկրորդ Վարկի Ընկ. ընթացիկ հաշւում առ 1-ն յունուարի 1914 թ.	1643	27	2020	08
400 իսկական անդամակցութ. սպասւում է			1200	—
4 մշտական » »			300	—
Նուէրներից.				
Պ. Օ. Ղուկասեանից »	3000	—		
Շրջագայութիւնից »	2000	—	5000	—
Գրքերի վաճառումից »			1500	—
Երեկոյթ կամ ներկայացումից »			500	—
$^0/_0$ $^0/_0$			50	—
			10570	08

ԵԼՔ

	Ր.	Կ.	Ր.	Կ.
Բնակարանի վարձ			360	—
Կահաւորութեան			50	—
Փոստ-հեռագրի	80	—		
Գրքերի ճանապարհածախքի	90	—		
Լուսաւորութեան և վառելիքի	25	—		
Ցայտարարութիւնների	100	—		
Մանր տպագրութիւնների	50	—		
Ընդհանուր ժողովների ծախք	25	—		
Դիւանական և գրասենեկային ծախքեր	100	—		
Անակնկալ ծախքեր	80	—	550	—
Ռոճիկներ			1236	—
Տեղեկագրի տպագրութեան			70	—
Պահեստի ապահովագրութեան (10,000)			75	—
Մրցանակաբաշխութեան			200	—
Ճանապարհածախք շրջագայութեան համար			300	—
Գրքերի հրատարակութեան			7729	08
			10570	08

Ծանօթութիւն. Նախահաշւից դուրս ստացուած մուտքի գումարները գործադրւում են գրքերի հրատարակութեան համար:

Վարչութեան նախագահ՝ Բժ. Ա. Ջարգարեանց

Անդամ-քարտուղար՝ Բժ. Ա. Մխիթարեանց

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ

1913 ԹՈՒԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Մասնաժողովի կազմը 1913 թ. ընթացքում

Յունուարից մինչեւ ապրիլ.

1. Գիւտ ա. ք. Աղանեան՝ նախագահ
2. Իս. Ցարութիւնեան, «Հանրային Մատենադարանի պատասխանատու խմբագիր Լ. Բաբայեանի փոխարէն
3. Ատրպետ
4. Արտ. Աբեղեան
5. Արշակ Ղազարեան
6. Վ. Վալադեան՝ անդամ-քարտուղար
7. Արշակ Յարութիւնեան
8. Տիգրան Գիւզալեան
9. Մարգար

Ապրիլի 24-ին հրաժարուել են.

1. Արտ. Աբեղեան
2. Արշ. Յարութիւնեան
3. Տիգրան Գիւզալեան

Նրանց փոխարէն մայիսի 20-ին ընտրուել են

1. Դ. Դեմիրճեան
2. Ե. Ֆրանգեան
3. Սուրխաթեան

Ուրեմն ապրիլից մինչեւ սեպտեմբեր.

1. Գիւտ ա. ք. Աղանեան՝ նախագահ
2. Մարգար
3. Ատրպետ
4. Իս. Ցարութիւնեան՝ պատասխանատու խմբագիր
5. Արշ. Ղազարեան
6. Վ. Վալադեան ...
7. Դ. Դեմիրճեան
7. Ե. Ֆրանգեան
9. Սուրխաթեան

Սեպտեմբերի 2-ին քաղաքից բացակայելու պատճառով հրաժարուել են.

1. Մարգար
2. Ե. Ֆրանգեան

Նրանց փոխարէն հրաւիրուել է

Փոխ-անդամ Ն. Սարգսեանը։

Ուրեմն սեպտեմբերից մինչեւ դեկտեմբերի 31-ը.

1. Գիւտ ա. ք. Աղանեան՝ նախագահ
2. Իս. Ցարութիւնեան՝ փոխ-նախագահ նոյեմբերի 4-ից
3. Սուրխաթեան
4. Վ. Վալադեան, անդամ-քարտուղար
5. Արշ. Ղազարեան
6. Դ. Դեմիրճեան
7. Ն. Սարգսեան
8. Ատրպետ

Տարուայ ընթացքում (յունուարի 4-ից մինչև դեկտեմբերի 31-ը) կայացել է 37 նիստ։ Նիստերին ներկայ են եղել՝

1. Գիւտ ա. ք. Աղանեան	37 անգամ		
2. Վ. Վալադեան	35	»	(1913 թ. դեկտ. 2-ից հրաժարուել է պաշտօնից)
3. Իս. Ցարութիւնեան	31	»	
4. Ատրպետ	22	»	
5. Արշակ Ղազարեան	22	»	
6. Մարգար	14	»	
7. Դ. Դեմիրճեան	14	»	
8. Սուրխաթեան	11	»	
9. Արտ. Աբեղեան	10	»	
10. Ն. Սարգսեան	10	»	

11. Տիգ. Գիւզալեան	9	անգամ
12. Ե. Ֆրանգեան	5	»
13. Արշ. Յարութիւնեան	4	»
14. Նար-Դոս	1	»

Ամբողջ տարին տեղի է ունեցել 4 Խառը ժողով.

Խմբ. Մասնաժողովի անդամները Խառը ժողովին ներկայ են եղել՝

1. Գիւտ ա. ք. Աղանեան	4	անգամ
2. Իս. Յարութիւնեան	4	»
3. Վ. Վալադեան	4	»
4. Տիգ. Գիւզալեան	3	»
5. Արտ. Աբեղեան	2	»
6. Ատրպետ	2	»
7. Արշ. Ղազարեան	1	»
8. Արշ. Յարութիւնեան	1	»

Տարուայ ընթացքում զեկուցումներ են տուել.

1. Վ. Վալադեան	30	աշխատութեան	մասին
2. Գիւտ ա. ք. Աղանեան	27	»	»
3. Իս. Յարութիւնեան	18	»	»
4. Դ. Դեմիրճեան	11	»	»
5. Մարգար	11	»	»
6. Ատրպետ	10	»	»
7. Տիգ. Գիւզալեան	7	»	»
8. Արշ. Ղազարեան	7	»	»
9. Սուրխաթեան	6	»	»
10 Ն. Սարգսեան	5	»	»
11. Արշ. Յարութիւնեան	4	»	»
12. Արտ. Աբեղեան	3	»	»

1913 թ. ընթացքում ստացուել է ընդամենը 102 կտոր նիւթ, որոնցից 65 ինքնուրոյն, 37 թարգմանական։

Ինքնուրոյն նիւթերի ցուցակը

1 Օրէնքը բօշացել ա	Ստ. Տէր Աւետիքեանի
2 Զարաբաստիկ թուղթը	» » »
3 Տաճկական ռէֆորմները և տաճիկ ցեղը	Ռուբէնի
4 Տէր Թադէի ջրաղացը	Յովհ. Մալխասեանի
5 Ապրումի յուշեր	Արշ. Տէր Յովնանեանի
6 Արևելեան խաղաշխարհ	Զիթունի
7 Մոլլա Նասր-Էդդին	Պ. Մոճոռեանի
8 Գայլն, աղուէսն ու էշը	» »
9 Բանջարաբուծութիւն	Բալոնց-Մարգարի
10 Բժիշկը	Վ. Վալադեանի
11 Յանցանք	Յովհ. Մալխասեանի
12 Հերցէնի կենսագրութիւնը	Գ. Տէր Ռուբինեանի
13 Պուլղարիա	Հ. Աճառեանի
14 Բանաստեղծութիւններ	Յարութ. Պետրոսեանի
15 Պատմութիւն ազգային եկեղեցական	Յ. Գ. Մ.-ի
16 Պատմուածքներ	Վ. Պետրոսեանի
17 Բանաստեղծութիւններ	Սիմ. Բաբեանի
18 Անմռռնուկ	Սէյրիի
19 Բաղցածներ	Մն. Թաւաքալեանի
20 Գրաղ	» »
21 Վրէժ	Վարդ. Քամալեանի
22 Կեանքի յուշեր «Վէպիկներ»	Մարգարի
23 Բաջանց տուն	Ստ Կանայեանի
24 Գործակատար Մարտիրոսը	Ս. Մել. Շահնազարեանի
25 Բանաստեղծութիւններ	Արտ. Ծատուրեանի
26 Փաքրիկ նուագածու	Կ. Մել. Շահնազարեանի
27 Փնջիկ	» » »
28 Ապերախտութիւն	Ստ. Տէր-Աւետիքեանի
29 Սունդուկենց Գաբօի տունը	Ան. Վարդանեանի
30 Երկու ճանապարհ	Ա. Պայազատի
31 Մանկական աշխարհ	Կ. Մել. Շահնազարեանի
32 Եթիմ-Լօռցի	Գ. Շահվերդեանի
33 Սէր և երեք գերեզման	Ե. Խշտօյեանի
34 Կատուի բիլէթը	Գ. Հայկունու
35 Մեր հորիզոնը	Տէր-Աւագեանի
36 Մանկական երկեր «Հասկեր»ում տպագրուած	Վ. Փափազեանի
37 Թերուս կնոջ խոստովանանքը	Նատ. Աթայեանի
38 Հալալ աշխատանք	Սարգիս Զուլամեանցի
39 Մարդն ու արջը	» »
40 Յ. Յովհաննիսեանի ոճն ու պատկերաւորութիւնը	Պ. Ղարախանեանի
41 Անդատարը, Յոպոպի մահը	Համազ. Ինջիկեանի
42 Վերին Ագուլիս	Ս. Շահնազարեանի
43 Բուտօնը	Ստ. Տէր-Աւետիքեանի
44 Դէպի անտառ	Համազ. Ինջիկեանի
45 Անբախտ Շուշանիկը	Եփ. Վարդանեանի
46 Կեանքի խորթ զաւակներ	» »
47 Բաղդակիցներ	» »
48 Պրօլետար Յակովբը	» »
49 Գիւղական հէքիմ-բաշին	» »

50 Ղօչաղներ	Եփ. Վարդանեանի
51 Անհրաժեշտ չարիքներ	» »
52 Օրապահներ	» »
53 Շիրիմների կղզին	Վ. Գալֆայեանի
54 Հայ գիրը գտնող մարդիկ	Հ. Գենջիկեանի
55 Տգիտութեան զոհեր կամ կորած ժառանգութիւն	Ա. Վարդանեանի
56 Հողածինը	Աթ. Խնկոյեանի
57 Բասօ	Շիրվանզադէի
58 Գինետան կեանքը	Վ. Շապանեանի
59 Էգ առիւծներ	» »
60 Այրի Հայաստանի որբ զաւակը	» »
61 Թուխսը	Յ. Աղաբաբի
62 Կարիքի ցանցերում	Ռէնի
63 Սուրէն Բակունց	Ս. Թորոսեանի
64 Ժամանակ էն ժամանակ էր	Աթ. Խնկոյեանի
65 Միրմօյի, Կօնօյի և Կարայի հայրենիքում	Ռուբ. Գաբրիէլեանի

Թարգմանական նիւթերի ցուցակը.

1. Զարդը և Ճարպագունդը	Գիւի-դը-Մօպասանի թրգ.		Ռ. Խան-Ազատ
2. Աւերակների վրայ	Եւ. Չիրիկովի	»	Ա. Տէր-Յովհաննեան
3. Ռիքքի-Թիքքի-Թաւի	Ժունկլի Գ.(Կիպլինկ)	»	Գ. Մարիմեան
4. Պան	Կնուտ Համսունի	»	Ա. Իսահակեան
5. Խելքից պատուհաս	Գրիբօէդովի	»	Լ. Մանուէլեան
6. Երկիր	Վ. Լունկևիչի	»	Յ. Փանոսեանի
7. Վանեա քեռին	Ա. Չեխովի	»	» »
8. Թագի պատճառով	Ֆր. Կոպպէի	»	Տիրայր վարդապետ
9. Երիտասարդ քաղաքացի	Հ. Օ. Արնօլդ Ֆօրստրի	»	Փ. Վարդանեան
10. Խաւարի իշխանութիւն	Լ. Տօլստոյի	»	Ջամբազեան
11. Րէյնէկէ աղուէս	Գէօթէի	»	Կ. Մել.-Շահնազար.
12. Ֆէօդ. Իօաննօվ. արքան	Տ. Տօլստոյի	»	Տ. Յովհաննիսեան
13. Ծաղիկների թագուհին	Դրօբնաի	»	Վ. Մանուէլեան
14. Ֆէօդօր Դիւցազն	Աւենարիոսի	»	Լ. Մել.-Ադամեան
15. Փայտաշէն խրճիթից մինչև սպիտակ տունը	»	»	» »
16. Կապիտանի աղջիկը	Պուշկինի	»	բժ. Ա. Մխիթարեան
17. Ինչու համար	Լ. Տօլստոյի	»	Լ. Դանիէլեան
18. Ժուազէլ	Մ. Մետերլինկի	»	Զարեհ
19. Ճպուռն ու Մրջիւնը	Ֆերնան Բիսիէի	»	Լ. Մել.-Ադամեան
20. Ջինի և մշտական սառոյցի աշխարհը	Լունկևիչի	»	Էլիբէգեանց
21. Միջատների կեանքը	» »	»	Ս. Արարատեան

22. Պատմուածքներ	Ա. Ի. Կուպրինի	»	Ա. Տէր-Յովհաննեան
23. Այդպէս է լինում	Վ. Լենսկիի	»	» » »
24. Գորտերի և մկ. կռիւը	Ժուկովսկու	»	Աթ. Խնկոյեան
25. Հոգը	Հերման Զուդերմանի	»	Գ. Ալթունեան
26. Խելօք դերձակը	Եղբ. Գրիմմի	»	Վ. Վալադեան
27. Մեղուների թագուհին	» »	»	» »
28. Բրեմենների երաժիշտը	» »	»	» »
29. Անդունդը	Տէտմայերի	»	Կ. Միրիանեան
30. Երիտասարդ Վէրտէրի վշտերից	Վ. Գէօթէի	»	Մ. Վարդ. Մաքսուտեան
31. Հինգ մանկական պատմուածքներ	Եւգենի Էլագինի	»	Եփ. Սարգսեան
32. Թևաւորը	Է. Սէտօն Տօմպսօնի թարգ.		Եփ Սարգսեան
33. Հայկական հարցը փաստաթղթերի լոյսով	Մարսէլ Լէառի	»	Ա. Յովհաննիսեան
34. Սալօմէ	Օսկար Ուայլդի	»	Վ. Տէրեան
35. Միխէլ Կոլհաազ	Հէնրիխ ֆօն Կլայստի	»	Ս Մանդինեան
36. Մահը	Մ. Մետերլինկի	»	Զ. Եսայեան
37. Դարինկա սև լեռնցի փոքրիկ աղջիկը	Է. Բէրտէի	»	օր. Դ. Տէր-Բարսեղեան

Այս նիւթերից՝

1, Ընդունել են տպագրութեան համար հետևեալները

Ինքնուրոյն՝

1. Զարբաստիկ թուղթը	Ստ. Տէր-Աւետիքեանի
2. Բժիշկը	Վ. Վալադեանի
3. Ցանցանքը	Յովհ. Մալխասեանի
4. Անմոռանուկ	Սէյրիի
5. Վէպիկներ	Մարգարի
6. Գործակատար Մարտիրոսը	Ս. Մել. Շահնազարեանի
7. Թերուս կնոջ խոստովանանքը	տիկ. Նատ. Աթայեանի
8. Բուտօնը	Ստ. Տէր-Աւետիքեանի
9. Ժամանակ էն ժամանակ էր	Աթ. Խնկոյեանի
10. Ստ. Նազարեանի երկերը Ա.	
11. Բաջանց տուն	Ս. Կանայեանի
12. Միրմօյի, Կօնօյի և Կարայի հայրենիքում	Ռ. Գաբրիէլեանի

Թարգմանութիւն՝

Զարդը և Ճարպագունդը	Գիւի դը Մօպասանի թարգմ.		Ռ. Խան-Ազատ
Պան	Կնուտ-Համսունի	»	Ա. Իսահակեան
Խելքից պատուհաս	Գրիբօեդովի	»	Լ. Մանուէլեան

Ֆէօդօր Իօան. արքան	Ա. Տօլստօյի	»	Տ. Յովհաննիսեան
Հօգսը	Հերման-Զուդերմանի	»	Գ. Ալթունեան
Երիտասարդ քաղաքացի	Հ. Օ. Արնօլդ Ֆօրստրի	»	Փ. Վարդանեան

2, Վերադարձուել են հեղինակներին հետևեալները՝

Տաճկական Ռէֆօրմները և տաճիկ ցեղը			Ռուբէնի	
Սունդուկեանց Գաբօի տունը			Ան. Վարդանեանի	
Հողածինը			Աթ. Խնկոյեանի	
Աւերակների վրայ	Ն. Չիրիկովի թարգմ		Արշ. Տէր-Յովնանեան	
Վանեա քեռին	Ա. Չեխովի	»		
Ծաղիկները թագուհին	Դրօբնաի	»	Վ. Մանուէլեան	
Խէլօք դերձակը	Եղբ. Գրիմմի	»	Վ. Վալադեան	
Մեղուների թագուհին	»	»	»	»
Բրեմենների երաժիշտը	»	»	»	»

3, Դեռ որոշում չէ կայացել հետևեալ նիւթերի մասին՝

Ինքնուրոյն

Անհրաժեշտ չարիքներ	Եփ. Վարդանեանի
Ղօչաղներ	» »
Կեանքի խորթ զաւակներ	» »
Անբախտ Շուշանիկը	» »
Այրի Հայաստանի որբ զաւակը	Վ. Շապանեանի
Էգ առիւծներ	» »
Գիննետան կեանքը	» »
Բանաստեղծութիւններ	Սիմ. Բաբիեանի
Սէր և երեք գերեզման	Ե. Խշտօյեանի
Կորած ժառանգութիւն կամ տգիտութեան զոհեր	Ա. Վարդանեանի
Քաօս	Շիրվանզադէի
Յ. Յովհաննիսեանի ոճն ու պատկերաւորութիւնը	Պ. Ղարախանեանի
Սուրէն Բակունց	Ս. Թորոսեանի
Թուխսը	Յ. Ազաբաբի
Թուաբանութեան դասաւանդութիւն	Ա. Սպարապետեանի
Վերին Ագուլիս	Ս. Հախնազարեանի
Գիւղական հէքիմբաշի	Եփ. Վարդանեանի
Բանջարաբուծութիւն	Ճալոնց-Մարգարի
Պատմութիւն ազգային եկեղեց.	Յ. Գ. Մ-ի
Մանկական երկեր «Հասկեր»-ում տպագրուած	Վ. Փափազեանի
Փոքրիկ նուագածու	Կ. Մել. Շահնազարեանի

Թարգմանական

Ժուազէլ	Մ. Մետերլինկ թարգ.			Զարեհ
Մեղուների կեանքը	»	»	»	բժ. Ալ. Մաշուրեան
Մահը	»	»	»	տիկ. Զ. Եսայեան

Այդպէս է լինում	Վլ. Լենսկիի	»	Ա. Տէր-Յովհաննեան
Պատմուածքներ	Ա. Ի. Կուպրինի	»	» » »
Թագի պատճառը	Ֆր. Կոպպէի	»	» Տիրայր վարդապետ
Փայտաշէն խրճթից մինչև սպիտակ տունը	Աւենարիուսի	»	Լ. Մել. Ադամեան
Պարոն Պուառիէի փեսան	Էմիլ Օժիէ և Ժիւլ Ս.		» » »
Գորտերի և մկների կռիւը	Ժուկովսկի	»	Աթ. Խնկոյեան
Թեւուրը	Է. Սետօն. Տօմպսոնի		Եփ. Սարգսեան
Հինգ մանկակ. պատմուածքներ	Եւ. Եկլոգիլի	»	» »
Սալոմէ	Օսկար Ուայլդի	»	Վ. Տէրեան
Անդունդը	Տէտմայերի	»	Կ. Միրիանեան
Միխէլ Կօլհաազ	Հայնրիխ ֆօն Կլայստի	»	Ս. Մանդինեան
Հայկական հարցը փաստաթղթերի լոյսով	Մ. Լեառի	»	Ա. Յովհաննիսեան
Դարիինկա սև լեռնցի փոքրիկ աղջիկը	Է. Բէրտէի	»	օր. Դ. Տէր-Բարսեղեան
Ջիւնի և սպիտակ սառոյցի մշտական աշխարհ	Վ. Լունկևիչի	»	Էլիբէգեանց
Ֆրիդեօֆ դիւցազն	Աւենարիուսի	»	Լ. Մել. Ադամեան
Ծպուռն ու մրջիւնը	Ֆերնան Բիսիէի	»	» » »
Երիտասարդ Վէրտէրի վշտերից	Վ. Գէօթէի	»	Մ. Վարդ. Մաքսուտեան

4, Մնացեալները մերժուել են։

1912 թուից մնացած ձեռագրերը.

Ինքնուրոյն

Նոր յոյզ և Միրաժ	Ա. Տէր-Յովհաննեանի
Բանաստեղծութիւններ	Դ. Դեմիրճեանի
Նար-Դոսի ստեղծագործութիւնը	Ս. Տէրտէրեանի
Առակներ	Ա. Խնկոյեանի
Գոհար	Մ. Տէր-Սարգսեանի
Դարևոր էջեր	Յ. Ճերմակի
Երգեր	Տէր-Ղեւոնդեանի
Բանաստեղծութիւններ	Յ. Պետրոսեանի
Կրակի մէջ էր ընկել	Աղ. Արարատեանի
Անսէր ամուսնութիւն	» »
Լուսանման	» »
Բանաստեղծութիւններ	Արամ Զարըգի

Թարգմանական

Իրաւունքի համար մաքառում Հայնրիխ ֆօն Կլայստի, թարգմ. Ս. Մանդինեան

Երկիւղ	Չեխովի	»	Հ. Տէր-Յակովբեան
Ակ-Բօզատ	Մ. Սիբիրեակի	»	Ս. Թորոսեան
Ոսկէ աղջիկը			Լ. Մել. Աղամեան
Արտաքսուած	Ա. Նեժինի	»	օր. Ն. Կայանեան
Սպիտակ տառեղնիկ	Ն. Տելեշովի Թարգ.		օր Ն. Գրիգորեան
Հաջի Մուրադ	Լ. Տօլստոյի	»	Լ. Դանիէլեան
Թէօդօրա	Սարդուի	»	Ռ. Խան-Ազատ
Սիրանօ-դը Բէրժերակ (նմուշ)		»	Յ. Միրզոյեան

Այս նիւթերից՝

1, Ընդունուել են տպագրութեան համար

Բանաստեղծութիւններ	Դ. Դեմիրճեանի		
Նար-Դոսի ստեղծագործութիւնը	Ա. Տէրտէրեանի		
Առակներ	Ա. Խնկոյեանի		
Երգեր	Տէր-Ղևոնդեանի		
Իրաւունքի համար մաքառում	Իերինգի	Թարգմ.	Ս. Մանդինեան
Ակ-Բօզատ	Մ. Սիբիրեակի	»	Ս. Թորոսեան
Ոսկէ աղջիկը	?	»	Լ. Մել. Աղամեան
Սպիտակ տառեղնիկ	Ն. Տելեշովի	»	օր. Ն. Գրիգորեան
Հաջի-Մուրադ	Լ. Տօլստոյի	»	Լ. Դանիէլեան

2, Որոշում չէ կայացել այս նիւթերի մասին.

Բանաստեղծութիւններ	Արամ Զարըգի		
Թէօդօրա	Սարդուի,	Թարգմ.	Ռ. Խան-Ազատի
Սիրանօ դը Բէրժերակ (նմուշ)		»	Յ. Միրզոյեան

3, Մնացեալները մերժուել են։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

Խմբագրական Մասնաժողովը տարուայ ընթացքում զբաղուել է այն բազմաթիւ նիւթերի քննութեամբ, որոնք ուղարկուած են եղել իրան Վարչութեան կողմից։ Դրանցից ընդունուած աշխատութիւնների և մանաւանդ թարգմանութիւնների մեծ մասը կարօտ է եղել սրբագրութեան։ Մի քանի աշխատութիւններ հարկ է եղել նոյն իսկ մի քանի անգամ վերադարձնել հեղինակներին՝ լեզուական և այլ սրբագրութիւններ անելու և Խմբագրական Մասնաժողովի հարկ տեսած փոփոխութիւնները մտցնելու։

Այսպիսի հանգամանքներից ստիպուած Մասնաժողովը որոշել է ունենալ առանձին վարձատրութեամբ ստիլիստ-սրբագրիչ, որը սրբագրելու է բոլոր տպուելիք թարգմանութիւնները՝ լեզուական տեսակէտից, որպէսզի Ընկերութեանս թարգմանական հրատարակութիւնների մէջ միօրինակութիւն պահպանուի։ Իսկ թեթև սրբագրութիւնները յանձնել Ընկերութեան հրատարակութիւնների սրբագրողին, նոյնպէս առանձին վարձատրութեամբ։

Մասնաժողովի հոգածութեան առարկայ է եղել մանկական գրքերի հրատարակութեան հարցը։ Այս խնդրի քննութեան ժամանակ ի նկատի առնըուեց, որ 1913 թուի տարեսկզբի Ընդհանուր Ժողովի որոշման համաձայն մանկական գրքերի համար ընտրուելու է մի առանձին Մասնաժողով, անկախ ներկայ Խմբագրական Մասնաժողովից, ուստի և որոշուեց մանկական գրքերի նոր ցուցակ չկազմել, այլ բաւականանալ առաջարկուած գրքերի քննութեամբ։ Նոյն թուի մայիսի 20-ի Ընդհանուր Ժողովը փոխելով իր այդ որոշումը՝ մանկական գրքերի գործը նորից թողեց Խմբագրական Մասնաժողովին, որից յետոյ Մասնաժողովը անմիջապէս հրաւիրեց իր նիստին մեր մանկական գրողներին՝ խորհրդակցելու և որոշեց դիմել Վարչութեան և խնդրել, որ իմանայ մանկական գրողների աշխատակցութեան պայմանները. միաժամանակ խնդրել է յայտարարել մամուլի միջոցով՝ հրաւիրել հեղինակներին, որ ներկայացնեն մանկական ինքնուրոյն և թարգմանական գեղարուեստական, բնագիտական, պատմական և առհասարակ գիտութեան բոլոր ճիւղերին վերաբերեալ գրուածքներ։

Վարչութիւնը մանկական գրքերի համար առաջարկել էր ւ-ով ուղղագրութիւն ընդունել։ Խմբագրական մասնաժողովը, հիմնուելով ընդհանուր ժողովի վճռի վրայ՝ որոշեց պահպանել հեղինակների ցանկացած ուղղագրութիւնը ու-ով կամ ւ-ով։

Գալով վարձատրութեան խնդրին՝ Խմբագրական Մասնաժողովը ներկայացրեց Վարչութեան իր կարծիքը մանկական գրքերի մասին, վարձա-

տրութեան չափ ընդունելով «Հանրային Մատենադարան»-ի դիրքով և տառով ինքնուրոյն գրուածների համար 32 երեսին 50 ռուբլի, իսկ թարգմանականների համար՝ 25 ռուբլի:

Կարևոր համարելով տալ Գրիմմի մանկական հէքիաթների մի ընտիր ժողովածու հայերէն լեզուով, Խմբագրական Մասնաժողովը որոշեց տալ այդ հեքիաթների 20 գրքոյկները պատկերազարդ և նախ՝ յանձնեց գերմանագէտ թարգմանիչներին բնագրից թարգմանել իբրև նմոյշ մի-մի հէքիաթ. բայց ապա ցանկալի համարելով, որ այդ հէքիաթները անցնեն լաւագոյն մի մանկական գրողի ձեռքից՝ որոշեց ամբողջ ռուսերէն թարգմանութիւնը յանձնել պ. Յովհ. Թումանեանցին, որ նա ըստ իր հայեցողութեան փոխադրէ կամ թարգմանէ, տալով նրան վարձատրութիւն երեսին 5 ռուբլի:

Վերը յիշած ցուցակից կերևայ, որ մերժուած գրքերի մէջ կան մանկական գրուածքների թարգմանութիւններ. այդ գրուածքները մերժուել են յատկապէս այն պատճառով, որ թարգմանուած են եղել ոչ-բնագրից և մանաւանդ՝ թիւրքահայ բարբառով, որպէս անմատչելի Կովկասի հայ մանուկներին:

Բանաստեղծութիւնների և պատմուածքների վերաբերութեամբ Խմբագրական Մասնաժողովը սկզբունքով ընդունեց հրատարակել այդպիսինները նաև այն դէպքում, երբ դրանցից մի մասն արդէն լոյս է տեսել պարբերական թերթերում և հանդէսներում:

Եղել են դէպքեր, երբ Վարչութիւնը վերադարձրել է հեղինակներին Խմբագրական Մասնաժողովից հաւանութիւն գտած գրուածքներ՝ Մասնաժողովի նիստերում հարց եղաւ, թէ կարո՞ղ է արդեօք Վարչութիւնը այդպէս վարուել, այլ և իր կողմից վերադարձնել հեղինակներին որև է գրուածք՝ առանց Խմբագրական Մասնաժողովի քննութեան ուղարկած լինելու: Մատնանշուեց, որ կանոնադրութիւնը այդ չէ տրամադրում, ուստի և կարևոր համարուեց այդ հարցերը քննութեան առնել Տարեկան Ժողովում:

Խմբագրական Մասնաժողովը զբաղուեց Վարչութեան առաջարկի քննութեամբ, որով երկու մարմինները միացնում են և դառնում մի մարմին: Ժողովը ի նկատի ունենալով, որ երկու մարմինների գործն ու պարտականութիւնները տարբերւում են իրարից, որ այդ միացումից կստեղծուի մի դրութիւն, որի շնորհիւ Խմբագրական Մասնաժողովը կախումն կունենայ Վարչութիւնից, որը ոչ ցանկալի է և ոչ օգտակար, մերժեց Վարչութեան առաջարկը:

Երբ 1913 թուի դեկտ. Ընդհանուր Ժողովը որոշեց վերացնել Խմբագրական Մասնաժողովը և կազմել մի Խորհուրդ Ընկերութեան վարչական և խմբագրական գործերը վարելու համար, Խմբագրական Մասնաժողովը չուզենալով կաշկանդել ապագայ Խորհրդի գործունէութիւնը՝ դադարեցրեց իր աշխատանքները և այդ մասին նոյն դեկտեմբերի 25-ին հետևեալ գրութիւնը ուղղեց Վարչութեան.

«Խմբագրական Մասնաժողովս իր ամսոյս 23-ի նիստում որոշեց յայտնել Վարչութեանդ թէ՝ քանի որ Ընդհանուր Ժողովի որոշումով վերանում

է Խմբագրական Մասնաժողովի գոյութիւնը և տեղը ընդունում է մի Խորհուրդ թէ տնտեսական և թէ խմբագրական գործերը կառավարելու և քանի որ Մասնաժողովս արդէն ընտրած ունի 6 գիրք, որոնք լխուլի կըբաւարարեն մինչև Նոր Խորհրդի ընտրութիւնը, ուստի Խմբագրական Մասնաժողովս չի ցանկանում իր աւելորդ որոշումներով կաշկանդել ապագայ Խորհրդի գործունէութիւնը:

Գալով 1914 թուի գործունէութեան ծրագրի մշակման, նոյն մտքով աւելորդ է գտնում իր մասնակցութիւնը առաջիկայ Տարե Ժողովին:

Նախագահ՝ Գիւտ ա. ք. Աղանեան

Անդամներ { Ա. Ղազարեան, Ն. Սարգսեան, Սուրխաթեան, Դ. Դեմիրճեան, Ատրպետ

Նախագահ՝ Գիւտ ա. ք. Աղանեան

Անդամ-քարտուղար՝ Վ. Վալադեան

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

I

ՄՇՏԱԿԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐ

1910

1. Ալիխանեան Յովհաննէս, Թիֆլիս
Աթարբէգեան Միքայէլ »
Բուղուղեան Արտաշէս բժ., Պետերբուրգ
Եսայեան Ս.
Եղիգարեան Սարգիս
Թաքէոսեան Տիգրան բժ., Թիֆլիս
Իգիթխանեան (տիկին Միրաքեան), Թիֆլիս
Լիսիցեան Սահակ, »
Լիսիցեան Ստեփան, »
10. Խունունց Մնացական, »
Խատիսեան Գէորգ, »
Ղամբարեան Պաւէլ Ստեփանովիչ, »
Մանուէլեան Ստեփան, »
Մելիք Ազարեան Աղէքսանդր, »
Մելիք-Հայկազեան-Բէգլարեան տիկ., Բագու
Մեասնիկեան Գրիգոր,
Նալբանդեան Մնացական,
† Փրիդոնեան Աղէքսանդր, Թիֆլիս
19. Քալանթարեան Լեւոն բժ., »

1911

1. Արամեանց Միքայէլ, Թիֆլիս
Մաղաքեան Գէորգ բժ., »
3. Մելիքեան Համբարձում, »

1912

1. Աղաջանեան Կարապետ, Պետերբուրգ
Ամիրեան Յովհաննէս, Մոսկուա

Արաֆելեանց Գրիգոր, Մոսկուա
Արղումանեանց Կոստանդին, Քերքի
Արզումանեան Բաղդասար, Մոսկուա
«Արշալոյս» ընկեր. եղբ. Թումանեանցների, Բագու
Ասրիբէգեան Աղէքսանդր, Պետերբուրգ
Աֆրիկեան Համազասպ, Մոսկուա
Բաբայեան Իսահակ, Արմաւիր
10 Բալուղեանց Ջաւադ Բէգ, »
Բերբերեան Յովհաննէս, բժշկապ. Նոր-Նախիջեւան
Բուդաղեանց Արսէն, Մոսկուա
Բուգուղեանց Արտաշէս բժ., Պետերբուրգ
Բուդաղեանց Մովսէս, Մոսկուա
Բունիաթեան եղբարք, »
Գէորգեան Մամիկոն, Կոկանդ
Եփրեմ Եպիսկոպոս, Էջմիածին
Լալայեանց Կարապետ, Բագու
Կարօտկեան Կարապետ, Մոսկուա
20 Կրասիլնիկեանց Արսէն, Բագու
Մադոնեան Շահաբաս, Նոր-Նախիջեւան
Մասլով Աւկսէնտի, Մոսկուա
Մելիքեանց Պօղոս, Բալախանի
Մկրտումեան Յարութիւն, Արմաւիր
Ջալխուշեանց Գրիգոր, Նոր-Նախիջեւան
Ջարախչեան Կարապետ, Ռոստով
Պահլաւունի Յովսէփ (Աղասի), Բալախանի
Պապաջանեանց Միքայէլ, Պետերբուրգ
Տարասեանց Աղէքսանդր, Մոսկուա
30 Տէր-Գրիգորեան Սեդրակ, Բալախանի
Տէր-Մկրտչեան Եղբ. Մոսկուա,
Տէր-Մկրտչեան Մատթէոս, Բալախանի
Տիգրանեան Գրիգոր, Պետերբուրգ
Տիգրանեան Ստեփան, Բագու
Օհանեան Աբէլ, Թէջէն
36 Ունանեան Եղբարք, Ռոստով

193

Աբէլեան Ներսէս, Թիֆլիս

II

ԻՍԿԱԿԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐ

1913

ԹԻՖԼԻՍ

1. Ասլանեան Գրիգոր
Աթանասեան Աշոտ
Աղասարեան Բուղդան, բժ.
Աղանեան Գիւտ ա. քհ.
Ադամեան Մկրտիչ
Արզումանեան Խոսրով
Աբովեան Անուշաւան
Աղանեան օր. Նուարդ
Աղաջանեան Միքայէլ, բժ.
10. Ալիբէգեան Նունէ, տիկ.
Անաքչեան Յակովբ
Աբրահամեան Սրբուհի, տիկ.
Աբրահամեան Յակովբ
Աբիեանց Քրիստափոր, բժ.
Աւետիսեան Սեդրակ
Աթաբէգեան Միքայէլ
Աւագեան Առաքել
Այվազեան Աղէքսանդր
Աբովեան Իսահակ
20. Արղութեան Երկայնաբազուկ
Ս. Վ. իշխ.
Աֆրիկեան Տիգրան
Աֆրիկեան Խաչատուր
Արղութեան Երկայնաբազուկ
Ն: Վ. իշխ.
Աֆթանդիլեան Միքայէլ, բժ.
Ամիրխանեան Յովսէփ
Բայսօղոլեան Սուսաննա, տիկ.
Բերբերեան Մինաս
Բէգզադեան Արտէմ
Բաբայեան Գաբրիէլ, բժ.
30. Բաբախանեան Առաքել (Լէօ)
Բենիկ վարդապետ
Բասենցեան եղբարք
Բոյաջեան Սեդրակ
Գիւզալեան Տիգրան
Գիւլպէնկեան Սերովբ
Գէորգ-Բէկեան Տիգրան, բժ.
Դոլուխանեան Մարկոս
Դոլուխանեան Պաւէլ
Դոլուխանեան Եսայի
40. Դեմիրճեան Դերենիկ
Դանդուրեան Ցակովբ
Դոլուխանեան Միքայէլ, գեներալ
Ենըքեան Արամ
Եարղուլեան Առաքել
Եգանեան Խաչատուր
Եարալեան Գրիգոր
Եարգուլեան Ստեփան
Եսայբէկեան Ազարէկ
Զարգարեան Արիստակէս, բժ.
50. Զարգարեան Արշակ
Զարգարեան Մարտիրոս
Զարգարեան Յարութիւն
Էնֆիաջեան Արտաշէս
Էլօեան Ծերուկ
Թադէոսեան Դարիա, տիկ.
Թումանեան Յովհաննէս
Թումանեան Յարութիւն (Սուրխաթեան)
Թերգիբաշեան Նիկողայոս
Թաթուզեան Գասպար
60. Թումանեան Մարիամ, իշխ.
Թումանեան Գէորգ, իշխ.
Թադէոսեան Գէորգ, բժ.
Թաթիկեան Նշան
Թարխանեան Գերասիմ, բժ.
Իգիթեան Յովհաննէս, բժ.
Իսկանեան Համբարձում
Իզմիրեան Սոֆիա, տիկ.
Լիսիցեան Վարդան
Լիսիցեան Կատարինէ, տիկ.
70. Խատիսեան Աղէքսանդր
Խնկոյեան Աթանէս
Խունունց Յովսէփ
Խոսրովեան Լեոն
Խրխրեան Ստեփան
Խարազեան Սարգիս
Խուցեան Խորէն. քահ.
Խարազեան Դաւիթ
Խան-Ազատեան Ռուբէն
Խոջամիրեան Խաչատուր
80. Ծատուրեան Եփրեմ
Կարապետեան Աղէքսանդր, բժ.
Կաֆեան եղբայրներ
Կաճկաճեան Նիկողայոս
Հասրաթեան Ստեփան
Հովւեան Պօղոս
Ղազարեան Աբրահամ քահ.
Ղազարեան Սարգիս
Ղազարեան Արշակ
Ղուլեան Լեոն
90. Ղամբարեան Նունէ, տիկ.
Ղալամքարեան Յովհաննէս, բժ.
Ղուլիջանեան Կատարինէ
Մինասեան Երուանդ, բժ.
Մելիք-Նուբարեան Յովհան., բժ.
Մկրտումեան Բագրատ
Մանուէլեան Աւետիս
Մուչայեան Միքայէլ
Միլեանց Վարվառէ, տիկ.
Մալխասեան Յովհաննէս
100. Մխիթարեան Արամ, բժ.
Մելիք-Ղարագեօզեան Գէորգ
Մարտիրոսեան Հայկանոյշ, տիկ.
Մագաթեան, ինժեներ
Մովսէսեան Մովսէս, բժ.
Միրզոյեան Սոֆիա, օր.
Միրզոյեան Նատալիա, տիկ.
Մեհրաբեան Գէորգ, բժ.
Մաղաքեան Մկրտիչ
Մաղաքեան Բարդուղիմէոս
110. Մուրադ-Բէգեան Ս.
Մատինեան Սիմէոն
Մելիքեան Նիկոլ
Մելքումեան Սարգիս
Մուբայաջեան Սարգիս
Յարութիւնեան Իսահակ
Յովհաննիսեան Մուրադ
Յարութիւնեան Սամսոն
Յովհաննիսեան Տիգրան
Նասիբեան Պ. Ն.
120. Նար-Դոս
Նահապետեան Յովհաննէս
Նաւասարդեան Բագրատ, բժ.
Նաւթիկեան Արշակ
Շահ-Պարոնեան Միքայէլ, բժ.
Շահ-Պարոնեան Սամուէլ, բժ.
Շխեան Արտաշէս, բժ.
Շահնաբաթեան Մկրտիչ
Շահումեան Գէորգ
Շիրինեան Կարապետ
130. Շահնազարեան Սիսակ
Ումիկեան Ներսէս, բժ.
Չմշկեան Մակար
Չերքեզեան Սամսոն
Չմշկեան Արտէմ
Պօղոսեան Երուանդ
Պօղոսեան Ստեփան
Ջանշեան Աղէքսանդր
Ռոտինեան Աբգար, բժ.
Սերեբրյակեան Մարիամ, օր.
140. Սմբատեան Ստեփան
Սաֆարեանց եղբարք
Սարգսեան Պաւէլ
Սարգսեան Նիկողայոս
Սահակեան, պոլկովնիկ
Սողոմոնեան Սալոմէ, տիկին

Սէյլանեան Յարութիւն
Սուրէնեան Աղէքսանդր
Սունդուկեան Մկրտիչ, բժ.
Սաղաթելեան Մարգար
150. Ստեփանեան Սիմէոն
Սուքիասեան Գէորգ
Վարդանեան Գրիգոր
Վարդազարեան Փիլիպպոս
Վալադեան Վ.
Վարդազարեան Մկրտիչ
Տէր-Աւետիսեան Արտաշէս
Տէր-Աբրահամեան Աբգար
Տէր-Ներսէսեան Գաբրիէլ, բժ.
Տէր-Ղեւոնդեան Նիկողայոս
160. Տէր-Մարկոսեան Յովհաննէս
Տէր-Միրաքեան Յովհաննէս
Տէր-Ղազարեան Արշակ
Տէր-Սահակեան Խաչատուր
Տէրեան Եւգինէ
Տէր-Աստուածատուրեան Գէորգ
Տէր-Զաքարեան Արամ
Տէր-Յակոբեան Յակոբ
Տէր-Եսայեան Եսայի
Փանեան Մարգար
170. Փրիդոնեան Լեւոն
Փիլոյեան Տիգրան
Քալանթարեան Մկրտիչ
Քարիմեան Ներսէս քահ.
Քափանակեան Ստեփան
Քաթանեան Արգար
Քոչարեան Յովհաննէս
Բաջաղեան Արշակ
Աղայեան Աբէլ
Բաստրմաճեան Վարդուհի, տիկ.
180 Ղուլեան Լեւոն

ԹԱՒՐԻԶ

Բուդաղեան Ջիբրայէլ
Գուլոյեան Աւետիք
Նազարբէգեան Զաքարիա

ՂԱԹԱՐԻ ՊՂՆՁԱՀԱՆՔԵՐ

Դանիէլեան Շուշանիկ, տիկ.
Ելչիբէգեան Միքայէլ
Թումանեան Արիստակէս
Խաչատրեան Վարսենիկ, տիկ.
Մելիք-Ղարագեօզեան Վարդու-
հի, տիկ.
Մելիք-Ղարագեօզեան Արշակ
190. Մելիք-Ղարագեօզեան Գրիգոր
Մելիք-Ստեփանեան Սմբատ-բէկ
Յարութիւնեան Աստուածատուր
Ֆէթվաճեան Արամ
Իզբաշեան Յովհաննէս

ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԷՏ

Ալիխանեան Յակոբ

ՎԼԱԴԻԿԱՒԿԱԶ (ճիւղից)

Դուրգարեան Մարուքէ
Խիթարեան Աննա
Ղազազեան Իւզաբեր
Ղազազեան Հայկանոյշ
200. Մելիք-Բէգլարեան
Սաոիկեան Յակոբ քհ.
Մկրտչեան Յովհաննէս
Տէր-Յովհաննիսեան Շողակաթ
Տէր-Յովհաննիսեան Եղիսաբէթ
Տէր-Յովհաննիսեան Ներսէս
Տէր-Յովհաննիսեան Գէորգ
Փիլոյեան Գաստոն

ԱՇՏԱՐԱԿ

Փարւանեան Մկրտիչ

ԿԻՍԼԱՎՈԴՍԿ.

† Բաբայեան Աւետիք, բժ.

ԱՐՁԱՁՈՐ

210. Ոսկանեան Մուշեղ

ԲԱՐԱԲԱԹՈՒՄԲ

Պետրոսեան Ջահանգիր

ԿԻՒՏԿՈՒՄ

Աւագեան Անթառամ, տիկ.
Բաբայեան Արեւհատ, տիկ.
Պետրոսեան Աղէքսանդր

ՔԻՒՐԴԻՔԵՆԴ

Մանուկեան Փարամազ

ԲԸԽ

Մելիք Փարսադանեան Շուշ., տ.
Մելիք-Փարսադանեան Սմբ. բէկ

ԿԱՒԱՐՏ

Ադամեան Ղեւոնդ
Գէորգեան Աւագ
220. Գէորգեան Կարապետ
Եղանեան Աղալօ
Հայրապետեան Առաքել
Յարութիւնեան Յովսէփ
Պետրոսեան Աղա
Պօղոսեան Նաւասարդ
Սահակեան Եփրեմ
Տէր-Ազարեան Աղա
Տէր-Ազարեան Դաւիթ քհ.

ՍԱՄԱՐՂԱՆԴ

Շաւարշ Յակոբ

Կ. ՊՈԼԻՍ

230. Փաշայեան Խան Կարապետ

ԿՐԱՍՆԱՎՈԴՍԿ

Բաբայեան Ներսէս
Խաչատրեան Յովհաննէս
Կրասնավ. Հայոց եկ. ծխ. դպրոց
Յովհաննիսեան Մկրտիչ
Պօղոսեան Արշակ
Բալայեան Առաքել
Մինասեանց Նիկոլայ

Ст. ДЖЕБЕЛЬ

Տէր-Յովհաննիսեան Նիկողայոս

ՆԱՄԱՆԳԱՆ

Իշխանեանց Արշակ
240. Մնացականեան Սեդրակ
Մամիկոնեան Գրիգոր
Յարութիւնեան Միքայէլ
Սարգսեան Արշակ
Վարդանեան Վարդան
Տէր-Սրապիոնեան Արսէն

ԲԱԼԱԽԱՆԻ

Անանեանց Իսահակ
Մինասեանց Դաւիթ
Տէր-Առաքելեանց Ռուբէն
Քարամեանց Սիմէոն

ՄՈՍԿՈՒԱ

250. Ծատուրեան Ալէքսանդր

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ

Բաբայեան Էլիկում

ՔԱՆԱՔԵՌ

Ախոյեան Գէորգ, քհ.

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ

Արդութեան դպրոց
Նալբանդեան Գեղամ-Արմէն

ՎԱՋԱԿԱՆ

Նուրիջանեան Լեոն

ՂԱՐԱԲԱՂԱ

Մելիք Քարամեան Իվան-բէկ

ԵՂԱՎԱՐԴ

Ծատուրեան Արտաշէս
Մելիք-Բաղդասարեան Փաշարէկ

ՃԵԿԱՏԷՆ

Համբարձումեան Ոսկի, տիկ.

ԻՒՂԱԴԱՂ

260. Յովհաննիսեան Մարգարիտ, տիկ.
Տէր-Մինասեանց Տէր-Գրիգոր քհ.

ՍԵԻԱՔԱՐ

Խաչատրեան Բաղդասար

ՂԱՐՍ

Ատրունի Միհրան

ԱՍՏՐԱԽԱՆ

Տէր-Զաքարեան Սրապիոն

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍ

265 *) Ներսէսեան Աւետիս

---

*) Հինգ անդամավճար ստացուել է 1912 թ., իսկ վերջը—1914 թ-ին։

III

ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ ԱՆԴԱՄՆԵՐ

1910 – 12

Աբրահամեան Ներսէս քհ., Կոկանդ
Այվազեան Պ., Ալէքսանդրապոլ
Այվազեան Յարութիւն բժ., Ախալցխա
† Բաբայեան Վռամ, Ալէքսանդրապոլ
Բաշինջաղեան Բ., Պետրոգրադ
Բուդուղեան Ա. բժ., Պետերբուրգ
Գարագաշեան Հայկ, Թեհրան
Գեանջեցեան Լեոն, Արմաւիր
Գէորգեան Ս. Լ., Պաւլովկա
Դանիէլեան Յովհաննէս, Գորիսի պղնձահանք
Եղիկեան Մելքիսեդեկ, Ղարս
Զաքարեան Յովհաննէս, Դիլիջան
Թորոսեան Սահակ, Էջմիածին
Թումանեան Ստեփան, Մոսկուա
Ղազարեան Մ., Մեծ-Ղարաքիլիսա
Մարտիրոսեան Մ., Դիլիջան
Մելեան Մեսրոպ քհ., Բաթում
Ներսէսեան Աւետիս, Ագուլիս
Նոհրատեան Համազասպ, Ղարս
Շամտանջեան Միքայէլ, Կ. Պոլիս
Պապեան Գաբրիէլ, Բագու
Պապոյեան Գրիգոր, Ախալքալաք
Ջամբազեան Զուրաբ, Ղարս
Ռոստոմեան Ե. քհ., Վլադիվոստոկ
Սարիկեան Յ. քհ., Վլադիկաւկազ
Վարդանեան Արսէն քհ, Եկատերինոդար
Տէր-Աբրահամեան Վ., Երեւան
Տէր-Բաղդասարեան Կ., Արդուին
Տէր-Գրիգորեան Վահան քհ., Կրասնավոդսկ
Տէր-Գրիգորեան Մատթ., Գորիս
Տէր-Յակոբեան Բ., Սամարղանդ
Տէր-Ոսկանեան Ա. քհ., Մերվ
Տէր-Յովհաննիսեան Արշալոյս, Հին-Նախիջեւան
Տօնեան Արամ, Նուխի
Տուշովեան Գասպար, Ջուղա
Օհանեան Քրիստափ. բժ, Բագու

1913

Ասլանեան Գրիգոր, Ախալցխա
Արգահանի Մանր Վարկի Ընկերութ.
Աշտարակի » » »

Գեղամեան Աւետիս, Բալախանի
Գեառգեառ գիւղի Մանր Վարկի Ընկ.
Դաշբուրունի » » »
Համամլուի » » »
Ղահրամանեան Լեոն, Կրասնավոդսկ
Ճերմակեան Բիւզանդ, Տրապիզոն, գրավաճ.
Մեղաւորեան Գարեգին, Բաթում
Մամիկոնեան Գրիգոր, Նամանգան
Տէր-Յովհաննեան Արշալոյս, Հին-Նախիջևան
Տէր-Գաբրիէլեան Լիպարիտ
Քեշիշքենդի Մանր Վարկի Ընկերութ.
Կ. Հ. Բ. Ընկ. Ագուլիսի ճիւղ

ՃԻՒՂԵՐ

Բագւում
Արդուինում
Վլադիկաւկազում
Վաղարշապատում

ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՆԵՐ

«Գիր»	Թիֆլիս
«Կենդրոնական»	»
«Գուտտենբերգ»	»
«Նոր Կեանք»	»
«Արծիւ»	Պոլիս
«Պոսրէգնիկ»	Բագու
«Արարատ»	Երևան

ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

1913 թւին տեղի են ունեցել 4 նիստ ժողովներ, ուր կայացել են հետեւեալ կարևոր որոշումները:

Յունուարի 21-ի նիստում որոշուել է, «Հանրային Մատենադարանը» հրատարակել տարեկան 12 գիրք, նշանակելով տարեկան բաժանորդագինը 1 ռ. 80 կ. կամ առանձին համարը 15 կոպ., իսկ «Ժողովրդական Գրադարան»-ը հրատարակել առանց բաժանորդագրութեան և այնքան համար, որքան հնարաւոր կլինի:

Մարտի 11-ի նիստում որոշուել է, որ թարգմանութիւնները պէտք է անպայման կատարուեն բնագրից, բացի մանկական, պատանեկական և ժողովրդական գրքերից, որոնք կարելի է թարգմանել և ոչ բնագրից:

Ապրիլի 8-ի նիստում Մանկական գրքերի տպագրութեան համար «ւ»-ի և «ու»-ի գործածութեան հարցում որոշուել է պահպանել այն ուղղութիւնը որը հեղինակը կամ թարգմանիչը գործ են ածել իրենց գրուածքների մէջ: Ինչ վերաբերում է այն հարցին, թէ պէ՞տք է ընդունել տպագրութեան համար արևմտեան բարբառով գրուածքներ, թէ՞ ոչ—որոշուել է այդ բարբառով տպագրել միմիայն հայրենագիտական (մեր կեանքին ու գրականութեան վերաբերեալ) և ինքնուրոյն բելլետրիստիկ գրուածքներ, մնացեալը մերժել:

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

I

Փետր. 10-ին Բարեգ. Ընկ. դահլիճում պ. Տ. Յովհաննիսեանի նախագահութեամբ, Ա. Գուլօեանի քարտուղարութեամբ և 30 անդամի ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ Հրատ. Ընկ. արտակարգ ընդ. ժողովը։ Կարդացուեց և վաւերացուեց անցեալ տարուայ հոկտ. 14-ի ընդհանուր ժողովի արձանագրութիւնը։

Անցնելով օրակարգին, ժողովը նախ քննութեան դրեց նախահաշիւը։ Վարչութեան նախագահ բժ. Զարզարեանը կարդացել ու մուտքը, որից երեւաց, որ Վարչութիւնը 1913 թուին սպասելիք 11,801 ռ. 36 կ. մուտքից 8891 ռ. յատկացնում է գրքերի հրատարակութեան և գրական հոնորարի, 200 ռ. մրցանակ, 100 ռ. պահեստի (10,000 ռ.) ապահովագրութեան, 300 ռ. Ընկերութեան օգտին կատարելիք ճամբորդութեան։ Մնացածը դիւանական, գրասենեակի ծախսեր և ծառայողների ռոճիկ։ 11,801 ռ. 36 կ. մուտքը գոյանում է՝ 1912 թուին կատարած ճամբորդութիւնից 2000 ռ., Ա. Օհանեանից—150 ռ., Պ. Օ. Ղուկասեանի գումարը—3000 ռ., սպասւում է գրքերի վաճառումից—1000 ռ., 1912 թուի հանգանակութեան ապարիկներից —500 ռ., երեկոյթ-ներկայացումներից—500 ռ., նուէրներից—500 ռ., 600 իսկական անդամներից—1800 ռ., 10 մշտական անդամներից—750 ռ., բացի սրանից, Երկրորդ Վարկի Ընկ. մէջ՝ ընթացիկ հաշւում—1318ռ. 26 կ., մնացորդ առ 1-ն յունուարի 1913 թուի—233 ռ. 10 կ., և տոկոսներ—50 ռ.։

Դիտողութիւններ արին նախահաշուի մի քանի կէտերի վերաբերմամբ. նախ ցանկութիւն արտայայտուեց և նպատակայարմար գտնուեց, որ Ընդ. ժողովի ժամանակը մօտեցուի յունուարին և նախահաշուի հետ միասին անպատճառ կարդացուի նաև անցած տարուայ հաշիւը։ Ապա՝ նուէրներից սպասելիք 500 ռուբլին, որի դիմաց ծախս է նշանակուած 300 ռ.—գտնուեց խիստ քիչ։ Գիւտ ա. ք. Աղանեան յայտնեց, որ անցեալ տարուայ նման ճամբորդութիւն կատարելու համար 300 ռուբլին շատ քիչ է և առաջարկեց աւելաց-

նել այդ գումարը։ Ժողովը որոշեց դրա համար 500 ռուբլի և յանձնարարեց Վարչութեանը՝ ըստ հնարաւորութեան արդիւնաւոր դարձնել այդ ճամբորդութիւնը։

Ժողովն անցաւ այնուհետև Ընկ. պաշտօնատար մարմինների գործունէութեանը։ Պ. Յովհ. Թումանեանը, յիշատակելով մի-երկու դէպք, գտնում է, որ Ընկերութիւնը բաւականաչափ հոգատար և ուշադիր վերաբերմունք չի ցոյց տալիս դէպի իր հետ գործ ունեցող գրագէտները։ Պ. Թումանեանը պահանջում է, որ այդպիսի լուրջ Ընկերութիւնը այդ յարաբերութիւնները պահպանի գրագէտների հետ՝ իրան և այդ գրագէտներին միանգամայն վայել լրջութեան և ուշադրութեան սահմաններում։ Վարչութեան և Խմբագրական մասնաժողովի անդամները պատասխանում են, որ իրանք այդ անում և ամեն կերպ ձգտում են նրան։

Ամենից շատ խօսուեց Ընկերութեան հրատարակութիւնների և նրանց ուղղութեան ու բնոյթի մասին. պահանջ է դրւում՝ չսահմանափակուել միայն գեղեցիկ գրականութեան երկերով, տալ նաև ուսումնասիրութիւններ՝ յատկապէս հայերի տնտեսական դրութեան վերաբերեալ։ Վարչութիւնը պատասխանում է, որ հայ, մանաւանդ գաւառական ընթերցողը ընթերցանութեան գիրք է պահանջում, նրան չի կարելի ուսումնասիրութիւններ տալ։ Բացի այդ, Ընկերութիւնը դեռ նոր լինելով, պէտք է ձգտի հաստատուն հիմք ձգել, իսկ դրա համար նա դեռ ևս պէտք է աշխատի շուկայի օրուայ պահանջը գոհացնել, ընթերցողների մի հաստատուն կոնտինգէնտ առաջ բերել։ Չպէտք է մոռանալ, որ Հրատ. Ընկերութիւնը վերջ ի վերջոյ բաժանորդների ընկերութիւն է լինելու, պէտք է հետևողականօրէն ձգտել տարէցտարի բազմացնել բաժանորդների թիւը, մանաւանդ դրա շնորհիւ գիրքը թափանցում է մինչև գաւառական խուլ անկիւնները։ Ընկերութիւնը յետագայում յատուկ ուշադրութիւն է նուիրելու գրքերի տարածման գործին։

Խօսողների մեծ մասը ընդհանուր առմամբ գոհացուցիչ է գտնում Ընկ. Վարչութեան ներկայ գործունէութիւնը։ Ինչ որ ամենից շատ աչքի ընկնող պակասն է Ընկերութեան հրատարակութիւնների մէջ, դա ինքնուրոյն և մանաւանդ նոր գրողների գործերի պակասն է։ Անցեալ տարուայ «Հանրային Մատենադարանի» 12 գրքերից միայն 2-ն է ինքնուրոյն, մնացեալը՝ թարգմանական։ Գտնում են, որ շատ լաւ է, հարկաւ, օտար կլասիկ երկերի թարգմանութիւնը տալ, բայց դրանից աւելի կարևոր տեղ պիտի բռնի մայրենի գրականութեան բարգաւաճմանը նպաստելը՝ լոյս ընծայելով աւելի շատ ինքնուրոյն երկեր։ Դրա հետ միասին պէտք է աւելացնել հոնորարը, հասցնել գոնէ այնպիսի մի չափի, որ փոքր ինչ գրաւչութիւն ներկայացնի հեղինակների համար։

Ուշադրութեան է առնւում նաև այն հանգամանքը, որ մեր պարբերական մամուլի մէջ կան ցրուած հրատարակութեան արժանի ինքնուրոյն և թարգմանական գրուածներ, որոնք կորած են ընթերցողների համար. պէտք է դրանց էլ գտնել և լոյս ընծայել։

Սրանց հետ միասին, Ընկերութիւնն աչքաթող չպէտք է անի գրականութեան մի այլ ճիւղը—քննադատութիւնը՝ լինի դա ինքնուրոյն, թէ թարգմանական։

Վարչութիւնը յայտնում է այնուհետև, որ այս առաջիկայ տարուայ համար ի նկատի ունի հրատարակելու Ստ. Նազարեանի (նրա ծննդեան 100-ամեակի առիթով) ինքնուրոյն աշխարհաբար երկերը և Ս. Շահազիզի գեղարուեստական գրուածքները—«Լևոնի վիշտը» և ոտանաւորները։ Սա լինելու է սկիզբը այն գործի, որով Ընկերութիւնը տարէցտարի աստիճանաբար կը հրատարակէ և հասարակութեան սեփականութիւն կը դարձնէ հին գրողների երկերը։ Ժողովը հաւանութիւն տալով այդ ծրագրին, միաժամանակ ցաւ է յայտնում, որ «Հանրային Մատենադարանը» տարեկան 24 գրքի փոխարէն, որոշուած է տալ 12 գիրք։ Միաբերան ցանկութիւն է յայտնւում, որ Ընկերութիւնը, որպէս կենդանի, շարժուն մի գործ, գայ ամենից առաջ խթանելու ներկայի ապրող գրականութիւնը, որպէսզի նա ուժեղանայ։ Ի վերջոյ ժողովը հաւանութիւն է տալիս ծախսի հետևեալ գումարներին. 1 Մանկական գրքերի հրատարակութեան (նուիրած)—3,000 ռ., 2. «Հանրային Մատենադարանին՝ յատկապէս գեղեցիկ գրականութեան համար—2,500 ռ., 3. Ստ. Նազարեանի և Ս. Շահազիզի երկերի հրատարակութեան—1,200 ռ., 4. Ժողովրդական գրքոյկների հրատարակութեան—1,000 ռ.։

Ժամանակի ուշ լինելու պատճառով նախահաշուի միւս կէտերի, նոյնպէս և մնացած հարցերի քննութիւնը թողնուեց ժողովի շարունակութեանը—առաջիկայ շաբաթ։

Նախագահ՝ Տ. Յովհաննիսեանց

Քարտուղար՝ Ա. Գուլօեանց

II

1913 թ. փետրուարի 17-ին կայացաւ Կովկ. Հայոց Հրատարակչ. Ընկ. արտակարգ ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը, նախագահութեամբ Տիգրան Յովհաննիսեանի և քարտուղարութեամբ Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի։

Ժողովին ներկայ էին 25 անդամ։

Շարունակւում է 1913 թ. նախահաշուի քննութիւնը։ Քարտուղարութեան համար նշանակուած 240 ր. գումարի շուրջը երկար խօսակցութիւն տեղի ունեցաւ. շատերի կարծիքով քարտուղարութիւնը պէտք է կատարեն ընտրուած անդամները ձրի. հակառակ կարծիքներ յայտնողներ եղան, որ պէտք է վարձատրել։ Գրասենեակապետի 780 րուբլի ռոճիկը նոյնպէս երկար խօսակցութեան նիւթ դարձաւ. շատերը գտան քիչ և առաջարկեցին աւելացնել. առաջարկ եղաւ նաև երկու պաշտօնը յանձնել մի մարդու. ժողովը այդ հնարաւոր չգտաւ։

Որոշուեց հաստատել ռոճիկների համար որոշուած 1020 րուբլին և թողնել Վարչութեանը, որ նա ըստ յարմարութեան գործադրի, նախորոշելով, որ պաշտօնական քարտուղարները չվարձատրուեն, ինչպէս ասուած է կանոնադրութեան մէջ։

Առաջարկ եղաւ, որ արձանագրութիւնները մանրամասն կազմելու կարիք չկայ և այն ընդունուեց մեծամասնութեամբ։

Թարգմանութիւնների համար նշանակուած 200 ր. մրցանակաբաշխութեան առիթով հարց եղաւ, թէ ինչու թարգմ. համար է նշանակւած, այլ ոչ ինքնուրոյն աշխ. համար։

Վարչ. անդամ բժ. Մինասեանցը պատճառաբանում է, որ Ընկ. մէջ ստացուած բոլոր թարգմանութիւնները համարեա թէ անկատար են լինում, ուստի Վարչ. այս միջոցին դիմեց թարգմանիչներին խրախուսելու և կատարեալ թարգմանութիւններ ստանալու համար։ Իսկ ինքնուրոյն աշխատութիւնների համար Ընկ. առանց այն էլ առատ է վարձատրում։

Ժողովը ընդունում է թարգմ. համար նշանակուած գումարը և որոշում է 500 ր. էլ յատկացնել ինքնուրոյն աշխ. համար։

Առաջարկ եղաւ առանձին մրցանակաբաշխութեան ժիւրի ընտրել, բայց մեծամասնութեամբ մերժուեց և յանձնարարուեց Վարչութեանը, որ վարուի կանոնադրութեան համաձայն։

Առաջարկ եղաւ, որ թարգմանական հոնորարի սակագինը աւելացնուի։

Ժողովը ցանկալի համարեց այդ մասին յայտնել սակագները որոշող խառն ժողովին։

Բնակարանի վարձը 324 ր. դարձրուեց 360, որ աւելի յարմարաւոր բնակարան վարձուի։

Քանի որ նախահաշուի մուտքից՝ ծախքերի աւելանալու պատճառով կըպակասի մօտ 750 րուբլի, ուստի այդպիսի գումարը լրացնելու համար, որոշուեց ճանապարհորդութեան համար յատկացրուած գումարի դիմաց մուտք նշանակել 750 րուբլի։

Ժողովը անցաւ մանկական գրքերի հրատարակութեան համար յատուկ խմբ. Մասնաժողով ընտրելու խնդրին։

Առաջարկներ են լինում, որ յատուկ մասնաժողով չընտրուի, այլ ընդհանուր խմբ. մասնաժ. կազմը ուժեղացուի և մանկ. գրքերի վերաբ. աշխատանքը ևս յանձնուի նրան։

Ոմանց ասելով կանոնադրութ. թոյլ չի տալիս մի առանձին ինքնուրոյն խմբ. մասնաժ. ունենալ։

Կարդացւում է կանոնադրութեան 35 յօդուածը, որը և լուսաբանւում է այսպէս, որ թոյլ է տրւում մանկական գրքերի համար յատուկ խմբագրական Մասնաժ. ունենալ, անկախ ընդհ. խմբ. մասնաժողովից։

Հարցը քուէարկութեան է դրւում և մեծամասնութեամբ ընդունւում է ընտրել 7 հոգուց կազմուած մի մասնաժողով։

Առաջարկ է լինում՝ արդեօք այն մանկական գրողները, որոնք կմըտնեն մասնաժ. մէջ, իրաւունք ունե՞ն իրենց աշխատութիւնները ներկայացնելու այդ մասնաժ. քննութեանը։

Ժողովը սկզբունքով դէմ չէ, բայց ներկայ դէպքում ցանկալի է համարում, որ չներկայացուեն։

Ժամանակի ուշ լինելու պատճառով ընտրութիւնը յետաձգւում է միւս ժողովին։

Յետաձգւում են նաև օրակարգի միւս հարցերը։ Ժողովը որոշում է իր կողմից մի շնորհակալական հեռագիր ուղարկել Պետերբուրգ՝ Պ. Օ. Ղուկասեանին՝ նրա մանկական գրքերի համար յատկացրած 3000 րուբլու գումարի առթիւ։

Նախագահ՝ Տ. Յովհաննիսեանց

Քարտուղար՝ Յ. Տէր-Մարկոսեանց

III

1913 թուի մայիսի 5-ին, երեկոյեան, Կ. Հ. Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճում տեղի ունեցաւ Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը. ներկայ էին 29 անդամներ։

Ընդհանուր ժողովի նախագահ ընտրուեց պ. Տ. Յովհաննիսեանը, իսկ քարտուղար՝ Խորէն քահ. Խուցեանը։

Ժողովի հարցերն էին.—

1. Վարչութեան և Խմբագրական Մասնաժողովի զեկուցումները 1912 թուի գործունէութեան մասին.
2. Վերաստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը.
3. 1912 թուի հաշուի քննութիւնն ու հաստատումը.
4. Խմբագրական Մասնաժողովի նախագահ Գիւտ. ա. ք. Աղանեանցի զեկուցումը Հիւսիսային Կովկաս և Ռուսաստան կատարած ճանապարհորդութեան մասին.
5. Ընկերութեան Բագուի ճիւղի 1910—1912 թուերի հաշիւը և Արդուինի ճիւղի 1912 թ. հաշուի և 1913 թուի նախահաշուի քննութիւնն ու հաստատումը։
6. Վարչութեան զեկուցումը Վլադիկաւկազում և Կաղզւանում Ընկերութեան ճիւղեր բաց անելու մասին.
7. Վարչութեան 3 անդամի և 5 փոխ-անդամի, Խմբ. մաս-ի 3 անդամի և 2 փոխ-անդամի ընտրութիւնները.
8. Մանկական գրքերի համար յատուկ Խմբ. մաս.-ի ընտրութիւնը. և
9. Հերթական խնդիրներ։

Պ. Նախագահի առաջարկութեամբ ընդհանուր ժողովը յոտնկայս յարգեց մեր հռչակաւոր գրողներ Րաֆֆու և Ծերենցի յիշատակը՝ սրանց մահուան 25-ամեակի առթիւ։

Կարդացուեցին փետրուարի 10-ի և նրա շարունակութիւն փետրուարի 17-ի արտակարգ ժողովի արձանագրութիւններն ու հաստատուեցին։

Ժողովի ցանկութեամբ պ. նախագահը կարդում է Վերաստուգիչ յանձնաժողովի արձանագրութիւնը (Տեղեկագիր երես 18)։ Իբրև թերութիւն նըկատում է, որ այս Տեղեկագրի մէջ չէ տպուած Խմբագրական մասնաժողովի բացատրութիւնը՝ Վերաստուգող յանձնաժողովի նկատած կէտերի մասին։

Առարկւում է, որ միայն 4 օր առաջ Վարչութիւնը որոշել էր տպել այս Տեղեկագիրը, Խմբագրական Մասնաժողովը հնարաւորութիւն չունեցաւ նիստ ունենալու և կազմելու իր բացատրութիւնը։ Վերաստուգիչ յանձնաժողովի նկատողութիւնների առթիւ Վարչութեան նախագահ պ. Զարգարեանցը տալիս է բացատրութիւն. 1) Նախահաշւով սպասելիք 14,102 ր. 30 կոպէկի տեղ ստացուել է 13,760 ր. 29 կոպէկ, պակաս 342 ր. 01 կոպէկ, որովհետև նախ այն ներկայացումը, որ Վարչութիւնը մտադիր էր դընել՝ չաջողուեց, բացի դրանից Վարչութիւնը դիմել էր Պետական Դումայի անդամ Միլիւկովին Աջեմեանցի միջոցով, որ Թիֆլիսում դասախօսութիւն կարդայ. թէև սկզբում տուեց իր համաձայնութիւնը, բայց յետոյ այդ դասախօսութիւնը տեղի չունեցաւ. 2) Նախահաշւով 14,102 ր. 30 կոպէկ ելքի փոխարէն Վարչութիւնը ծախսել է 11,200 րուբլի, պակաս մօտ 2,900 ր., որովհետև նիւթեր չեն եղել տպագրութեան տալու. 3) Նախահաշուից դուրս կատարուած ծախսերի առթիւ, Վարչութեան պ. նախագահը բացատրում է՝ թէ քանի որ ընդհանուր ժողովը յանձնարարել էր Վարչութեանը՝ գաւառները մարդիկ ուղարկել Ընկերութեան ճիւղեր հիմնելու և առհասարակ աշխատելու Վարչութեան օգտին, ահա այդ նպատակի համար Վարչութեան որոշմամբ հայր Գիւտը ուղարկուեց հիւսիսային Կովկաս և Ներքին Ռուսաստան. այդ ճանապարհորդութեան համար ծախսուեց 627 ր., որի դիմաց Տէրհօր ջանքերով Ընկերութիւնը շահւում է մօտ 4612 րուբլի, իսկ պ. Գր. Վարդանեանի դերը միայն այն չէր, որ դրամ բերէր, այլ տարածէր Ընկերութեան գաղափարը, գտնէր աշխատող անդամներ, հիմնէր ճիւղեր և տարածէր Ընկերութեան հրատարակութիւնները. իր վրայ դրած պարտականութիւնը որոշ չափով կատարել է պ. Գր. Վարդանեանցը. 4) Մանկական գրադարանի օգտին Մնացական Խունունցի նուիրած 300 րուբլուց գործադրուել է միայն 180 րուբլի, որովհետև յարմար գիրք չէ եղել տպագրելու. 5) Տառերի գիւտի 1500 ամեակի համար կազմած յանձնաժողովին փոխարինաբար տուած է 250 րուբլի առանց ընդհանուր ժողովի, որովհետև ամառն էր, անհնար էր ընդհ. ժողով հրաւիրել. Թիֆլիսում եղած Վարչութեան անդամները որոշեցին այդ՝ պատասխանատուութիւնը իրենց վրայ վերցնելով. այժմ ընդհանուր ժողովը պէտք է ցոյց տայ իր վերաբերմունքը այդ 250 ր. ծախսի նկատմամբ։

Թեր ու դէմ խօսակցութիւն տեղի ունեցաւ Վերաստուգիչ յանձնաժողովի արձանագրութեան չորրորդ կէտի վերաբերմամբ, ուր ասուած է, թէ Խմբ. մասնաժողովի կողմից նկատւում է մի ընդհանուր մշակած ղեկավարող ծրագրի բացակայութիւն. մինչև անգամ դէպք է եղել, որ պատուէր տուած և տպագրուած նիւթը հանուել է շուկայից, օր. Մարտ. Յարութիւնեանի թարգմանութիւն՝ Իբսէնի «Ուրուականներ»-ը։ Ժողովին ներկայ եղող Վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամ պ. Թերզիբաշեանը լրացնում է ասելով, թէ նախկին Խմբ. մասնաժողովը իր գործունէութեան սկզբին կարիք է զգացել և մշակել է մի ծրագիր, որով ղեկավարուել է։ Առանց քննութեան մէջ մտնելու, թէ լաւ է եղել այդ ծրագիրը թէ վատ, բայց ե-

ղել է մի ղեկավար ծրագիր. մինչդեռ ներկայ Խմբ. մասնաժողովը զանց է արել այդ եղած ծրագիրը և ինքը սկսել է ընթանալ ուրիշ ուղիով. ահա դրա համար Վերստուգիչ յանձնաժողովը նկատում է, որ բացակայում է ղեկավարող ծրագիր Խմբ. մասնաժողովի գործունէութեան մէջ. դրանով է բացատրւում այն տխուր փաստը, որ Խմբ. մասնաժողովից հաւանութիւն գտած և Վարչութեան կարգադրութեամբ տպուած «Ուրուականները»՝ նոյն Վարչութեան և Խմբ. մասնաժողովի Խառն ժողովը անհրաժեշտ է համարել հրապարակից հանել: Ժողովականներից ոմանք էլ լրացնում են, որ Խմբ. մասնաժողովի մէջ առաջարկուած նիւթերը չեն քննուել կանոնաւոր կերպով: Անդամներից մէկին կամ երկուսին յանձնելով նիւթը քննելու, դեռ նրանց գրաւոր զեկուցումը չլսուած՝ բաւականացել է բերանացի զեկուցմամբ և մինչև անգամ քննողի բացակայութեան ժամանակ ընդունուել է նիւթը:

Խմբ. մասնաժողովի կողմից բացատրութիւն է տալիս Գիւտ ա. ք. Աղանեանցը, թէ ներկայ Խմբ. մասնաժողովն ունեցել է որոշ ծրագիր, որով ղեկավարուել է իր գործունէութեան ընթացքում: Հրապարակի վրայ է «Հանրային Մատենադարանը», որի մէջ մտել են գեղեցիկ և կլասիկ գրուածքներ. դա արդէն որոշ ծրագիր է. հիմք ենք ունեցել թէ Ընդհանուր ժողովների և թէ Վարչութեան որոշումները, որ հրատարակուին բելետրիստիքական երկեր. կունենանք շուտով մի ուրիշ սերիա, որի մէջ կմտնեն մեր կլասիկ հեղինակների թէ անտիպ և թէ սպառուած երկերը. ահա մեր ծրագիրը:

Իբսէնի «Ուրուականներ»-ի թարգմանութեան, տպագրութեան և շուկայից հանելու դէպքը բաւական երկար վիճաբանութիւնների պատճառ եղաւ:

Այդ հարցի մասին զեկուցում է տալիս Վարչութեան անդամ պ. Ս. Լիսիցեանը, որից երևաց, որ Վարչութիւնն ու Խմբ. մասնաժողովը յանձնարարել էին պ. Մ. Յարութիւնեանին թարգմանել վերոյիշեալ գիրքը. երբ ստացուեց թարգմանութիւնը, յանձնուեց Խմբ. մասնաժողովի անդամներից մէկին զեկուցում տալու այդ թարգմանութեան մասին: Այդ պարոնը քաղաքից մեկնելու պատճառով՝ Մասնաժողովի միւս անդամին յանձնարարում է յայտնել, որ թարգմանութիւնը ունի սխալներ, առանց սրբագրելու չէ կարելի տպել: Մասնաժողովի նիստին այդ կարծիքը յայտնւում է աղաւաղուած ձևով, թէ թարգմանութեան մէջ նկատւում են սխալներ, բայց կարելի է տպել: Խմբ. մասնաժողովը բաւականանում է այդպիսի թերի, բանաւոր և մէկի զեկուցումով և առաջարկում է Վարչութեանը տպագրել և տպւում է այդ «Ուրուականներ»-ը: Տպուելուց յետոյ նախ քան շուկայ հանելը, ինչպէս սովորութիւն կայ, տպուած գիրքը բերւում է Վարչութեան ժողովին: Անդամները թերթելով՝ նկատում են, որ ունի բազմաթիւ սխալներ ոչ միայն լեզուական, այլ կարելի է ասել, որ հայերէն չէ. գերմաներէնից բառացի թարգմանութիւն լինելով՝ ընթերցողը բան չէ հասկանալու: Խառն ժողովը քննելով այդ հարցը, և ծանօթանալով թարգմանութեան

բազմաթիւ սխալների հետ, որոշեց՝ աւելի լաւ է կորցնել այդ տպագրութեան համար եղած 180 ռուբլի ծախսը, քան թէ դրա վրայ աւելացնել հոնորարը, որ պէտք է տրուի թարգմանչին, եթէ վաճառքի հանենք և որ գլխաւորն է՝ դրանով Ընկերութիւնը հրապարակ է հանում մի թարգմանութիւն, որ պատիւ չի բերի նրան. դրանով կվնասուի թէ լեզուն և թէ բուն հրատարակութեան գործն ու նպատակը, և որ Ընկ.-ը պարտաւոր է տալ հասարակութեանը ընտիր, կանոնաւոր, մշակուած և զուտ մայրենի լեզուով երկեր: Որպէսզի Ընկերութիւնը ազատուի բարոյական և նիւթական այդ վնասից, Վարչութիւնը բարւոք համարեց չտպուած համարել այդ գիրքը և ունենալ այդ 180 ր. կորուստը:

Հաղորդուել է թարգմանչին. նա բացէիբաց մերժել է իր աշխատութեան թերութիւնը: Համաձայն չէ, որ սրբագրուի կամ նորից տպուելու դէպքում՝ տրուի նրա և երկրորդ սրբագրողի անունը:

Ժողովականներից մի քանիսը առաջարկում էին, որ այդ թարգմանութիւնը, թէև ունի սխալներ, լեզուական թերութիւններ, բայց քանի որ ժողովում, մամուլի մէջ հրապարակով այսպէս քննում է թարգմանչի գործը՝ թող հրատարակուի և պարզուի թէ թարգմանութեան վատ կողմերը և կամ թէ Վարչութեան սխալը:

Պ. Նախագահը ամփոփելով վիճաբանութիւնը՝ քուէարկում է 2 առաջարկութիւնները: 1. Հաստատել Վարչութեան որոշումը (կորցնել այդ 180 ր. ծախսը և հրապարակ չհանել այդ տպագրութիւնը) և 2. Շուկայ հանել այդ թերութիւններով: Այս 2 առաջարկութիւններից անցնում է առաջինը: Վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամ պ. Խարազեանցը հարց է տալիս Վարչութեանը, թէ որո՞նք են այն պատճառները, որոնց շնորհիւ չեն տպուել ինքնուրոյն գրուածքներ 1) Ահարոնեանի «Շվէյցարական գիւղը» և 2) Ա.-Դօի «Վանի, Բիթլիսի և Էրզրումի վիլայէթները», որոնք ընդունուել են Խմբ. Մասնաժողովի կողմից: Վարչութեան Նախագահ պ. Զարգարեանը այդ առթիւ բացատրութիւն է տալիս, թէ Ահարոնեանը գրուածքը ընդունուել էր, բայց հոնորարի նկատմամբ հեղինակը չհամաձայնուեց և յետ ստացաւ. իսկ Ա.-Դօի գրքի նկատմամբ Խմբ. մասնաժողովի ցուցմունքի համաձայն՝ հեղինակին հաղորդուեց, որ մի քանի ուղղումներ է հարկաւոր. Ա.-Դօն յետ ստացաւ և իր հաշուով տպեց:

Ընդհանուր ժողովի քննութեան առարկայ դարձաւ Վարչութեան և Խմբ. Մասնաժողովի փոխ-յարաբերութեան հարցը: Թէ այդ «Ուրուականներ»-ի և թէ առհասարակ ուրիշ նիւթերի առթիւ Վարչութեան և Խմբագր. Մաս-ի մէջ ամբողջ տարի եղել է սկզբունքային վէճ, որը այնքան էլ մխիթարական չէ և որից տուժել է գործը: Այդ վէճը կայանում է նրանում, որ Խմբագր. Մաս.-ը կանգնել է այն տեսակէտի վրայ, թէ ինքն է այս կամ նիւթ ընդունողը, ընտրողը, տպագրելու որոշում տուողը, իսկ Վարչութիւնը իրագործող է այդ որոշումների: Իսկ Վարչութիւնը միշտ առաջ է բերել առարկութիւն՝ թէ, նա չէ կարող գործիք լինել Խմբ. Մաս.-ի ձեռքին, Ընկերութեան իրաւասու և պատասխանատու մարմինը Վարչութիւնն

է. նա պէտք է իրազեկ լինի ամեն բանի. նա ամեն նիւթի առթիւ պէտք է իր կարծիքը ունենայ և մինչև անգամ եթէ տեսնում է, որ Խմբ. Մաս.-ը ընտրել է մի անյարմար նիւթ, նա կարող է տպագրութեան չտալ։ Այս հարցի առթիւ եղաւ կարծիքների փոխանակութիւն։ Պ. Վարդազարեանի կարծիքով Խմբ. մասնաժողովին շատ աշխատանք է տրւում, իսկ Վարչութեան անդամներին պակաս. Խմբ. Մաս.-ի 2 անդամների զեկուցումները բաւական չեն նիւթն ընդունելու կամ մերժելու։ Այդ 2 զեկուցանողների անհատական վերաբերմունքից կախուած է լինում այս կամ այն վճիռը. պէտք է ստեղծել մի մարմին Վարչութեան և Խմբ. մասնաժողովի փոխարէն. թէ ինքնուրոյն և թէ թարգմանական առաջարկուած նիւթերը պէտք է քննուեն հենց նիստի ժամանակ, բոլորի ներկայութեամբ. կարդացուեն այս կամ այն կտորները. թարգմանութիւնը համեմատուի բնագրի հետ... և վճիռը լինի մեծամասնութեան կողմից։ Պարոն ճառախօսը այս սիստեմը համարում է գերադասելի։

Քանի որ Ընդհանուր Ժողովի իրաւասութիւնից բարձր է Վարչութեան և Խմբագրական մասնաժողովի պարապմունքների ձև մշակելը՝ Ընդհանուր Ժողովը ցանկութիւն յայտնեց, որ Վարչութիւնը մի մշակուած զեկուցում բերէ արտակարգ Ընդհանուր Ժողովին, այս 2 մարմինների փոխ-յարաբերութեան, 2 մարմինների փոխարէն մէկ մարմին ունենալու առաւելութեան կամ թերութեան մասին և թէ կանոնադրութեան այս կամ այն կէտի լուսաբանութեան կամ փոփոխութեան վերաբերեալ։

Ուշ լինելու պատճառով միւս հարցերի քննութիւնը յետաձգուեց։

Նախագահ Տ. Յովհաննիսեան

Քարտուղար՝ Խորէն Քահ. Խուցեան

Իբսէնի «Ուրուականների» վերաբերմամբ նախագահ Տ. Յովհաննիսեանն իր կողմից առաջարկեց մի երրորդ բանաձև, որ չանցաւ, այն է՝ թարգմանութեան բոլոր տպուած օրինակները յանձնել թարգմանչին, իրաւունք տալով նրան ի վաճառ հանել իբրև իր հրատարակութիւնը։

Նախագահ Տ. Յովհաննիսեան

IV

Մայիսի 12-ին Կ. Հ. Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճում տեղի ունեցաւ ամսոյս 5-ի Ընդհանուր Ժողովի շարունակութիւնը՝ նախագահութեամբ պ. Տ. Յովհաննիսեանի, մասնակցութեամբ 29 անդամի։ Կարդացուեց նախկին Ընդհանուր Ժողովի արձանագրութիւնը և վաւերացուեց մի քանի լրացումներով։ Ժողովն անցնում է Վարչութեան գործունէութեան քննութեանը։

Յովհ. Թումանեան. Տեսանք, թէ ինչ վիրաւորական ձևով է վերջացել Մարտ. Յարութիւնեանի թարգմանութեան գործը, մերժել Սուրխաթեանի քննադատական գրուածքը. ընդունել և մէկել ետ են դարձրել Ջիթունու և Ա-Դօի արժէքաւոր աշխատութիւնները. իմ ներկայացրած «Հայ Գրողներն» էլ տարօրինակ վարմունքի հանդիպեց. ես կարծում եմ Վարչութեան կողմից այսպիսի վերաբերմունք չպէտք է լինի. պատուէր տալուց յետոյ չպէտք է սկսուին անախորժ պատմութիւնները։ Ստեղծուել է մի շատ տարօրինակ և ցաւալի դրութիւն. գրողը կամ թարգմանիչը այստեղ չէ զգում իր տանը. մարդիկ նստում աշխատում են, որ բան շահուին, բայց հիմա պէտք է մտածեն, թէ գուցէ չընդունուի իրենց աշխատութիւնը։ Այսպիսի յարաբերութիւնը վարչութեան և գրողի մէջ վատ է. աշխատողները կփախչեն, էլ չեն մօտենայ, մտածելով, թէ գուցէ բան չստանամ և վիրաւորեն էլ։ Ընկերութեան շահից զատ և նրանց, գրական մարդկանց շահն էլ պէտք է ինկատի ունենալ։ Գիտեմ, որ, օրինակ, Ա-Դօի աշխատութիւնը իր յառաջաբանով մի արժէքաւոր և լուրջ աշխատութիւն է, ինչու պէտք է ետ դարձնէր Վարչութիւնը, ինչու չպէտքէ աշխատէր, որ հրատարակէր էդպէս օգտակար մի գիրք։

Լէօ. Այդ Մ. Յարութիւնեանի դէպքը ինձ վրայ էլ ճնշիչ տպաւորութիւն թողեց. թարգմանիչը անծանօթ մարդ չէ. յամենայն դէպս Վարչութիւնը այդ ձևով չպէտքէ հրապարակ հանէր. այս տեսակ դէպք միւս գրողներին էլ կստուեցնի. պէտքէ համբերաշխ գործելու եղանակը ստեղծել։ Ա-Դօի դէպքն էլ ծանօթ է ինձ, թէկուզ 10-եակ պակասութիւններ էլ ունենար, իմ կարծիքով պէտք է տպէր Վարչութիւնը. ծանօթ եմ գրուածքին. ինքս խորհուրդ տուի հեղինակին, որ դիմի Հրատարակչական Ընկերութեանը. ահա այսպիսի վարկաբեկիչ դէպքեր չպէտք է լինին։

Երզնկեան. *Մ. Ցարութիւնեանի հարցը թէև անցեալ ժողովում որոշուեց, բայց այժմ պէտք է վերաքննել, քանի որ անցեալ անգամ Վարչութեան և Խմբ. մասնաժողովի անդամները ժողովի մեծամասնութիւնն էին կազմում։*

Գ. ա. Բահ. Աղանեանցը *ուղղում է մտցնում, որ անցեալ անգամ 29 հոգի ներկայ եղողներից 14 հոգի Վարչ. և Խմբ. Մասնաժողովի անդամներն են եղել, իսկ մնացածը կողմնակի մարդիկ (ընկ. անդամներ)։*

Ղազարեան. *Իբրև Խմբագրական Մասնաժողովի անդամ ինքս էլ բողոքում էի Վարչութեան վերաբերմունքի համար Մարտ. Ցարութիւնեանի նկատմամբ. չէ կարելի գործը քննել, առանց հրապարակ հանելու։ Ինքս էլ կողմնակից եմ, որ վերաքննուի այդ հարցը։*

Ս. Խառազեան. *Կանոնադրութեան հիման վրայ իրաւունք ունենք վերաքննելու. ընդհանուր ժողովը կարող է վերադարձնել Խմբ. Մասնաժողովին, որ նա նորից քննէ հարցը. ահա այդ հիման վրայ կարող ենք վերաքննել։*

Նախագահ. *Դժուարանում եմ նորից քննութեան դնել Մարտ. Ցարութիւնեանի հարցը, որովհետև դա ես գտնում եմ անկանոն—ամեն անգամ կարելի է այդպէս վարուել. իմ կարծիքով այդ հարցի նկատմամբ հարցը վճռուած է անվերադառնալի. հարցը լոկ Մ. Ցարութիւնեանին չէ վերաբերում, այստեղ Վարչութեան և Խմբագրական Մասնաժողովի գործունէութեան մասին է խօսքը, որ նկատուում են թերութիւններ. սա ծանրակշիռ հարց է. եթէ թիւրիմացութիւն չէ՝ շատ ցաւալի է. ահա պէտքէ աշխատել վերացնել այդ թերութիւնները։ Հարկաւոր է, որ Վարչութիւնը տայ իր բացատրութիւնը, ժողովականներս էլ լսելով այդ՝ կտանք հնարաւոր ցուցմունքներ, որ գրողների և թարգմանիչների հետ Վարչութիւնը ունենայ ցանկալի յարաբերութիւն, թէ չէ, շատ ցաւալի կլինի, եթէ իրօք Հրատարակչական Ընկերութիւնից խոյս տան մեր գրողներն ու թարգմանիչները։*

Լեօ. *Նոյն իսկ, եթէ բացատրութիւններ էլ տան Վարչութեան անդամները, դա ինձ չի գոհացնի. ինչ հարկաւորութիւն կար, որ Վարչութիւնը այդպէս վարկաբեկում է, օրինակ, Մ. Ցարութիւնեանին. մինչև անգամ ընդունուած կարգ է, որ չընդունուած նիւթը և հեղինակի անունը չի տրուում ոչ ցուցակում, ոչ տեղեկագրում, հրապարակ չէ հանուում և չի էլ քննուում։*

Աբանասեան. *Երբ մի գրող կամ մի թարգմանիչ, թէկուզ յայտնի գրող, մի աշխատութիւն է ներկայացնում, ի հարկէ նա պէտք է մտածի, որ կարող է մերժուիլ. ամենքն էլ պէտքէ գիտենան, որ ամեն մի անպէտք գործ չպէտքէ ներկայացնել. ընդհակառակը, ես անկորրեկտ եմ գտնում այն հեղինակի վարմունքը, որ մի քանի անգամ բարեխիղճ կերպով վերաբերուելով կանոնաւոր մշակած նիւթ է ներկայացրել և ընդունուել Վարչութեան կողմից, և յետոյ, մի ուրիշ անգամ, ներկայացնում է այնպիսի անմշակ և վատ թարգմանութիւն կամ ինքնուրոյն գրուածք, որի հրապարակ հանելը պատիւ չի բերի ոչ Ընկերութեան և ոչ էլ իրեն, հեղինակին, այնպէս որ ամենքի գրուածքն էլ կարելի մերժել, եթէ նա ունի որոշ թերութիւններ։*

Թումանեան. *Մասնաւոր դէպքի կամ անձի վրայ չեմ ուզում ծանրանալ. երբ Վարչութիւնը մէկին դիմում է մի որևէ երկ թարգմանելու, դա նշանակում է, որ Վարչութիւնը համոզուած է, որ էդ մարդը ձեռնհաս մէկն է. իսկ եթէ չի իմանում և դիմում է, էլի վատ է անում։ Ինչպէս են խօսում, կարծես թէ էդ մարդը զոռով վատ է գրել, որ իրեն խայտառակի։ Վարչութեան գործելակերպի նկատմամբ ստեղծուել է մի դժգոհութիւն. էս բանը անցեալ Ընդ. ժողովի ժամանակ էլ արտայայտուեց. Վարչութիւնը լռում է. Ընդ. ժողովը այժմ պէտք է ցոյց տայ իր վերաբերմունքը։*

Զարզարեան (Վարչ. Նախ.). *պ. Թումանեանը շատ խիստ յարձակումներ է անում Վարչութեան վրայ և քննում նրա գործունէութիւնը. Ա-Դոյի և Ջիթունու գրքերի մասին խօսելով՝ մեղադրում են մեզ, թէ մենք անպատուել, վիրաւորել ենք հեղինակներին. այդ աշխատութիւնները առաջ ընդունուած էին. դրանց տպագրութեան համար պահանջւում էր մօտ 2000 րուբլի. հեղինակներին յայտնուեց, որ մեր միջոցները չեն ներում. երբ մեզ յաջողուի միջոցներ գտնել՝ կըտպագրենք։ Վարչութեան այս վարմունքի մէջ վիրաւորական բան չկայ. հաստատուած նախահաշուով մենք կարող էինք գործել, իսկ այդ նախահաշիւը մեզ թոյլ չէր տալիս այդպիսի ծախսեր անել։ Ցատկապէս Ա-Դոյի գրքի մասին կասեմ, որ Խմբագրական Մասնաժողովը մատնացոյց էր արել նրա մի քանի թերութիւնների վրայ, Վարչութիւնը դիմեց հեղինակին, խնդրեց ուղղել և առաջին հնարաւոր դէպքում Վարչութիւնը կըտպի։ Ա-Դոն նեղացած՝ ետ վերցրեց իր աշխատութիւնը. Վարչութեան արածի մէջ վիրաւորական բան չեմ գտնում։ Այդպէս էլ «Հայ Գրողները» համարուեց անհրաժեշտ տպելու, բայց մեծ ծախս էր պահանջւում. Խմբ. Մասնաժողովը ընդունելով նիւթը՝ դիմեց Վարչութեանս, որ նրա համար աշխատի առանձին միջոց գտնել. այդպէս յայտնուեց հեղինակին։ Եթէ Վարչութեան տրամադրութեան տակ նախահաշուով գումարներ են եղել և մենք մերժել ենք այս նիւթերը, այն ժամանակ դատապարտեցէք մեզ։*

Երզնկեան. *Նոյն իսկ յայտնի գրողի գրուածքը կարելի է ետ դարձնել, եթէ անյարմար է, կամ ունի թերութիւններ, բայց նախ քան տպելը։*

Մարգար. *Այս ժողովը անցեալ ժողովի կրկնութիւնն եմ համարում, բացի պ. Թումանեանի ասածներից։*

Նախագահ. *Այժմ Վարչութեան գործունէութիւնն է քննուում. անցեալ անգամ, օր., Ա-Դոյի գրքի մասին խօսուեց թռուցիկ կերպով. այսօր պէտք է պարզել Վարչութեան ամբողջ գործունէութիւնը. ցոյց տանք մեր վերաբերմունքը և ձև առաջարկենք ապագայի համար, որ եթէ մինչև այժմ եղել են թիւրիմացութիւններ Վարչութեան և Խմբ. մասնաժողովի մէջ, կամ հեղինակների և Վարչութեան մէջ՝ այսուհետև չլինեն։*

Ղազարեան. *պ. պ. Թումանեանի, Լէօյի և Զարզարեանցի ասածները վերաբերում են մասնաւոր հարցերին. ցաւալի երևոյթներին ընդ միշտ վերջ տալու համար պէտք է դնել 2 մարմինների յարաբերութեան հարցը. պէտք է մի մարմին լինի՝ թէ՞ անջատ-անջատ։ Այժմ 2 մարմինների յարաբերութիւնները նորմալ չեն. դրանից են ծագել այդ թիւրիմացութիւնները։*

Խմբագրական Մասնաժողովը քննում—ընդունում է նիւթը, յանձնում Վարչութեանը, սա ընդունում կամ դարձնում է հեղինակին և ահա ծագում են թիւրիմացութիւններ։ Վարչութիւնը գտնում է իրեն համար վիրաւորական, որ գործը կատարուի առանց իրեն մասնակցութեան, դառնայ գործիք, Խմբ. Մասնաժողովը հրամայէ և նա էլ կատարի. նիւթի ընտրութեան գործում Վարչութիւնը մասնակցութիւն չունի։ Ճիշտ չեն որոշուած իրաւասութեան սահմանները. կանոնադրութեամբ որոշուած են, բայց և այնպէս թիւրիմացութիւններ են լինում, որովհետև Վարչութեան մէջ եղածները սխալ են բացատրում կանոնադրութեան այս կամ այն կէտը։ Իմ կարծիքով եղած կանոնադրութիւնը վատ չէ. մարդիկ լաւ չեն հասկանում իրենց դերը և ծագում են թիւրիմացութիւններ։ Պէտք է պահպանուի կանոնադրութիւնը այնպէս, ինչպէս որ կայ. պէտք է լինեն 2 մարմիններ՝ Վարչութիւն և Խմբ. մասնաժողով։

Թումանեան. Վարչութեան իմ դրած հարցերի պատասխանը ես գտնում եմ անբաւարար։ Զիթունու գիրքը ընդունուել և հօ է ուղարկուել, որովհետև մեծ գումար էր պահանջւում. եթէ փող չունիք, ինչո՞ւ էիք ընդունում. այս գիրքը աւելի առաջ էր ուղարկուած, քան Նար-Դոսի «Մահը», դրանից յետոյ էլ հրատարակեցիք ուրիշ շատ գրքեր, իսկ Զիթունու գիրքը հօ էք ուղարկել։ Ա-Դոյի գրքի վերաբերութեամբ, ինչպէս լսել եմ, ընդունել էք և յետոյ էք գրել հեղինակին, թէ կան թերութիւններ։ «Հայ Գրողները» ես ներկայացրի, թէև իմ գիրքը չէ. ընդունւում է, նրանից յետոյ թուղթ ենք ստանում, թէ միջոց չունենք։ Այս բոլորի մէջ էնքան վիրաւորական և էնքան սառցնող բան կայ, որ էլ չի կարելի ասել. և մի՞թէ էսպէս պէտք է վիրաւորենք աշխատողին, գրողին կամ թարգմանչին, էդ մարդկանց հետ էդպէս չէ կարելի վարուել։ Եղածը լաւ չէ, պէտք է մի հրահանգ մշակենք։ Այս դէպքում Վարչութեան խօսքը էնքան էլ նշանակութիւն չունի. հրապարակում եղած գրողների և թարգմանիչների հետ այսպէս վատ էք վարուել, յետոյ ի՞նչ կլինի։

Աբգարեան. Երբ Ա-Դօն հրատարակում է մի գիրք, ինքն է պատասխանատու նրա ամեն մի թերութեան համար. բայց երբ Ընկերութեանն է ներկայացնում և սա էլ մատնացոյց է անում նրա աշխատութեան որոշ թերութիւնների վրայ՝ իրաւունք չունի նեղանալու։ Վարչութեան վարմունքը ես գտնում եմ արդարացի։ Տեսանք որ յետոյ հրապարակով եղան քննադատութիւններ և ցոյց տուին, որ դա ստատիստիկայ չէ, այլ տեղեկութիւններ. այդտեղ միայն թուերի հարցը չէր, այլ սիստեմի. պէտք է փոխէր և ոչ թէ նեղանար։

Լիսիցեան. Ըստ կարգի հարց եմ դնում, թէ արդեօք եղած բացատրութիւնները բաւարարութի՞ւն են տալիս թէ ոչ. Հրատ. Ընկերութիւնը այդ վերոյիշեալ հարցերի վերաբերմամբ ձեռ պաշտպանե՞լ է թէ ոչ։

Լեօ. Խմբագրական Մասնաժողովի իրաւունքը ես ընդունում եմ. հարկաւոր է եղել հայերի համար մեծ թուեր ցոյց տալ, բայց Ա-Դոյի գրքի մէջ պակաս է երևում. արդար չէ և այն, թէ սիստեմ չկայ նրա մէջ. հեղինակը ինքը ճանապարհորդել է և անձամբ այդ ամենը ստուգել։

Աբգարեան. Ես թուերի մասին չեմ խօսում. գիտնական գործ չէ, դա ստատիստիկա չէ։

Գիւտ ա. քահանայ. Խմբ. Մասնաժողովը Ա-Դոյի ներկայացրած աշխատութիւնը գտել է արժանաւոր։ Մասնաժողովի անդամներից մէկն ասել էր՝ ունի թերութիւններ. արձանագրութիւնը ուղարկուել է Վարչութեանը, որ եթէ նա էլ համաձայն է, որ կան այդ թերութիւնները, ուղարկէ հեղինակին և խնդրի, որ, եթէ ինքն էլ համաձայն է, ուղղի այդ թերութիւնները։ Վարչութիւնը յայտնել է, որ միջոցներ չունի տպելու, թէև գտնում է հարկաւոր աշխատութիւն այդ ուղղութիւններով։

Մարգար. Այս ձևի վիճաբանութիւնները ապարդիւն եմ համարում. կընշանակէ ընդհանուր ժողովը իր ձեռքն է առնում թէ Վարչութեան և թէ Խմբ. Մասնաժողովի իրաւունքները. այստեղ այս կամ այն գրքի մասին խօսք չպէտք է լինի. պէտք է խօսել թէ ինչ տեսակ գրքեր պէտք է ունենանք և ընտրել այնպիսի Վարչութիւն, որ գործէ կանոնադրութեան սահմաններում, իրագործելով ընդ. ժողովների որոշումներն ու ցանկութիւնները։ Այժմ մի մեծ գիրք է ուղարկուած, որի տպելու համար կպահանջուի մօտ 3,000 րուբլի. եթէ Վարչութիւնը քննի, տեսնի, որ ցանկալի է տպել և գրէ հեղինակին, որ թէև հարկաւոր աշխատութիւն է, բայց միջոցներ չունենք տպելու, մի՞թէ յանցանքը Վարչութեանն է կամ մերը. յանցաւորը հայ հասարակութիւնն է, հայ ազգն է։

Դեմիրչեան. Ընդ. ժողովում գրքերի արժանիքների կամ թերու-
թիւնների մասին խօսք չպէտք է լինի. գրքերը այստեղ չպէտք է քննուեն.
սխալների և վարձատրութեան չափի մասին պէտք է խօսք լինի հեղինակ-
ների հետ և ոչ ընդ. ժողովում. բայց երբ մի գիրք ընդունւում է Խմբ.
Մասնաժողովի և Վարչութեան կողմից և յայտնւում հեղինակին, թէ ըն-
դունուած է՝ պէտք է անպատճառ տպուի և ոչ թէ այնպէս, ինչպէս եղաւ
«Հայ Գրողներ»-ի մասին. յայտնում են, թէ ընդունուած է և վերջը չի
տպւում։ Մի մասնաւոր մարդ ուզում էր այդ գիրքը տպել, հեղինակները
կամեցան, որ այս Ընկերութիւնը տպէր, բայց վերջը դուրս եկաւ, որ այդ
գիրքը չտպուեց, մինչդեռ հրապարակի վրայ այդ գրքի պահանջը կայ։ Հե-
ղինակի հետ բանակցելու ժամանակ ամեն տեսակի պայմաններ, հանգա-
մանքներ պէտք է գրել—պարզել, մինչև ընդունելը։ Աւելի յարմար եմ գտ-
նում այստեղ քննուի 2 մարմինների յարաբերութեան հարցը, որպէսզի
ստեղծուի կորեկտ յարաբերութիւն թէ այդ 2 մարմինների և թէ հեղի-
նակների մէջ։ Արդարացի եմ գտնում պ. Թումանեանի ասած հեղինակի
բարոյական վնասը։

Ղազարեան. Ճիշտ է, գրքերը այստեղ չպէտք է քննել, բայց այդ
անախորժ դէպքերը այստեղ պէտք է չեշտուեն։ Իմ կարծիքով Ա-Դոյի և
Զիթունու գրքերը պէտք է աշխատել տպել. այդ տեսակ աշխատութիւնների
կարիքը մեր մէջ զգացւում է. մեր ժողովուրդը ուսումնասիրուած չէ, շատ

անգամ օտար աղբիւրների ենք դիմում։ Նախանցեալ ժողովը ցանկալի համարեց ունենալ և քննադատական գրքեր։ Ցանկալի սերիայի համար մինչև անգամ պէտք է կոչ անել կամ դիմել ձեռնհաս անձանց. մի խօսքով պէտք է աշխատել միջոցներ գտնել տպելու այդ տեսակ գրքեր։

Նախագահ. Քանի որ այստեղ խօսք եղաւ Մարտ. Յարութիւնեանի թարգմանութեան մասին, թէև ես հակառակ եմ, բայց քուէարկութեան եմ դնում՝ վերաքննե՞լ այդ հարցը թէ ոչ։ Ժողովը որոշում է չվերաքննել. ձեռնպահ է Խմբ. Մասնաժողովի անդամ Հ. Գիւտը։

Նախագահ. Ա-Դոփ, Զիթունու և Հայ Գրողների մերժման պատճառը եղել է այն, որ միջոցներ չեն եղել։ Խմբագրական Մասնաժողովը Վարչութեանը պէտք է ասի, թէ ընդունուած նիւթերից որն է աւելի կարևորը, համեմատական չափով ցանկալին, որ եղած միջոցներով կարելի լինի տպել։ Խմբագր. Մասնաժողովի անդամները պարտաւոր են կարդալ, քննել նիւթը, իսկ Վարչ. անդամները՝ ոչ, դրանք ընդունուած գրքերը պէտք է տպեն և տարածեն. եթէ Վարչ. անդամները փոփոխում են Խմբ. Մասնաժողովի որոշումները՝ դա աննորմալ է։ Ինչպէս երևում է՝ ցայժմ խախտուել է կանոնադրութիւնը, Վարչութիւնը իր իրաւունքներից դուրս է եկել։ Այստեղ արտայայտուած կարծիքների հիման վրայ առաջարկում եմ հետևեալ բանաձևերը.

1. Բաւարա՞ր են Վարչութեան բացատրութիւնները այդ մի քանի գրքերի մերժման նկատմամբ թէ ոչ.

2. Ընտրել մի յանձնաժողով քննելու այդ մի քանի թիւրիմացութիւնները, և

3. Վարչութիւնը այսուհետև յանձնարարի Խմբ. Մասնաժողովին աւելի կարևոր նիւթերի ցանկը կազմի։

Մի քանիսը խօսում են երկրորդ բանաձևի դէմ։

Յարութիւնեան Իս. Խմբ. Մասնաժողովի և Վարչութեան մէջ ամբողջ տարի կռիւ ենք մղել. այժմ պէտք է որոշել թէ դրանցից որի՞ տեսակէտն է ուղիղ։

Վալադեան. Վերջերս այդ թիւրիմացութիւնները վերջացել են։

Նախագահ. Նիւթերից որը պէտք է առաջ տպուի, որը յետոյ՝ դա Խմբ. մասնաժողովի իրաւունքն է, Վարչութիւնը մինչև այժմ սխալ է հասկացել։

Թումանեան. Երբ Վարչութիւնը դուրս է եկել իր իրաւասութիւնից, պարզ է, որ առաջ կգային որոշ թիւրիմացութիւններ և անհաճոյ դէպքեր. պէտք է գործել կանոնադրութեամբ, ուրեմն հրաւիրել Վարչութեանը, որ նա գործի կանոնադրութեան սահմաններում։

Երզնկեան. Ընկերութեան բարձր օրգանը Վարչութիւնն է. սա իր իրաւունքի մի մասը՝ նիւթեր ընտրելու պարտականութիւնը տալիս է Խմբ. մասժ.-ին։ Դրանց Խառն ժողովը կարող է որոշել հերթը. նիւթերի հերթը այս կամ այն մարմնին տալը ցանկալի հետևանքներ չի ունենայ։

Թերզիբաշեան. Այդ 2 մարմիններից գլխաւորը Վարչութիւնն է. նա տէր է. նա պէտք է տայ գործին ցանկալի ուղղութիւնը. Խմբ. մաս-ը մի օժանդակիչ մարմին է։

Խարազեան. Վարչութիւնն ու Խմբ. Մասնաժողովը մի հրահանգ կազմեն և ներկայացնեն Ընդ. ժողովին։

Նախագահը քուէարկութեան է դնում հետևեալ բանաձևերը.

1. Վարչութիւնը իր գործունէութեան ընթացքում ուղի՞ղ է ընթացել ժողովի մեծամասնութեան կարծիքով՝ ոչ։

2. Վարչութիւնը զանազան հարցերի նկատմամբ դուրս է եկել իր իրաւասութիւնից խախտելով կանոնադրութիւնը. այս առաջարկը անցաւ։

3. Ընտրել յանձնաժողով 2 մարմինների յարաբերութիւնները պարզելու։ Մերժուեց։

Լիսիցեանը առաջարկում է, քանի որ իրաւասութեան սահմանները որոշած չեն՝ ընդհանուր գործունէութեան ծրագիրը և տպագրելու հերթը, մանաւանդ երբ գումարները չեն բաւականանում՝ յանձնուի Խառն ժողովին։ Մերժւում է։

Նախագահը քուէարկում է Յոբ. Յանձնաժողովին տուած 250 րուբլու հարցը. Ժողովը որոշում է աշխատել յետ ստանալ։

Միւս հարցերի քննութիւնը յետաձգուեց։

Նախագահ՝ Տ. Յովհաննիսեան

Քարտուղար՝ Խորէն Քահ. Խուցեան

V

1913 Թուի մայիսի 19-ին կայացաւ Հայոց Հրատարակչական Ընկ. ընդհանուր ժողովի շարունակութինը՝ նախագահութեամբ պ. Տ. Յովհաննիսեանի. ժողովի սկզբում ներկայ էին 29 անդամներ։

Պ. Նախագահը նիստը բանալով կարդում է մնացած հարցերի ցուցակը. ժողովականների ցանկութեամբ դրուեց Ընկերութեան 1912 Թուի տեղեկագրի քննութիւնը։ Ժողովականները նկատեցին հաշուապահական սխտեմի սխալներ և միքանի Թերութիւններ. ժողովը հաստատելով Վարչութեան ներկայացրած հաշիւը՝ ցանկութիւն յայտնեց, որ ապագայում Տեղեկագիրը կազմուի ըստ հնարաւորութեան անթերի։

Քննուեցին Բագուի և Ալեքսանդրապոլի ընկերութեան ճիւղերի 1912 Թուի հաշիւները, որոնք զետեղուած են Ընկերութեան Տեղեկագրի մէջ։ Բագուի ճիւղի հաշիւը շատ համառօտ է։ Այս ճիւղի աղքատ գործունէութիւնը առիթ տուեց քննութեան առնելու նրա պատճառները։ Մեր կանոնադրութիւնը ճիւղերին աւտոնոմիա չէ տալիս. չունին առանձին խմբ. մասնաժողովներ. ամեն անգամ որևէ նիւթի հրատարակութեան համար պէտքէ կենտրոնին դիմեն և Թոյլտուութիւն ստանան։ Այնպէս որ ճիւղը զուրկ է ինքնուրոյն գործելու իրաւունքից. այս հանգամանքը համարւում է ամենագլխաւոր պատճառը Բագուի ճիւղի այդօրինակ չնչին գործունէութեան. բացի դրանից Բագւում չէ նկատւում գործելու տրամադրութիւն։ Ժողովը ցանկութիւն յայտնեց, որ Վարչութիւնը միւս անգամ մի զեկուցում բերէ Թէ Բագուի և Թէ առհասարակ ճիւղերի Թուլութեան պատճառների և Թէ ինչ միջոցներով կարելի է արդիւնաւորել ճիւղերի գործունէութիւնը։

Ընդհանուր ժողովը վերոյիշեալ 2 ճիւղերի հաշիւները հաստատելով՝ ցանկութիւն յայտնեց, որ ուրիշ անգամ հաշիւների հետ ուղարկուեն նաև վերաստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումները։

Վարչութիւնը զեկուցեց, որ դիմում է եղել Վլադիկաւկազից 13 հոգու ստորագրութեամբ և Կաղզուանից 12-ի ստորագրութեամբ, ծանօթ և վստահելի անձերի կողմից և խնդրում են Թոյլտուութիւն՝ ճիւղեր հիմնելու։ Ընդհանուր ժողովը, կանոնադրութեան 43 յօդ.-ի հիման վրայ, հաճութեամբ Թոյլատրեց։

Վարչութեան անդամ բժ. պ. Մինասեանը զեկուցում է, որ Վարչու-

Թիւնը ցանկանալով գիւղերում և առհասարակ գաւառում իր հրատարակութիւնները տարածել, այդ մտքով դիմում է արել գիւղական Մանր վարկի և կօօպերատիւ ընկերութիւններին, որոնք սիրով ընդունել են՝ աջակցել Ընկերութեանը այդ գործում։ Սակայն քանի որ այդ Մանր վարկի և կօօպերատիւ ընկերութիւնների կանոնադրութիւնից չէ բղխում այդ գործը (գրքեր տարածելը), որ Վարչութիւնս վստահանայ՝ ապա ուրեմն մնում է այդ ընկերութիւնների վարիչներին յանձնել որոշ քանակութեամբ գրքեր միմիայն անձնական վստահութեամբ. դրա համար Վարչութիւնս դժուարանում է իր պատասխանատուութեամբ այդ անել և դիմում է Ընդհանուր ժողովին Թոյլ տալու, որ մեր հրատարակութիւններից 2—3 օրինակ գրքեր ուղարկուեն։

Ընդհանուր ժողովը գտնելով, որ Կովկասում գործում են 80-ի չափ յիշեալ տիպի հիմնարկութիւններ. և նրանց վարիչները մեծ մասամբ ինտելիգենտ և վստահելի մարդիկ են, լիազօրում է Վարչութեանը ըստ իր հայեցողութեան ուղարկել դրանց հարկաւոր չափով գրքեր՝ տարածելու գիւղացիների մէջ։ Ի միջի այլոց առաջարկ է լինում շրջիկ գրավաճառներ ունենալու մասին. Վարչութիւնը պատասխանում է, որ ինքն այդ ուղղութեամբ ջանքեր գործադրել է. բայց վստահելի մարդիկ չգտնելով չի յաջողուել կազմակերպել։

Առաջարկ է լինում ուսուցիչներին գրքերի գնի մեծ զեղչ անել. Ընդհանուր ժողովը մերժելով այդ, ցանկալի է համարում աշխատել հնարաւոր չափով էժանացնել Ընկերութեան հրատարակութիւնները։

Ապա զեկուցում է տալիս Գիւտ ա. քահ. Աղանեանը Հիւս. Կովկաս և Ռուսաստան յօգուտ Ընկերութեան կատարած իր ճանապարհորդութեան մասին, որի համար ընդհանուր ժողովը յայտնում է իր շնորհակալութիւնը Թէ Վարչութեանը և Թէ Տէր-հօրը։

Դրւում է մանկական գրքերի հրատարակութեան մասնաժողովի ընտրութեան հարցը։ Նախկին ընդհանուր ժողովը սկզբունքով որոշած լինելով ընտրել յատուկ մասնաժողով, ժամանակաւորապէս նրա պարտականութիւնները դրել էր Խմբագրական Մասնաժողովի վրայ։ Թեր ու դէմ խօսակցութիւններ տեղի ունեցան յատուկ մասնաժողովի ընտրութեան շուրջը. Ոմանք քուէարկութեամբ որոշուեց հարցը քննութեան դնել ըստ էութեան։ Ոմանք գտնում էին, որ անհրաժեշտ է յատուկ մաս. ընտրել, ոմանք էլ դա աւելորդ էին համարում. ժողովը 17 ձայնով ընդդէմ 12-ի որոշեց մանկական գրքերի ընտրութիւնը Թողնել Խմբ. Մասնաժողովին։

Դրուեց հերթով դուրս գնացող և հրաժարուող Վարչութեան 3 անդամի փոխարէն նորերի ընտրութեան հարցը։ Սրան զուգընթաց կարդացուեց Վարչութեան ամբողջ կազմի հրաժարականը, որի մէջ յայտնում է, Թէ քանի որ անցեալ ընդհանուր ժողովն իրան անվստահութեան քուէ է տուել, ուստի ինքը բարւոք է համարում, առանց մանրամասն բացատրութիւնների մէջ մտնելու, ամբողջ կազմով հրաժարական տալ։ Ժողովականներից ոմանք գտնում էին, որ անցեալ ընդհանուր ժողովից յետոյ Վար-

չութեան կողմից այլ վարմունք սպասելի չէր։ Անցեալ անգամ Ընդհանուր ժողովը Վարչութեան իրաւունքները մինիմումի հասցնելով՝ դրել էր նրան մի գործակատարի վիճակում, որ միայն նիւթական միջոցը հայթայթէ և ինչ որ Խմբ. Մասնաժողովը բարւոք համարէ՝ տպել. Վարչութիւնը առանց իր կարծիքն ունենալու, պէտք է հրատարակէ։ Ոմանք էլ աւելացնում էին, որ անցեալ տարուանից Վարչութեան և Խմբագրական Մասնաժողովի յարաբերութիւնները վատացել էին և նրանք երկար չէին կարող միասին գործել։ Ընդհանուր ժողովը լսելով Վարչութեան ամբողջ կազմի հաւաքական հրաժարականը և այդ առթիւ տեղի ունեցած թեր և դէմ բացատրութիւնները, որոշեց. 1) Մօտ ապագայում գումարել արտակարգ ընդհանուր ժողով՝ կանոնադրութեան փոփոխութեան համար, Վարչութեան և Խմբագրական Մասնաժողովի իրաւունքներն ու փոխ-յարաբերութիւններն որոշելու և 2) Խնդրել, որ Վարչութեան անդամները շարունակեն իրենց պաշտօնավարութիւնը մինչև այդ արտակարգ ընդհանուր ժողովը այն պայմանով, որ Վարչութեան և Խմբագրական Մասնաժողովի մէջ ծագած բոլոր թիւրիմացութիւնները քննուեն և վճռուեն Խառն ժողովներում։

Խմբագրական Մասնաժողովի հրաժարուած 3 անդամների (պ. պ. Տ. Գիւզալեանի, Ա. Աբեղեանի և Ա. Յարութիւնեանի) փոխարէն՝ ժողովը գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրեց պ. պ. Դեմիրճեանին (15 այո, 5-ը ոչ), Սուրխաթեանին (14 այո, 6-ը ոչ) և Ե. Ֆրանգեանին (12 այո, 8-ը ոչ), իսկ պ. Ն. Սարգսեանին Խմբ. Մասնաժողովի փոխ-անդամ։ Վերստուգիչ մասնաժողովի անդամութեան համար վերընտրուեց հին կազմից պ. Թերզիբաշեանը, իսկ նոր ընտրուեցին պ. պ. Խարազեան Ս. և Ղազարեան Ս.։ Ժողովի վերջում ընդհանուր ժողովը շնորհակալութիւն յայտնեց պ. Տ. Յովհաննիսեանին այս 3 նիստերին նախագահելու համար։

Նախագահ՝ Տ. Յովհաննիսեանց

Քարտուղար՝ Խորէն քահ. Խուցեան

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1913 դեկտեմբերի 1-ին նշանակուած Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան արտակարգ Ընդհանուր Ժողովին ներկայ էին 12 հոգի. Կանոնադրութեան § 23-ի հիման վրայ ժողովը կանոնաւոր էր, եթէ մասնակցէին 100 հոգի, այն է՝ Թիֆլիս գտնուած անդամների ⅓ մասը, ուստի և ժողովը չկայացաւ, այլ յետաձգուեց դեկտեմբերի 8-ին առաւօտեան 11 ժամին։

Վարչութեան նախագահ՝ բժ. Ա. Զարզարեանց

VII

1913 թուի դեկտեմբերի 8-ին, ցերեկուայ ժամը 12-ին, Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Ընթերցարանի դահլիճում կայացաւ Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան երկրորդ արտակարգ Ընդհանուր Ժողովը: (Առաջին ժողովը, անդամների օրինական թիւ չըլինելու պատճառով, չէր կայացել նախորդ կիւրակի օրը): Ընկերութեան Վարչութեան նախագահ բժ. Զարգարեանը՝ ներկայ եղող անդամների թիւը գտնելով կանոնադրութեան համաձայն օրինական՝ բաց արաւ ժողովը և առաջարկեց Ընդհանուր Ժողովի համար ընտրել Նախագահ և քարտուղար: Նախագահ ընտրուեց պ. Յովհ. Թումանեան, իսկ քարտուղար՝ պ. Յ. Աղաբաբ: Նախ քան օրակարգի հարցերին անցնելը, Նախագահի առաջարկութեամբ յոտնկայս յարգուեցին հանգուցեալներ՝ Ս. Զաւարեանի, Քալանթարի և Խատիսեանի յիշատակները:

Ժողովի զբաղման գլխաւոր առարկան Կանոնադրութեան մի քանի կէտերի փոփոխման և վաւերացման խնդիրն էր, որը անցեալ տարուան Ընդհանուր ժողովի որոշման համաձայն յանձնուել էր Վարչութեանը բարեփոխելիք կէտերը մշակելու և Ընդհանուր Ժողովի նիւթ դարձնելու: Ընդհանուր Ժողովի յանձնարարութեան համաձայն՝ Վարչութիւնը մշակել էր Կանոնադրութեան մի քանի կէտերը և փոփոխուած յօդուածները՝ կանխապէս տպագրած ցրուել էր Ընկերութեան անդամների մէջ:

Ժողովը այդ յօդուածները քննելուց առաջ՝ լսեց անցեալ տարուայ վերջին Ընդհանուր Ժողովի արձանագրութիւնը: Ընթերցումից յետոյ պարզուեց, որ ոչ այդ արձանագրութիւնը և ոչ էլ յիշեալ ժողովի շարունակութիւն կազմող երկու արձանագրութիւնները ստորագրուած չեն այդ ժողովների Նախագահի կողմից:

Խարազեան.—Ընդհանուր Ժողովի կողմից չըստորագրուած արձանագրութեան ընթերցումը գտնում է անկանոն և առաջարկում է դադարեցնել և անցնել օրակարգի խնդիրներին: Տեղի են ունենում թեր ու դէմ կարծիքներ. ոմանք ցանկանում են կարդալ, ոմանք՝ ոչ:

Բժ. Մինասեան.—Յայտնելով որ օրակարգի լուսաբանման տեսակէտից՝ այդ արձանագրութիւնների ընթերցումը կարեւոր է՝ առաջարկում է կարդալ, պատճառաբանելով, որ այդ արձանագրութիւնների մէջ վիճաբանու-

թեան ձեւով պարզուած են այն բոլոր մանրամասնութիւնները, որոնց հիման վրայ տեղի են ունեցել կանոնադրութեան յօդուածների ներկայ փոփոխութիւնները:

Խարազեան.—Բժ. Մինասեանի պատճառաբանութիւնը գտնում է անբաւարար. նա ասում է, որ մի այնպիսի լուրջ գործի համար՝ որպիսին է կանոնադրութեան փոփոխութիւնը, Ընդհանուր Ժողովի արձանագրութիւնները չեն, որ ժողովականներին պէտք է ծանօթացնեն յօդուածների փոփոխութեան պատճառների հետ, այլ՝ դրա համար պէտք է Վարչութիւնը յատուկ զեկուցում ունենայ մեզ ծանօթացնելու համար:

Գր. Վարդանեան.—Պատասխանելով Խարազեանի յարուցած խնդրին՝ մատնանշում է տպագրուած ու ժողովականների մէջ ցրուած թերթիկների վրայ, որոնք մանրամասնաբար յիշատակում են այն կէտերը, որոնք նախորդ Ընդհանուր Ժողովում պատճառաբանուած և գտնուած են փոփոխութեան արժանի:

Նախագահ.—Հարց է տալիս Վարչութեան անդամներին՝ թէ կանոնադրութեան փոփոխուած կէտերի մասին գրաւոր զեկուցում ունեն տալու ժողովականներին: Պարզւում է, որ Վարչութիւնն ի նկատի ունենալով նախորդ ժողովների մանրամասնօրէն կազմուած արձանագրութիւնների ընթերցումը, գրաւոր զեկուցում չէ պատրաստել. իսկ եթէ ցանկալի կը համարուի յատուկ զեկուցման՝ այն ժամանակ Վարչութեան անդամները պատրաստ են բանաւոր կերպով զեկուցելու: Թեր ու դէմ կարծիքներից յետոյ՝ ժողովը որոշում է չըկարդալ անստորագիր արձանագրութիւնները և լսել Վարչութեան անդամների բանաւոր զեկուցումները: Խօսում է Գր. Վարդանեան:

Գր. Վարդանեան.—Գտնում է, որ Ընկերութեան կանոնադրութիւնը կազմուած է անհեռատես կերպով, որի ապացոյցները յիշատակուած են նախորդ ժողովների մէջ և գրի առած այդ ժողովների արձանագրութիւնների մէջ, հենց այդ պատճառների հիման վրայ, Ընկերութեան երկու գործօն մարմիններին՝ Վարչական և Խմբագրական կազմերին տուած է անհաւասար իրաւունքներ: Խմբագրական մարմնի որոշումները՝ տպագրուելիք գրքերի վերաբերմամբ, ըստ կանոնադրութեան պէտք է գործադրուեն լռելեայն Վարչութեան կողմից, որը սակայն շատ անախորժութիւնների տեղիք է տալիս: Վարչութեան և Խմբագրական մարմինների մէջ եղած այսօրինակ յարաբերութիւնները անբնական են. Վարչութիւնը առանց հիմունքների զրկուած է ձայնի իրաւունքից տպագրուելիք նիւթերի ընտրութեան գործում: Մինչ այդ, որովհետև տպագրուած գրքերի պատասխանատուութիւնը հասարակութեան առաջ ընկած է Վարչութեան վրայ, հենց այդ պատճառով էլ անխուսափելի է այդ երկու մարմինների միացումը: Երբ՝ ներկայ բարեփոխուած սկզբունքային կէտով՝ Ընկերութիւնը կունենայ մի գործօն մարմին, մի խորհուրդ, այն ժամանակ մէջտեղից կըվերացուին այն բոլոր թիւրիմացութիւնները, որոնք շարունակ տեղի են ունեցել Հրատարակչական Ընկերութեան մէջ իր գոյութեան օրից, որովհետև Խորհրդի մէջ զեկուցող գրքերի մասին առաջ կը գան նաև վաճառուելիք խնդիրների մասին որոշ կար-

ծիքներ և ըստ այնմ կը որոշուեն՝ թէ ընտրուած դիրքը արժէ՞ տպագրել թէ՝ ոչ։

Բժ. Մինասեան.—Ինչպէս յայտնի է, այսօրուան ժողովի զբաղման գըլխաւոր առարկան է Կանոնադրութեան մի քանի կէտերի փոփոխման և վաւերացման խնդիրը։ Այդ փոփոխութեան գլխաւոր կորիզը կայանում է նրա մէջ, որ այսօր դրուած է մեր առաջ, այն է՝ Ընկերութեան Վարչութեան և խմբագրական մարմնի միացումը։ Այդ միացման անհրաժեշտութեան մասին բաւականին մանրամասն կերպով խօսեց Վարչութեան անդամ պ. Գր. Վարդանեանը, ես այդ մանրամասնութիւնները այլևս չեմ յիշելու։ Կասեմ միայն, որ այդ բարդ և ծանր խնդիրն եղաւ պատճառը, որ Վարչութիւնը անցեալ տարի ամբողջ կազմով ստիպուած եղաւ հրաժարուել, որպէսզի ինքը թիւրիմացութիւնների պատճառ չը դառնայ և տեղի տայ ուրիշ Վարչական կազմի, մտածելով թէ՝ գուցէ նոր Վարչութիւնը կը կարողանայ համակերպուել Կանոնադրութեան այն ոգուն, այն իրաւունքներին, որոնք ընդգծուած էին Ընկերութեան հին Կանոնադրութեան մէջ։ Սակայն անցեալ տարուան Ընդհանուր Ժողովը չընդունեց Վարչական մարմնի հրաժարականը և յանձնարարեց մնալ պաշտօնի մէջ և մշակել այն կէտերը, որոնք փոփոխութ՚ան անհրաժեշտութիւն ունեն։ Ընդհանուր Ժողովի որոշման համաձայն՝ Վարչութիւնը նորից մնաց իր կազմի մէջ և մի շարք ժողովների ընթացքում մշակեց փոփոխելիք կէտերը, որոնք այսօր տպագրուած ներկայացուած են այստեղ։

Ս. Աբեղեան.—Հարց է տալիս.—արդեօք, կատարուած փոփոխութիւնների հետ ծանօթ է Խմբագրական կազմը. նա էլ է մասնակցե՞լ թէ ոչ։

Բժ. Մինասեան.—Անցեալ տարուանից, երբ Ընդհանուր Ժողովը յանձնարարեց մեզ մշակելու փոփոխելիք յօդուածները, Վարչութիւնս հրաւիրեց Խմբագրական կազմին, սակայն հենց տարուայ սկզբից այդ կազմը ամբողջապէս ժողովի չեկաւ և ցոյց տուեց իր անհամաձայնութիւնը։ Վարչութիւնս տեսնելով, որ Խմբագրական կազմը սկզբունքով դէմ է ծրագրային փոփոխութեան՝ Ընդհանուր Ժողովի յանձնարարումը կատարեց մենակ։ Դառնալով բուն խնդրին պէտք է ասեմ, որ Վարչութիւնը լինելով վերին պատասխանատու մարմին, եղած կանոնադրութեան համաձայն ամեն անգամ ենթարկուած է Խմբագրական կազմի որոշումները երագործելուն։ Հենց այդ խնդիրն է, որ թիւրիմացութիւնների պատճառ է դառնում ի վնաս Ընկերութեան յաջող գործունէութեան։ Ստացւում են մեծ քանակութեամբ ձեռագիրներ, շատ անգամ նոյնիսկ այնպիսի խնդիրների վերաբերեալ, որոնց հենց ստանալու օրից կարելի էր բացասել և ձեռագիրները յետ տալ. և ընդհակառակը՝ ստացւում են այնպիսի ձեռագիրներ, որոնց բովանդակութիւնն առօրեայ լինելով, յարմարութիւն և կարևորութիւն կունենային շուտափոյթ կերպով լոյս ընծայելու, սակայն անցնելով Խմբագրականի ձեռքը, շատ անգամ, մօտներն եղած անօգուտ ձեռագիրների պատճառով, այդ կարևոր նիւթերը մնում են երկար ժամանակ առանց քննութեան և տըրտունջների տեղիք տալի հեղինակների կողմից։ Որպէսզի նման անախորժ և

անգործնական դէպքերի չը հանդիպի հրատարակչական գործը, Վարչութիւնը ցանկալի է համարել միացնել եղած երկու կազմերը և ընտրել մի մարմին 13 հոգուց բաղկացած, որը կը կոչուի Խորհուրդ, որի մէջ կը մըտնեն և գրագէտներ, և խմբագրողներ, և ամեն տեսակի մարդիկ՝ աշխատանքները բաժանելով իրար մէջ՝ վերջ ի վերջոյ զեկուցում կը տան մի մարմնի, ուր և կը վճռուի առաջարկուած խնդիրը դրական և կամ բացասական կերպով։ Թէ չէ ինչ է նշանակում այժմեան դրութիւնը, երբ անհագին գրագրութիւնների պատճառ է դարձել թէ Խմբագրական և թէ Վարչական մարմինների յարաբերութիւնները և մեր ժամանակի մեծ մասը կորչում է ա-
հա այդ գրագրութիւնների վրայ։

Ս. Լիսիցեան.—Հարց է տալիս. ինչպէս են ընտրւում Խորհրդի 13 անդամները.—

Բժ. Մինասեան.—Կարդում է Խորհրդի ընտրութեան վերաբերեալ կազմըւած նոր յօդուածը։

Ս. Լիսիցեան.—Տպագրուած նոր յօդուածը՝ Խորհրդի վերաբերեալ, համարում է սխալ. նա ասում է, որ Վարչութիւնը, վերջ ի վերջոյ, Խորհրդի ընտրութեան վերաբերեալ իր որոշումը, վերջին ժողովում յարմար համարեց զատ-զատ ընտրութիւնը. այն է՝ 13 անդամ կազմող Խորհրդի կէսը ընտըրւում են իբրև զուտ վարչական մարդիկ, մնացած կէսը իբրև խմբագրական կազմի մարդիկ։ Հենց այդպէս էլ պէտք է տպագրուած լինի այդ կէտը։ Ես այսօր միայն տեսայ այդ տպագրուած յօդուածները, խօսեցի նախագահի հետ, ասացի, որ սխալ է մտել ներկայ յօդուածների մէջ, սակայն պատասխան ստացայ հակառակը։

Բժ. Զարգարեան.—Իբրև Վարչութեան նախագահ տեղեկութիւն է տալիս, որ պ. Լիսիցեանի ասածը ճիշտ է. մինչև նախորդ Վարչական ժողովը, Վարչականներից մի մասը այդ ձևն էր կամենում, բայց վերջին Վարչական ժողովում դրականապէս վճռուեց այն կերպով՝ ինչ կերպով որ տըպագրուած է։ Այո, դա միաձայն որոշում չէ, այդ որոշումը մեծամասնութեան որոշում է. Վարչութեան մէջ կայ և փոքրամասնութիւն, որը համակարծիք է պ. Լիսիցեանի ասածներին։

Ժողովականներ.—Տարաձայնութեանը վերջ տալու համար՝ պահանջում են Վարչութեան վերջին ժողովի արձանագրութիւնը։ Տեղեկութիւն է տըրւում, որ վերջին ժողովն եղել է երկու օր առաջ և դեռ մաքուր արձանագրութիւնը գրուած-պատրաստ չէ։ Ժողովն ընդունում է Վարչութեան նախագահի տուած տեղեկութիւնը գոհացուցիչ և անցնում է ընթացիկ խնդրին։

Ս. Խառազեան.—Նախ քան մշակուած նոր յօդուածներին անցնելը՝ ցանկանում է իմանալ, թէ այժմեան Ընդհանուր Ժողովը համաձայն է կանոնադրութեան փոփոխութեան։

Լեօ.—Երբ անցեալ տարուան Ընդհանուր Ժողովը որոշել է փոփոխել և յանձնարարել է Վարչութեանը զբաղուելու այդ խնդրով՝ այժմ մենք պէտք է լսենք Վարչութեան աշխատասիրած գործի մանրամասնութիւնները։ Գ. Խառազեանի առաջարկը՝ նշանակում է քննութեան դնել անցեալ

Ընդհանուր Ժողովի որոշումը, որը սակայն օրինաւոր չէ։ Այժմեան Ժողովը կը լսի, կը տեղեկանայ, կը ծանօթանայ փոփոխութեան հետ, յարմար կը գտնի՝ կընդունի, յարմար չի գտնի՝ կը բացասի։

Ժողովականներ.—Ընդունում են պ. Լէօի ասածները և ցանկութիւն են յայտնում ծանօթանալու փոփոխած կէտերի հետ, որոնց մասին և տեղի է ունենում կարծիքների փոխանակութիւն ըստ էութեան։

Իս. Ցարուքիւնեան.—Ես պիտի խօսեմ ըստ էութեան.—երբ ես, պարոններ, համեմատում եմ նոր յօդուածները հին կանոնադրութեան յօդուածների հետ, գտնում եմ, որ հինը աւելի լաւն է, քան նորը։ Հենց հիմա խօսուեց վերին մարմնի, այն է՝ Վարչականի իրաւունքների մասին։ Ճշմարիտ հասկացողութեամբ այս Ընկերութեան մէջ չը կայ և չը պէտք է լինի վերին և կամ ստորին մարմին։ Հենց այդօրինակ հասկացողութիւնն ու տրամադրութիւնն է, որ հրատարակչական գործի խանգարման պատճառ է դառնում։ Միացումով գործը երբէք չի լաւանայ, ընդհակառակը գործը աւելի կը կաղի։ Մի մարմինը ձեռնհաս չի լինի թէ զուտ հրատարակչական, վարչական և վաճառականական խնդիրներով զբաղուելու և թէ զուտ գրական, խմբագրական և գրախօսական խնդիրներով զբաղուելու։ Դեռ այժմ, երբ շաբաթը մի անգամ Վարչութիւնն է նիստ ունենում, մի անգամ էլ Խմբագրականը, երկու ժողովով հազիւ է գործ կատարւում, միացման ժամանակ՝ մի ժողովով ինչպէս կարելի է գործ կատարել։ Անվարձ, անռոճիկ մարդիկ հօ չեն կարող իրենց սեփական գործերը թողնել և գալ շաբաթական երկու, երեք նիստ գումարել և զբաղուել Հրատարակչականի գործով։ Իմ կարծիքով՝ խմբագրական գործը զուտ գրական գործ է, վարչականը՝ զուտ կառավարչական։ Ըստ էութեան այդ տարբեր գործերը պահանջում են տարբեր ընդունակութիւնների տէր մարդիկ։ Այստեղ պատճառաբանում են թէ՝ հասարակութիւնը՝ լաւ կամ վատ հրատարակուած գրքերի մասին իր խօսքը ուղղում է Վարչութեանը, նրանից է պահանջում, նրան նեղացնում. դա սխալ է. ամենքն էլ գիտեն, որ հրատարակուելիք գրքի նիւթը ընտրում է Խմբագրական մարմինը, ուրեմն՝ եթէ խօսք լինի՝ պէտք է լինի Խմբագրականի հասցէին. այսպէս ուրեմն հրատարակուած գրքերի պատասխանատուութիւնն ընկնում է ոչ թէ Վարչական մարմնի վրայ, այլ՝ Խմբագրականի. Նշանակում է՝ Վարչութեան անդամների այդ պատճառաբանութիւնները անհիմն են։ Ասում են՝ լինի մի մարմին, Խորհուրդ կոչուած մարմին, ուր և կը լինի գրքերի մասին զեկուցում, և՛ ընտրութիւն և՛ վարչական կառավարութիւն, միով բանիւ՝ ամեն ինչ կենդրոնացած կը լինի այդ մարմնի ձեռքում։ Այդ տեսակէտը ես գտնում եմ սխալ. որովհետև այն մարմինը, որ պէտք է բաղկացած լինի 13 անդամից և որի մէջ պէտք է լինին ամեն ընդունակութիւնների տէր անձինք, իմ տեսակէտով՝ այդ բանը շատ անմխիթար վիճակ կը ստեղծի։ Գրքի մասին զեկուցում տուողները կը տան իրենց զեկուցումները և ահա 13 անդամներից նրանք, որոնց ընտրել ենք, այսպէս ասած, զուտ վարչական ընդունակութիւնների համար, շատ անգամ նրանց համար ձանձրալի կը լինի ժա-

Հին կանոնադրութեան § 42-ը նոր Կանոնադրութեան մէջ ընդունուեց
նոյնութեամբ, փոխուեց միայն յօդուածի թիւը՝ այն է 37։
Հին կանոնադրութեան § 43-ի փոխարէն առաջարկուած էր ժողովին
նոր կանոնադրութեան § 38-ը, որ հետևեալն է՝
Ընկերութեան տեղական ճիւղերը բացւում են Կովկասի զանա-
զան վայրերում, Ընկերութեան նոյն տեղը գտնուող տասն անդամի
գրաւոր յայտարարութեամբ, Խորհրդի հաստատութեամբ և 1906 թ.
ընկերութիւնների և ժողովների մասին մարտի 4-ի օրէնքի 32 յօդուա-
ծի պահպանութեամբ։
Միաձայն ընդունուեց առանց փոփոխութեան։
Հին կանոնադրութեան §§ 44, 45, 46, 47, 48, 49 և 50 նոր կանո-
նադրութեան մէջ պահւում են նոյնութեամբ, փոխւում են միայն յօ-
դուածների թւերը, այն է՝ 39, 40, 41, 42, 43, 44 և 45։
Վերջացնելով կանոնադրութեան փոփոխուած յօդուածների քննութիւ-
նը, հայր նախագահը քուէի դրեց թէ այս և թէ անցեալ ժողովում կանո-
նադրութեան վերամշակուած յօդուածները, որ միաձայն ընդունուեց։
Վերջում ընդհանուր ժողովը յանձնարարեց Վարչութեանը՝ խմբագրել
կանոնադրութիւնը և ներկայացնել նահանգապետին ի հաստատութիւն։

Նախագահ՝ Աբրահամ ա. ք. Ղազազեան

Քարտուղար՝ Մ. Տէր-Յակովբեան

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՐԴՈՒԻՆԻ ՃԻՒՂԻ 1913 ԹՈՒԻ

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

ՄՈՒՏՔ ԱՐԴՈՒԻՆԻ ՃԻՒՂԻ 1913 Թ.

	Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.
Մնացորդ առ 1-ն յունուարի 1913 թուի գրքերով	7	59		
50 խսկական անդամակց. վճարներից սպասւում է	150	—		
Ներկայացումից սպասւում է	60	—		
Գրքերի վաճառումից (սրա մէջ մտնում է նաև կենտրոնական վարչութիւնից գրքերով ստացուելիք 25 %-ը)	57	—		
			274	59

Ի տեղի վարչութեան նախագահ՝ Ս. Քէրէչեան
Գանձապահ՝ Սուքիաս Ստ. Սարոյեանց

Սոյն նախահաշիւը, որի բիւջէն հաւասարւում է 274 ռուբ. 59 կոպէկի,

Նախագահ ընդհանուր
Քարտուղար՝

ՆԱԽԱՀԱՇԻՒԸ ԵԼՔ

	Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ
Պարտք 1912 թուից	8	56		
50 անդամին տրուելիք գրքերի համար կենտ. Վարչութ.	150	—		
Դիւանական ծախս	20	—		
Գրքերի փոխադրութեան համար	15	—		
Անակնկալ ծախս	30	—		
Մնացորդ առ 1-ն յունուարի 1914 թ.	51	03		
			274	59

Քարտուղար՝ Կար. Մ. Տէր-Բաղդասարեան
Անդամ՝ Տիգրան Գորգինեան

—ընդհանուր ժողովը քննելով գտաւ օրինաւոր և հաստատեց 7 փետրուարի 1913 թուի, Արդուին։

Ժողովի՝ Յակոբ Քէրոբեան
Ղազար Ա. Վաթուլեան

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴՎԻՆԻ ՃԻՒՂԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ 1913 ԹՒԻՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ

---

1. Վարչութեան կազմը

Գրիգոր քահանայ Եսայեան—նախագահ
Սեդրակ Յ. Բեքէջեան—փոխ-նախագահ
Կար. Տէր-Բաղդասարեան—քարտուղար և գրապահ
Սուքիաս Ստ. Սուքոյեան—գանձապահ
Տիգրան Գորգինեան

2. փոխ-անդամներ

Փիլիպպոս Կ. Փուչինեան
Պետրոս Տէր-Բաղդասարեանց

3. Վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ

Յովհաննէս Կրխամբարեան
Պօղոս Մարգարեան
Ստեփան Աղնաւուրեան Ն.

Վարչութիւնս 1913 թուի ընթացքում ունեցել է հինգ նիստ։ Նիստերին մասնակցել են՝ Գրիգոր քահանայ Եսայեանը 5՝ անգամ, Սեդրակ Բեքէ-

ջեանը—5, Կարապետ Տէր-Բաղդասարեանը—5, Սուքիաս Սուքոյեանը—4, Տիգրան Գորգինեանը—4 և փոխ-անդամ Պետրոս Տէր-Բաղդասարեանը—1։

Վարչութիւնը իր նիստում զբաղուել է հետևեալ հարցերով. ա) Աւելացնել անդամների թիւը, բ) կազմակերպել 1500—400 ամեայ յոբելեանական հանդէսները, գ) աշխատակից անդամներ գտնել շրջանի գիւղերում, դ) տարածել շրջանումս նաև մասնաւոր հրատարակութիւններ, ե) կազմակերպել ժողովրդի համար պարբերաբար ձրի դասախօսութիւններ և ընթերցանութիւններ, զ) բանալ Արդւինում գրավաճառանոց։

Յիշեալ հարցերից, ա) անդամների թիւը աւելացնելու համար Վարչութիւնս տպագրած նամակներով դիմեց մօտ 140 հոգու անդամագրուելու, որոնցից 40 հոգի անդամագրուեցին, բ) Վարչութիւնս գիտակից շրջանից խորհրդակցական ժողով հրաւիրելով, կազմակերպեց 1500—400-ամեայ յոբելեանական հանդէսները 1913 թուի օգոստոսի 6-ին դասախօսութիւններով, բանկէտով և ներկայացումով, որից ստացած արդիւնքի վրայ աւելացնելով տեղիս քաղաքային գրադարանի վարչութեան կազմակերպած ներկայացումի արդիւնքը, ընդամենը 200 րուբլի, յատկացրեց յիշեալ գրադարանին՝ մի դարակ պահելու գրադարանում հայերէն գրքերով յոբելեանների յիշատակը յաւերժացնելու։ Իսկ հոկտեմբերի 13-ին Թիֆլիսում կայացած յոբելեանական հանդէսները շնորհաւորելու համար Վարչութեանս կողմից հեռագրեց պ. Արշակ Ջամալեանին, գ) Վարչութիւնս գտաւ և նշանակեց աշխատակից անդամներ՝ Բաթումում, Մարգալում, Արդանուչում և Տանձոտում, դ) Վարչութիւնս տարածել է շրջանումս մասնաւոր հրատարակութիւններից գրքեր, պատկերներ և օրացոյցներ 66 ռուբլու։ Իսկ ե) դասախօսութիւնների-ընթերցանութիւնների և զ) գրավաճառանոցի հարցը մի քանի յարգելի պատճառներով մինչև օրս անկարող եղաւ իրագործել։

Նախագահ Վարչութեան՝ Գրիգոր քահ. Եսայեան

Քարտուղար-անդամ՝ Կար. Տէր-Բաղդասարեանց

I ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱՌՈՒԹԻՒՆ

80 իսկական անդամակցական վճարներից . . .	40			
Անդամավճարի դէմ տրւած գրքերից աւելացած գումարը—ճիւղիս պատկանելիք 25%-ը 2 ր. 63 կ. —Կենդր. ուղարկւելիք 75%-ը 7—84	10	47		
80 անդամին տրւած գրքերի համար Ընկերութեան հրատարակութիւններից ճիւղիս օգտին ստացւած 25%-ը—60 րուբլու գրքերի մի մասի վաճառումից— ճիւղիս գրասենեակում 12 ր. 62 » աշխատակից անդամների մօտ 24—07 » 1912 թւից մնացած գրքերի վաճառումից 6 59	43	28		
20 օրինակ «Ծաղկեփնջի» վաճառումից . . .	10			
1 օր. Շիրակ ծոցի օրացոյց 1913 թւի . . .		20		
8 օր. «Սասունն այրւում է» պատկերից . . .	4	80		
5 օր. «Ոգի Հայաստանի» պատկերից . . .	7	50		
4 օր. Ղ. Աղայեանի պատկերից	2	40		
«Գարուն», «Քաջ Նազար» և «Մահմէդի կեանքը» գրքերի վաճառումից	2	48		
5 օր. Աշըղ-Ջիւանու երկերից	6			
1914 թւի «Շիրակ» օրացոյցների վաճառումից— 57 օրինակ պատի » 28 ր. 50 կ. 3 օր. պատի—Մուրղալի ճանապարհին կորած— 15 օրինակ ծոցի 3 ր.	31	50		
	358	63	358	63

Առ 1-ն յունուարի 1913 թւի ճիւղիս պարտքը ուղարկւեց կենդրոնին	8	56		
Նոյնպէս կենդրոնական վարչութեան ուղարկւեց 80 իսկական անդամակից վճարները	240			
—Կենդրոնին՝ անդամներին տրւած գրքերի գնից աւելացած գումարի 75%-ը ուղարկւեց . . .	7	84		
Համաձայն կենդրոնի № 86 գրութեան դիմում-կոչերի տպագրութեան համար ուղարկւեց . . .	3	30		
Յիշեալ դիմում-կոչերի և մի քանի այլ գրքերի համար պոստի ծախս (համաձայն նոյն № 86 գրութեան) 1500—400 ամեայ յոբելեանական հանդէսները Թիֆլիսում շնորհաւորելու համար հեռագրւեց պ. Արշակ Ջամալեանին	1			
Համաձայն № 271 կենդրոնի գրութեան մանաւոր հրատարակութիւններին (գրքեր, պատկերներ և երկու պիէսներ) 22 ր. 08 Յիշեալ գրքերի փոխադրութեան համար Թիֆլիսում եղած այլ և այլ ծախսեր 1 ր. 40	23	48		
№ 271-ի կենդրոնի գրութեան համաձայն ուղարկւած գրքերին Բաթումից-Արդւին կառքի վճարւեց	1	50		
Բաթումից գրքերը ուշանալու պատճառով, հեռագրւեց Բաթում		55		
Բաթումի աշխատակից անդամի ընթացիկ ծախսերը (համաձայն պ. Յովհաննէս Թէրզեանի դեկտ. 22-ի 1913 թ. գրութեան)	2	96		
			289	84

289	84	289	84

Փոխանցումն			358	63
			358	63

Նախագահ Վարչութեան՝
Քարտուղար-անդամ՝

Վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ՝

Նախագահ ընդհանուր ժողովի՝
Քարտուղար՝

Փոխանցումն			289	84
Ծրւղիս դիւանական և պոստի ծախսերը . . .	3	96		
Բաթում ուղարկւած գրքերի համար ճանապարհի և այլ ծախսեր		77		
Նոյն ծախսերը, Մարգուլ ուղարկւած գրքերի համար	1	20		
60 օրինակ պատի և 15 օր. ծոցի Շիրակ օրացոյցների և փոխադրելու համար մշակին . . .	25	85		
Համաձայն № 317 կենդրոնի գրութեան գրքերը ուղարկելու համար Թիֆլիսում եղած այլ և այլ ծախսեր		88		
Յիշեալ գրքերը Բաթումից—Արդւին փոխադրելու համար ճանապարհածախս կառքի	1	80	34	56
Առ 1-ն Յունւ. 1914 թ. մնում է ճիւղիս դրամարկղում			33	23
			358	63

Գրիգոր քահանայ Նայեան
Կարապետ Տէր-Բաղդասարեան
Գ. Մարգարեան
Յ. Կրախաբարեան
Ստեփան Ն. Ազնաւուրեանց
Յակոբ Յ. Քէրոբեանց
Գարեգին Տէր-Բաղդասարեան

II ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՐՔԵՐԸ

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԵՒ ԳՐՔԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Արժէքը		Մնացորդ առ 1-ն յունիս 1913 թ.			Ստացուած է 1913 թ. ընթացքում			Ստացուած է փոխարինաբար			Ուղարկուած է ճիւղին աշխատակից անդամներին			Տրուած է իսկական անդամներին			25% զեղջով անցած ճիւղի պահեստին			Եղած է զեղջ		Մնում է կենդրոնի գրքերը ճիւղի պահեստում առ 1-ն յունիս 1914 թ.		
	ռուբ.	կոպ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Կ.	ռուբ.	կոպ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Կ.
Լ. Ուօլէս—Բէն-Հուր—հատոր I.		75	8	6		5	3	75	3	2	25	8	6		7	5	25	1		75					
Նոյնը—հատոր II.		75	8	6		5	3	75	3	2	25	8	6		7	5	25	1		75					
Շիրվանզադէ—Արտիստը		25	12	3					1		25	7	1	75	5	1	25	1		25					
Մուրացան—Գէորգ Մարզպետունի	1	20	7	8	40	20	24		4	4	80	9	10	80	19	22	80	3	3	60					
Ժուկովսկիյ—Քնած արքայադուստրը		15	17	2	55							5		75	6		90	1		15			5		75
Ստ. Տէր-Աւետ.—Պատմուածքներ		50	13	6	50	30	15		10	5		20	10		23	11	50	10	5						
Նար-Դոս—Մահը	1	20	6	7	20	15	18		1	1	20	9	10	80	13	15	60								
Ն. Ռուբակին—Ստորերկրեայ կրակ		50	7	3	50				1		50	5	2	50	3	1	50								
Չ. Դիկկենս—Դաւիթ Կոպպէրֆիլդ մաս I		75	7	5	25	5	3	75	1		75	7	5	25	6	4	50								
Նոյնը—մասն II		75	7	5	25	5	3	75	1		75	7	5	25	6	4	50								
Նոյնը—մասն III		75	7	5	25	5	3	75	1		75	7	5	25	6	4	50								
Շիրվ.—Ժողովածու երկերի հատոր I	1	50	7	10	50	5	7	50	2	3		7	9	75	6	7	50	1	1	25	2	50			
Նոյնը—հատոր II	1	50	7	10	50	5	7	50	2	3		7	9	75	6	7	50	1	1	25	2	50			
Նոյնը—հատոր III	1	50	8	12		5	7	50	2	3		7	9	75	7	9		1	1	25	2	50			
Նոյնը—հատոր IV	1	50	8	12		7	10	50	2	3		7	9	75	9	12		1	1	25	2	50			
Դ. Դեմիրճեան-Բանաստեղծութիւններ		50				10	5		2	1		7	3	50	3	1	50	2	1						
Ստ. Նազարեանի երկերը—հատոր I	1	50				10	15					4	6		5	7	50						1	1	50
Իլ. Ճաւճ.—Մուրացկանի պատմածը		15				20	3		15	2	25	6		90	11	1	65	18	2	70					
Աւ. Ահարոնեան—Աստծու կրակը		15				30	4	50	4		60	16	2	40	12	1	80	6		90					
Յովհ. Մալխասեան—Յանցանքը		15				15	2	25	6		90	8	1	20	8	1	20	5		75					
Սէյրի—Ծիլ ու Ծաղիկ		15				25	3	75				14	2	10	10	1	50	1		15					
Ա. Տոլստոյ—Իօհան Անեղի մահը		30				5	1	50															5	1	50
Անտօն Չեխով—Պատմուածքներ		15				10	1	50	1		15	4		60	6		90	1		15					
			129	103	90	237	145	25	62	35	40	179	120	05	184	129	60	54	21	15	10	00	11	3	75

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԵՒ ԳՐՔԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Արժէքը		Մնացորդ առ 1-ն յուն. 1913 թ.ի			Ստացուած է 1913 թ. ընթացքում			Ստացուած է փոխարէնաբար			Ուղարկուած է ձրիօրէն աշխատակից անդամներին			Տրուած է անդամներին			25% [illegible] անցած է ճիւղիս պահեստին			Ծրած է ճիւղ		Մնում է կենդրոնի գրքերը ճիւղիս պահեստում առ 1-ն յունուարի 1914 թ.ի		
	ռուբլ	կոպ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	ռուբլ	կոպ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.
Փոխանցումն . . .			129	103	90	237	145	25	62	35	40	179	120	05	184	129	60	54	21	15	10	00	11	3	75
Ա. Գրիբոեդով—Խելքից պատուհաս		30				5	1	50															5	1	50
Լորդ Բայրոն—Մանֆրեդ		15				10	1	50															10	1	50
Գիւ Դը-Մոպասան—Ծարպագունդը և Զարդը . . .		15				10	1	50				5		75	3		45	2		30					
Վ. Վալադեան—Բժիշկը		15				10	1	50				3		45				7	1	5					
Կնուտ Համսուն—Պան . . .		30				25	7	50	1		30	13	3	90	10	3		3		90					
Մարգար—Վէպիկներ.		15				10	1	50	5		75	4		60	5		75	6		90					
Ն. Աթայեան—Թերուս կնոջ խոստովանանքը . .		15				25	3	75	11	1	65	19	2	85	5		75	12	1	80					
Ստ. Տէր-Աւետ. Զարաբատիկ թուղթը		8				20	1	60	14	1	12	12		96	5		40	17	1	36					
Մովս. Ղուկ.—Նահապետական տունը		5				25	1	25				14		70	7		35	3		15			1		5
Ղ. Աղայեան—Հէքիաթներ մասն I .		15	7	1	5	5		75				2		30	6		90	1		15			3		45
Նոյնը մասն II . . .		15	6		90	5		75				2		30	6		90						3		45
Յովհ. Թումանեան — Անուշ . . .		15	4		60							2		30	1		15	1		15					
» » Սասունցի Դաւիթը		15	5		75										1		15	4		60					
» » Լեգենդներ . . .		15	5		75							3		45	1		15	1		15					
Դ. Դեմիրճ.—Ուխտաւորներ . . .		7	13		91							10		70	2		14	1		7					
Ա. Շխեան—Մի մահ—Անառակը .		7	11		77							8		56	1		7	1		7			1		7
Շանթ—Լեռան աղջիկը		15	4		60							3		45	1		15								
Գ. Վանց.—Պատմկ. քերակ. Արեւելահայ լեզուի . . .		75	5	3	75							2	1	50	1		75						2	1	7
Բժ. Գ. Մաղ.—Սնունդ և ստամոքսի և հիւանդ. . .		15	15	2	25				5		75	10	1	50	7	1	5	3		45					50
» » Բժշկականութ. և հասարակ.		25	19	4	75				6	1	50	13	3	25	6	1	50	6	1	50					
Օր. Ն. Մելիք. Հայկազ.—Մի պըտոյտ Ճափոնում.		40	1		40	10	4		7	2	80	6	2	40	4	1	60	8	3	20					
Վ. Վերիս.—Մի անմեղ մարդու սոսկալի մահը		6	23	1	38				11		66	10		60	9		54	15		90					
Ե. Վօյնիչ—Բոռ	1		6	6					2	2		5	5		2	2		1	1						
			253	128	76	397	172	35	124	46	93	325	147	57	267	145	35	146	35	85	10	00	36	9	72

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԵՒ ԳՐՔԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Արժէքը		Մնացորդ առ 1-ն յուն. 1914 թ.			Ստացուած է 1914 թ. ընթացքում		
	Ռուբ.	Կոպ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.
Փոխանցումն . .			253	128	76	397	172	35
Ֆոն Պոլենց, Գիւղացի Բիւտները . .	1	25	3	3	75			
Երկ. Շատր. Մի գիւղացու պատմութ.	1	25	8	10		5	6	25
» Ժամագործի յիշողութիւնները		8	24	1	92			
Յ. Գուլկէ, Կապիտալ և Կապիտալիզմ		12	2		24			
Պրոֆ. Զոմբ. Ինչու այժմ ամեն մարդ հետաքրքրւում է		10	4		40			
Մարգար, Գող		20	17	3	40			
Կ-ր. Ա. Վիրենուս, Երեխայի քունը .		15	3		45			
Կ. Ենիցկի, Սովորութիւնները, նրանց նշանակութիւնը		15	3		45			
			317	149	37	402	172	60

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԵՒ ԳՐՔԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ	Ստացուած է փոխարինաբար			Ուղարկուած է ճիւղիս աշխատակից անդամներին			Տրուած է խսկական անդամներին			25% զեղչով անցած է ճիւղիս պահեստին			Եղած է զեղչ		Մնում է կենդրոնի գրքերը ճիւղիս պահեստում առ 1-ն յունուարի 1914 թ.		
	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Կ.	Ռուբ.	Կոպ.	Քանակը	Գումարը Ռ.	Գումարը Ռ.
Փոխանցումն	124	46	93	325	147	57	267	145	35	146	35	85	10	00	36	9	27
Ֆոն Պոլենց, Գիւղացի Բիւտները				3	3	75											
Երկ. Շատր. Մի գիւղացու պատմութ.	1	1	25	6	7	50	8	10									
» Ժամագործի յիշողութիւնները				18	1	44	4		32	1		8			1		8
Յ. Գուլկէ, Կապիտալ և Կապիտալիզմ				2		24											
Պրոֆ. Զոմբ. Ինչու այժմ ամեն մարդ հետաքրքրւում է				3		30	1		10								
Մարգար, Գող	1		20	11	2	20	7	1	40								
Կ-ր. Ա. Վիրենուս, Երեխայի քունը				2		30	1		15								
Կ. Ենիցկի, Սովորութիւնները, նրանց նշանակութիւնը				2		30	1		15								
	126	48	38	372	163	60	289	157	47	147	35	93	10	00	37	9	35

Ա Մ Փ Ո Փ Ո Ւ Մ Ն

Մ Ո Ւ Տ Ք

1. Մնացորդ առ 1-ն յունուարի 1913 թւի 317 օրինակ—149 ր. 37 կ.
2. Ստացուած է 1913 թ. ընթացք. 402 » 178 ր. 60 կ.
3. Փոխարինաբար ստացուած է Ընկ. հրատարակութիւններից 126 » 48 ր. 38 կ.

845 օր. 376 ր 35 կ.

Նախագահ Վարչութեան՝
Քարտուղար՝ Կար. Մ. Տէր-
Նախագահ Ընդհանուր
Քարտուղար՝ Գարեգին

Ե Լ Ք

1. Ուղարկուած է աշխատ. անդամներին 372 օր.—163 ռ. 60 կ.
2. Տրուած է անդամներին ճիւղիս գրաս. 289 » —157 ռ. 47 կ.
3. 25% գրք. անցած է ճիւղիս պահեստին 147 » — 35 ռ. 93 կ.
4. Շիրվանզադէի ժողովածուներից զեղչ 10 ռ. —
5. Մնում է առ 1-ն յունուարի 1914 թւի 37 » — 9 ռ. 35 կ.

845 օր. 376 ռ. 35 կ.

Գ. Քահ. Եսայեան
Բաղդասարեան
Ժողովի՝ Յակոբ Յ. Քեռոբեան
Տէր-Բաղդասարեան

Վերստ. Յանձ. անդամներ՝ Պօղ. Մարգարեան
Յ. Կրխամբարեան
Ստեփ. Ն. Ազնաւուրեան

III ՃԻՒՂԻՍ ԳՐՔԵՐԸ

ԳՐՔԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Մնացորդ առ 1-ն յունուարի 1913 թ.			Ստացուած է 1913 թւի ընթացքում			Ծախուած է			Մնում է առ 1-ն յունուարի 1914 թւի		
	Քանակը	Գումարը		Քանակը	Գումարը		Քանակը	Գումարը		Քանակը	Գումարը	
		Ռ.	Կ.		Ռ.	Կ.		Ռ.	Կ.		Ռ.	Կ.
Բէն—Հուր, հատոր I				1		75				1		75
Նոյնը—հատորը II				1		75				1		75
Շիրվանզադէ—Արտիստը				1		25	1		25			
Գէորգ Մարզպետունի				3	3	60				3	3	60
Քնած արքայադուստրը				1		15	1		15			
Պատմուածքներ—Ստ. Տէր-Աւ.	2	1		10	5		4	2		8	4	
Սորբերկլեայ կրակ	2	1								2	1	
Շիրվ.—Ժողովածու երկերի հատոր I *)	1	1	25	1	1	25	2	2	50			
Նոյնը—հատոր II *)	1	1	25	1	1	25	2	2	50			
Նոյնը—հատոր III *)	1	1	25	1	1	25	2	2	50			
Նոյնը—հատոր IV *)	1	1	25	1	1	25	2	2	50			
Բանաստեղծութիւններ—Դ. Դեմիրճեան				2	1					2	1	
Մուրացկանի պատմածը				18	2	70	3		45	15	2	25
Աստծու կրակը				6		90	2		30	4		60
Յանցանքը				5		75				5		75
Ծիլ ու Ծաղիկ—Սէյրի				1		15	1		15			
Պատմուածքներ—Անտոն Չեխովի				1		15	1		15			
Ծարպագունդը և Ջարդը				2		30	2		30			
Բժիշկը—Վ. Վալադեանի				7	1	5	7	1	5			
Պան—Կնուտ Համսունի				3		90	2		60	1		30
Վէպիկներ—Մարգարի				6		90	2		30	4		60
Թերուս կնոջ խոստովանանքը				12	1	80				12	1	80
Ջարաբաստիկ թուղթը				17	1	36	7		56	10		80
Նահապետական տունը				3		15	2		10	1		5
	8	7	00	104	27	61	43	16	36	69	18	25

*) Շիրվ. ժողովածուները սոյն հաշւումը մտած է գներով

ԳՐՔԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Մնացորդ առ 1-ն յունուարի 1913 թ.			Ստացուած է 1913 թւի ընթացքում			Ծախուած է			Մնում է առ 1-ն յունուարի 1914 թ.		
	Քանակը	Գումարը		Քանակը	Գումարը		Քանակը	Գումարը		Քանակը	Գումարը	
		Ռ.	Կ.		Ռ.	Կ.		Ռ.	Կ.		Ռ.	Կ.
Փոխանցումն	8	7	00	104	27	61	43	16	36	69	18	25
Հէքիաթներ, մասն I-ին Ղ. Աղայեանի				1		15	1		15			
Անուշ. Յովհ. Թում.				1		15	1		15			
Սասունցի Դաւիթը				4		60	4		60			
Լեգենդներ				1		15	1		15			
Ուխտաւորներ-Աշուղի հէքիաթը				1		7	1		7			
Մի մահ—Անառակը				1		7	1		7			
Սնունդ և ստամոքսի հիւանդութ.	3		45	3		45	2		30	4		60
Բժշկականութիւն և հասարակութիւն				6	1	50	2		50	4	1	
Մի պտոյտ Ճափոնում				8	3	20	1		40	7	2	80
Մի անմեղ մարդու սոսկալի մահը	1		6	15		90	5		30	11		66
Բոռ				1	1					1	1	
Ժամագործի յիշողութիւնները	1		8	1		8	2		16			
	13	7	59	147	35	93	64	19	21	96	24	31

ԱՄՓՈՓՈՒՄՆ

Մնացորդ առ 1 յունուարի 1913 թ. 13 որ. 7 ռ. 59 կ.
Ստացուած է 147 որ. 35 ռ. 93 »

160 որ. 43 ռ. 52 կ.

Ծախուած է 64 որ. 19 ռ. 21 կ.
Մնում է առ 1-ն յունւ. 1914 թւի 96 որ. 24 ռ. 31 կ.

160 որ. 43 ռ. 52 կ.

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Քանակը	Ռ.	Կ.	Քանակը	Ռ.	Կ.	Քանակը	Ռ.	Կ.	Քանակը	Ռ.	Կ.
Ծաղկեփունջ	20	10								20	10	
Շիրակ ծոցի օրացոյց 1913 թւի	1		20							1		20
	21	10	20							21	10	20

ԳՐՔԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Մնացորդ առ 1-նյունուարի 1913 թ.			Ստացուած է 1913 թ. ընթացքում			Ծախսուած է			Մնում է առ 1-ն յուն. 1914 թ.		
	Քանակը	Գումարը		Քանակը	Գումարը		Քանակը	Գումարը		Քանակը	Գումարը	
		Ռ.	Կ.		Ռ.	Կ.		Ռ.	Կ.		Ռ.	Կ.
Փոխանցումն	21	10	20				21	10	20			
«Սասունն այրւում է» պատկեր				10	6		8	4	80	2	1	20
«Ոգի Հայաստանի» պատկեր .				5	7	50	5	7	50			
«Ղ. Աղայեան» » . .				5	3		4	2	40	1		60
«Գարուն» ամսանախ III-րդ գիրք				1	1	20	1	1	20			
«Բաջ Նազար» Յովհ. Թում. .				1		32	1		32			
Մուհամէդի կեանքը . . .				1		96	1		96			
Աշըղ-Ջիւանու երգերը . .				10	12		5	6		5	6	
Ծխական դպրոցի հոգաբաձ. .				1		25				1		25
Զար Ոգի				1		75				1		25
Շիրակ օրացոյց 1914 թւի, պատի				60	30	.	57	28	50			
» » » ծոցի				15	3		15	3				
Մուրղուլի ճանապարհին կորած պատի օրաց. . . .							3	1	50			
	21	10	20	110	64	98	121	66	38	10	8	80

ԱՄՓՈՓՈՒՄՆ

1. Մնացորդ առ 1-ն յունուարի 1913 թ. 21 օր. 10 ռ. 20
2. Ստացուած է 110 օր. 64 ռ. 98 կ.

131 օր. 75 ռ. 18 կ.

1. Ծախուած է 121 օր. 66 ռ. 38 կ.
2. Մնում է առ 1-ն յուն. 1914 թւի 10 օր. 8 ռ. 80 կ.

131 օր. 75 ռ. 18 կ.

Նախագահ վարչութեան՝ Գրիգ. քահ. Եսայեան, Քարտուղար՝ Կար. Տէր-Բաղդասարեա

Վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ { Ստեփան Ն. Ագնաւուրեան
Պօղ. Մարգարեան եւ Յ. Կրխամբարեա

Նախագահ. Ընդհանուր ժողովի՝ Յակոբ Յ. Բերոբեան
Քարտուղար՝ Գարեգին Տէր-Բաղդասարեանց

ՃԻՒՂԻՍ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ 1913 ԹՈՒԻ ՀԱՇԻՒԸ

№№ Ըստ կարգին	Աշխատակից անդամները եւ նրանց գործունէութեան վայրերը	Աշխատակից անդամների մօտ եղած գրքերը			Անդամներին տրուած		Ծախուած		Մնում է առ 1-ն յունուարի 1914 թ.	
		Քանակը	Գումարը							
			Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.	Ռ.	Կ.
1	1. Յ. Թերզեան 2. Լ. Գորգինեան Բաթում	156 օրին.	72	01	39 (13 անդամ)		21	33	11	68
2	Համ. Օհանջան. Վաթուլեան Մուրղ. պղնձ.	162 օր.	77	37	54 (18 անդամ		2	74	20	63
3	Յովհ. Աբրահամեան Արդանուչ	28 օր.	12	55	»	»	»	»	12	55
4	Վարդան Մաղմանեան Տանձոտ գիւղ	26 օր.	4	67	»	»	»	»	4	67
		372	166	60	93	»	24	07	49	53

*) Այս հաշիւը կազմուեց գրքերի գնի գումարով, որովհետև աշխատակից անդամներից այդպէս էլ ստացուեց։

ՃԻՒՂԻՍ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ 1913 ԹՒԻՆ

1. Աբրահամեան Յովհ.—Արդանուչ
2. Աբօյեան Յովհաննէս Պօղ.
3. Ադամեան Սեդրակ—Աջարա-Խուլօ
4. Ազնաւուրեան Գալուստ Յ.
5. Ազնաւուրեան Ստ. Ն.
6. Ազնաւուրեան Մկ. Ստ.—Եալթա
7. Ակինեան Միսակ
8. Ազարարեան Յարութիւն
9. Ալվարեան Կարապետ
10. Այվազեան Ստեփան
11. Գէորգեան Համբարձում Ստ.
12. Եսայեան Գրիգոր քահանայ
13. Զամբոյեան Կիրակոս
14. Զոհրաբեան Յակոբ Գ.
15. Թերզեան Յովհաննէս Ստ. Բաթում
16. Թերզեան Պետրոս Ստ. »
17. Գորգինեան Տիգրան Ց.
18. Կազանջեան Յովհաննէս—Բաթում
19. Կասաբեան Դ.—Օքրոպակերտ գիւղ
20. Կիւրեղեան Յովսէփ Յակ.
21. Կրխամբարեան Յովհաննէս
22. Մազմանեան Վարդան—Տանձոտ գ.
23. Մարգարեան Պօղոս
24. Մարութեան Օհանջան—Բաթում
25. Մելիտոնեան Կարապ.—Արդանուչ
26. Միսաարեան Յակոբ
27. Յարէթեան Միհրան Պ.
28. Պիլիլեան Կարապետ
29. Պիլիլեան Սերոբ
30. Գասպարեան Ալէքս.—Կվարցխան
31. Սարեան Մարտիրոս
32. Սողոյեան Յովհաննէս բժ.
33. Սաքօյեան Սուքիաս Ստ.
34. Սրապիօնեան Յովսէփ
35. Վաթուլեան Ղազար
36. Վարդանեան Յովհաննէս
37. Վերապատուելեան Յարութիւն
38. Տէր-Բաղդասարեան Գարեգին
39. » Կարապետ
40. » Մկրտիչ Զ.
41. » Յակոբ Մհտ.—Բաթ.
42. » Յովսէփ Զ.
43. » Պետրոս
44. Փազարեան Մկրտիչ Պ.
45. Փիլոսեան Փիլիպպոս
46. Փուչինեան Փիլիպպոս
47. Քերոբեան Յակոբ
48. Քէքէջեան Յակոբ—Բաթում
49. Քէքէջեան Սեդրակ

Բաքում *)

50. Ազնաւուրեան Պետրոս
51. Ակինեան Անդրէաս
52. Ասատուրեան տիկին Մարգարիտ
53. Բաղդասարեան Բաղդասար
54. Բաղդասարեան Կարապետ
55. Գորգինեան Լեւոն
56. Զաքարեան Պօղոս
57. Զաքարեան Փիլիպպոս
58. Թերզեան Շաքար Ստ.
59. Մահտեսեան Յովհաննէս

*) Աշխատ. անդամի միջոցով անդամագրուած.

60. Մուլքիջանեան Կարապետ
61. Սողոյեան Յովսէփ Յովհ.
62. Տէր-Բաղդասարեան Արշակ

Մուրղուլ *)

63. Ազնաւուրեան Արիստակէս
64. Ամատունի Յովհաննէս
65. Առաքելեան Առաքել
66. Եսայեան Գարեգին
67. Զանանեան Սեդրակ
68. Ղազարեան Կարապետ
69. Կարինեան Վաղարշակ
70. Կտանեան Մեսրոպ
71. Ճաճուեան Յովհաննէս
72. Մատիլեան Պետրոս
73. Մելիտոնեան Ստեփան
74. Մաշլեան Սարգիս
75. Յարութիւնեան Գարեգին
76. Վաթուլեան Համբարձում
77. Տէր-Ստեփանեան Գաբրիէլ
78. Փափազեան Վաղարշակ
79. Փուչինեան Եփրեմ
80. Քէօսեան Կարապետ

ՃԻՒՂԻՍ ԳՈՅՔԸ

Մէկ հատ թղթակցութիւնների համար կաուչուկի կնիք
Մէկ հատ չուգունի կնիք (ռուսերէն)։
Կնիքների համար թիթեղի արկղ, բարձով։

*) Աշխատակից անդամներ։

ՄՈՒՏՔ

Մնացորդ դրամը առ 1-ն յունուարի 1914 թուի . .		34	23
» գրքերը առ 1-ն յունւ. 1914 թ. 24 ր. 31 կ.			
» մասնաւոր հրատարակութ.	8 — 80	33	11
80 խնկական անդամակցական վճարներից սպասւում է		240	
Անդամներին տրուած գրքերի համար կենդրոնից ճիւղիս օգտին ստացւելիք 25 %-ը գրքերով	60 ր. —		
Գրքերի վաճառումից	3 — —	63	
Ներկայացումից սպասւում է		70	
		440	34

ԵԼՔ

80 անդամին տրուելիք գրքերի համար Կենդրոնական Վարչութեան ուղարկւելիք գումարը . .	240	
Դիւանական ծախս	25	
Գրքերի փոխադրութեան համար	20	
Անակնկալ ծախս	25	
Գրքերի երկու հատ դարակ (շկափ)	40	
Մնացորդ առ 1-ն յունուարի 1915 թւի . . .	90	34
	440	34

Նախագահ վարչութեան՝ Գրիգոր քահանայ Եսայեան

Քարտուղար-անդամ՝ Կար. Մ. Տէր-Բաղդասարեան

Նախագահ ընդհանուր ժողովի՝ Յակոբ Յ. Բերոբեան

Քարտուղար Գարեգին Տէր-Բաղդասարեան

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉ. ԸՆԿԵՐ. ԱՐԴՈՒԻՆԻ ՃԻՒՂԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

1914 թ. փետրուարի 27-ին, Արդուին

Համաձայն Արդուինի ճիւղի Վարչութեան հրաւէրի, այսօր քաղաքիս գրադարանի դահլիճում կայացաւ անդամների ընդհանուր ժողովը, որի օրակարգի հարցերն էին՝ 1) 1913 թւի ճիւղիս գործունէութեան հաշւի քննութիւնը, 2) 1914 թւի նախահաշւի հաստատումն, 3) ա) վիճակով դուրս գնացող երկու վարչութեան անդամի, բ) փոխանդամների և գ) վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամների ընտրութիւնը:

Ժողովին մասնակցում էին 25 հոգի. որովհետև ըստ կանոնադրութեան ժողովը օրինաւոր էր, Վարչութեան նախագահ հայր Գրիգոր Եսայեանը բաց անելով ժողովը, առաջարկեց ընտրել ընդհանուր ժողովի համար նախագահ և քարտուղար:

Ժողովը միաձայն նախագահ ընտրելով պ. Յակոբ Բերոբեանին և քարտուղար Գարեգին Տէր-Բաղդասարեանին, անցաւ օրակարգի հարցերին: Պ. Նախագահի առաջարկութեամբ, Վարչութեան քարտուղարը կարդաց ճիւղիս 1913 թւի թէ դրամական և թէ գրքերի պահեստի հաշիւները, որը ժողովը միաձայն որոշեց հաստատել առանց փոփոխութեան: Նոյնպէս ճիւղիս 1914 թ. նախահաշիւը հաստատեց միաձայն՝ առանց նկատողութեան:

Վիճակով դուրս գնացող երկու վարչութեան անդամներից՝ Կարապետ Տէր-Բաղդասարեանի և Տիգրան Գորգինեանի տեղ վերընտրւեց Կար. Տէր-Բաղդասարեանը և ընտրւեց միաձայն նոր անդամ բժ. Յովհաննէս Սողոյեան, իսկ փոխ-անդամներ ընտրւեցին պ.պ. Միհրան Յաբէքեան և Փիլիպ Փուչինեան: Վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ ընտրւեցին պ. պ. Յովհաննէս Կրխամբարեան, Պօղոս Մարգարեան և Յակոբ Փանոսեան:

Ժողովը մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ, որոշեց բաց անել գրավաճառանոց, առաջնորդւելով այն մտքով, որ ոչ մի ծախս չի պահանջում մեզանից: Ժողովում հարց բարձրացաւ, որ Վարչութիւնը, եթէ հնարաւոր է, դասախօսներ հրաւիրի՝ հանրամատչելի լեզւով ժողովրդական դասախօսութիւններ կարդալու. այս հարցի շուրջը կարծիքների փոխանակութիւն ունենալուց յետոյ, որոշւեց կազմակերպել դասախօսութիւններ տեղական ոյժերով, որովհետև դրսից դասախօսներ հրաւիրելը ձեռնտու չէ ճիւղիս համար:

Ժողովականներից պ. Պօղոս Մարգարեանը ընդգծելով ճիւղիս Վարչութեան արդիւնաւէտ գործունէութիւնը, յայտնեց շնորհակալութիւն, նոյնպէս և ընդհանուր ժողովը: Վարչութեան նախագահ հայր Գրիգոր Եսայեանը շեշտելով անդամ պ. Կարապետ Տէր-Բաղդասարեանի ժրաջան աշխատանքը Վարչ. գործունէութեան մէջ, ասաց, որ առանձնապէս Վարչութիւնս պարտական է նրան շատ գործեր:

Նախագահ ընդհանուր ժողովի՝ Յակոբ. Յ. Բերոբեան
Քարտուղար՝ Գարեգին Տէր-Բաղդասարեան

Գր. քահ. Եսայեան
Պ. Մարգարեան
Ս. Բեքեչեան
Բժ. Սողոյեան
Յ. Փանոսեան
Յ. Կրխամբարեան
Կ. Զամբոյեան
Մ. Փադարեան
Մ. Յաբեքեան
Յովսէփ Սրապիոնեան

Յակ. Գ. Զուրաբեան
Մկրտիչ Ղ. Տէր-Բաղդասարեան
Կար. Այուարեան
Յ. Վերապատուելեան
Յովսէփ Տէր-Բաղդասարեան
Սեդրակ Խ. Ադամեանց
Պետրոս Թերզեան
Տիգրան Գորգինեան
Յակոբ Միասարեան
Յովսէփ Կիւրեղեան
Կար. Մ. Տէր-Բաղդասարեան

Վարչութեան նախագահ՝ Գր. ք. Եսայեան

ՊԱ.ՏՃԷՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐԱՍՏՈՒԳԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉ. ԸՆԿ. ԱՐԴՈՒԻՆԻ ՃԻՒՂԻ 1913 ԹՒԻ

Քննելով Ընկերութեան ճիւղի 1913 թւի հաշիւները և գործունէութիւնը 1914 թ. փետրւարի 25-ին Վերաստուգիչ Յանձնաժողովը գտաւ հետևեալը.

1. Փոխանակ նախահաշւում սպասւելիք 50 իսկական անդամի՝ ճիւղս ունեցել է 80 իսկական անդամ:

2. Թէև ներկայացումից սպասւում էր 60 ր., բայց Վարչութիւնը—1500—400 ամեայ յոբելեանների առթիւ կազմակերպած ներկայացման և հանդիսից ստացած արդիւնքը յատկացրել է ոչ թէ յօգուտ ճիւղի, այլ տօների առթիւ յօգուտ տեղւոյս հասարակական գրադարանում հիմնւելիք հայերէն գրքերի պահեստի:

3. Նախահաշւում ի նկատի առնւած դիւանական ծախսը եղել է պակաս 10 ր. 54 կոպէկով:

5. Գրքերի փոխադրութեան համար յատկացւած ծախս եղել է պակաս—4 ր. 39 կոպ.-ով.

5. Անակնկալ ծախսեր Վարչութիւնը չէ ունեցել:

6. Ըլեմտից թէ դրամական և թէ գրքերի հաշիւը քննւել է և ճանաչւել կանոնաւոր և փաստաթղթերով ապացուցւած:

7. Քննելով գրքերի պահեստի ցուցակը՝ ցանկալի համարւեց իբրև մընացորդ նշանակել ոչ թէ առձեռն մնացած գրքերը տեղումս, այլ և աշխատակից անդամների մօտ գտնւած գրքերի քանակը, ճանաչելով այն իբրև ճիւղիս պատասխանատւութեան տակ գտնւած գրքեր.

Վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ՝ Պօղոս Մարգարեան

Յովհ. Կրխամբարեան, Ստեփան Ն. Ազնաւուրեան

Նախագահ վարչութեան՝ Գր. Ք. Եսայեան

Քարտուղար՝ Կարապետ Մ. Տէր-Բաղդասարեան

ԲԱԳՈՒԱՅ ՃԻՒՂ

1913 ԹՒԻ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՀԱՇԻՒԸ

(Մարտի 15-ից 1913 թ. ց 31 դեկտեմբեր նոյն ամի)

ՄՈՒՏՔ

Մնում էր դրամարկղում կանխիկ . .		251 ռ. 73 կ.
Ստացուած է 12 անդամից 1913 թ. անդամավճար	36 » —	
Ընկերութեան գրքերի վաճառումից .	10 » 30 »	
Օր. Մ. Շահինեանի դասախօսութիւնից	332 » 50 »	
Նուէր	5 » —	635 ռ. 53 կ.

ԾԱԽՔ

Վճարուած օր. Մ. Շահինեանին դասախօսելու համար	250 ր. —	
Դահլիճի վարձ	50 » —	
Յայտարարութիւն դասախօս. համար	29 » 75 կ.	
Հրաւէրներ, աֆիշներ և այլ մանր ծախք	20 » 42 »	
Դիւանական ծախք	27 » 17 »	377 ռ. 34 կ.
Մնում է առ 1 յունւ. 1914 թ. կասսայում		258 » 19 »
		635 » 53 »

ԳՐՔԵՐԻ ՀԱՇԻՒԸ

ՄՈՒՏՔ

Մնում էր առ 1 յունու. 1914 թ. գրքեր արժողութեամբ (տես 1912 թ. տեղեկագիրը)	219 ռ. 14 կ.		
Ստացուած է կենդրոնից (27 օգոս. 1913 թ.) գրքեր արժողութեամբ	204 » 95 »		
Ընդ.	424 » 09 »		

ԾԱԽՔ

Նախկին 29 անդամին (տես 1912 թ. տեղեկ.) բաժանուած է գրքեր	87 ռ. —		
1913 թուի 12 անդամին բաժանուած է գրքեր	36 » 30		
1913 թ. Ընկեր. գրքերից ծախուած է	10 » 30 կ.	133 ռ. 30 կ.	
Մնում է առ 1 յունու. 1914 թ. պահեստում գրքեր		290 ր. 79 »	424 » 09 »

ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԸ

Բժ. Բ. Օհանեան — Նախագահ
Թ. Օհանջանեան — Քարտուղար
Ս. Մելիք-Շահնազարեան — Գանձապահ
Գ. Պապեան — Դրապահ
Ս. Ղուլիքեխեան

1913 Թ. ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿԸ

1. Ա. Մայիլեան	7. Գ. Պապեան
2. Վ. Գեղամեան	8. Ս. Մելիք-Շահնազարեան
3. Վ. Տէր Կիրակոսեան	9. Ա. Յակոբեան
4. Պ. Յովհաննիսեան	10. Գ. Ջաւադեան
5. Մ. Սաֆարեան	11. Ս. Ղուլիքեխեան
6. Բժ. Բ. Օհանեան	12. Հ. Տէր Միքայէլեան

ՆԱԽԱՀԱՇԻՒ 1914 Թ.

ՄՈՒՏՔ

Մնացորդ առ 1 յունու. 1914 թ. . .	258 ռ. 19 կ.	
Անդամակցական վճար 50 հոգուց .	150 » — »	
Ընկերութեան գրքերի վաճառումից	300 » — »	
Ներկայացումից	100 » —	858 ռ. 19 կ.

ԾԱԽՔ

Կենտրոնին ուղարկելիք 1913 թ. անդամավճարը	36 ռ. —	
Կենտրոնին 1913 թ. վաճառուած գրքերի դրամը	10 » 30	
Կենտրոնին 50 անդամավճար . . .	150 » —	
» գրքերի վաճառումից .	300 » —	
Ընկերութեան գրքերի վաճառման գործը կազմակերպելու համար . .	200 » —	
Դիւանական և այլ մանր ծախքեր .	61 » 89 կ.	758 ռ. 19 կ.
Մնացորդ գումար առ 1 յունու. 1914 թ.		100 » —
		858 » 19 »

Հ.Ս.Խ.Հ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
С.С.Р.А Публичная Библиотека
7/XI 1922

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶԻ ՃԻՒՂԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԸ

Տէր-Յովհաննիսեան տիկին Շողակաթ, նախագահ
Մելիք-Բէգլարեան, գանձապահ
Պետրոսեան Համբարձում
Թարվերտեան Պերճ

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻ ՃԻՒՂԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԸ

Ղափանցեան Կարապետ բժ., նախագահ
Տօշեան Թադէոս, գանձապահ
Յովակիմեան Հայկ, քարտուղար
Թորոսեան Սահակ
Սարգսեան Եփրեմ

ՓՈԽԱՆԴԱՄՆԵՐ

Տէր-Գրիգորեան Միհրան
Ստեփանեան Մկրտիչ
Կանայեան Ստեփան

ՎԵՐԱՍՏ. ՅԱՆՁՆԱԺ. ԱՆԴԱՄՆԵՐ

Ստոնիկեան Պօղոս
Օհանջանեան Աւետիս
Մուշեղեան Յովհաննէս

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0298224

23.838